

Rudolf Steinerhøyskolen
Rudolf Steiner University College

Lærerutdanning - bachelorgrad i steinerpedagogikk

Studieplan

Godkjent 2002

Oppdatert 2009-2010

Oppdaterte litteraturlister august 2011

Innhold

Innledning.....	5
Hva kvalifiserer utdanningen for?	5
Å utdanne seg til lærer.....	5
En frihetlig pedagogikk	6
Rammene for lærerutdanningen	6
Bredde- og dybdedimensjoner i studieplanen	6
Studieintensitet – utnyttelse av studieåret	7
Undervisnings- og arbeidsformer i utdanningen	8
Mentorvirksomhet og veiledning	8
1. studieår	9
2. studieår	9
3. studieår	9
Praksis	9
Fagplaner 1.år – høst: introduksjon til steinerpedagogikk, vår: det plastiske i undervisningen.....	10
Pedagogikk og elevkunnskap	10
Introduksjon til steinerpedagogikk og læreryrket.....	10
Utvikling og læring i steinerpedagogisk perspektiv	11
Barndom og oppvekst.....	12
Pedagogisk idéhistorie.....	13
Antroposofi og steinerpedagogikk	14
Semesteroppgave.....	15
Språk og samfunnsfag	15
Litteraturhistorie	15
Fortellestoff	17
Fortelleøvelser	18
Norsk	19
Språkforming og skuespill.....	20
Historie	22
Natur- og realfag	23
Matematikk 2.-7.klasse.....	23
Delemne I: matematikk i 2.-7.klasse	24
Delemne II: geometri i 6.-7.klasse	25
Teknologi	26
IKT i undervisningen.....	27
Kjemi i 8.klasse	28
Botanikk	29
Hagebruk	30
Kunst- og håndverksfag.....	31
Kunsthistorie	31
Maling/tegning	32
Modellering	33
Formtegning	33
Formforvandling.....	34
Musikk.....	35
Eurytmi.....	37
Fagplaner 2.år – høst: det musiske i undervisningen, vår: det språklige i undervisningen	37

Pedagogikk og elevkunnskap	37
Sanseerfaringer	37
Antroposofi og steinerpedagogikk	39
Foreldrearbeid	39
Metodiske prinsipper i steinerpedagogikken	40
Samarbeid	41
Elevvurdering	42
Fådelte skole - sammenslåtte klasser i steinerskolen	44
Barn med spesielle behov	44
Utviklings- og læringsteorier	46
Semesteroppgave	47
Språk- og samfunnsfag	47
Norsk	47
Engelsk /fremmedspråk	49
Språkforming	51
Historie	52
Natur- og realfag	54
Matematikk 6.-10.klasse	54
Geografi	55
Zoologi	58
Astronomi	59
Kunst- og håndverksfag	60
Maling /tegning	60
Musikk	60
Eurytmi	62
Fagplaner 3.år – høst og vår: klassetrinnet egenart, fordypningsfag, bacheloroppgave	63
Pedagogikk og elevkunnskap	63
Ungdomstidens pedagogikk	63
1.klassepedagogikk, Overgangen barnehage - skole, 6-åringen	64
Innledning	64
Mål	64
Innhold	65
Arbeidsmåter og organisering	65
Evaluerings	65
Litteratur	65
2.-5.klasse	65
6.-8.klasse	66
Praksisoppgaver	68
Egenutvikling i læreryrket	69
Klasseledelse og kvalitetsarbeid	70
Yrkesetiske perspektiver	71
Språk- og samfunnsfag	72
Religionsundervisning	72
Dramaarbeid og skuespill	73
Bacheloroppgave – skrivekurs	74
Natur- og realfag	75
Matematikk	75
IKT i undervisningen	76

Fysikk, kjemi og biologi.....	77
Kunst- og håndverksfag.....	78
Musikk.....	78
Musikk fordypning.....	79
Maling.....	80
Maling fordypning.....	81
Eurytmi.....	82
Bacheloroppgave.....	82
Fag og emner, tildeling av studiepoeng.....	83
1.studieår høstsemester 30 studiepoeng.....	83
1.studieår vårsemester 30 studiepoeng.....	83
2.studieår høstsemester 30 studiepoeng.....	84
2.studieår vårsemester 30 studiepoeng.....	84
3.studieår høstsemester 35 studiepoeng.....	85
3.studieår vårsemester 25 studiepoeng.....	85
Samlet poengtildeling innen de forskjellige fagområdene over 3 år.....	85
Evalueringsordning for lærer- og førskolelærerutdanningen.....	86
Studiegjennomføring – flytskjema.....	86
Fremmøte.....	86
Faglig prøve.....	87
25% fraværsgrense i hver fagenhet.....	87
Skriftlige oppgaver.....	87
Levering og utførelse av oppgaver til fastsatte frister.....	87
Muntlig og kunstnerisk fremstilling.....	88
Evalueringsordning for videreutdanningsstudenter.....	88
Praksis, lærerutdanningen.....	88
Bacheloroppgaven i 3. studieår, lærer- og førskolelærerutdanningen.....	89
Skikkethetsvurdering.....	89
Vitnemål.....	89
Informasjon om høyskolens øvrige rutiner og reglement.....	89
Klageadgang.....	89
Bruk av forelesningsmateriale.....	90
Studieavtale.....	90
Taushetsplikt.....	90
Studentmedvirkning, ansvar og rettigheter – kvalitetssikring og –utvikling.....	91
Åpne dører og direkte kontakt.....	91
Kvalitetsplanens formål.....	91
Oversikt, studentmedvirkning og kvalitetsutvikling.....	91
Studentens rolle er sentral.....	92
Studentenes organisasjon og studentrepresentasjon i Steinerhøyskolens besluttede organer.....	92
Organisasjonskart.....	92
Studentrådet.....	93
Rudolf Steinerhøyskolens styre.....	93
Læringsmiljøutvalget.....	93
Sammensetning.....	93
Oppgaver.....	94
Skikkethetsnemnda.....	94
Klagenemnda.....	94

Innledning

Hva kvalifiserer utdanningen for?

Rudolf Steinerhøgskolens lærerutdanning med bachelorgrad i steinerpedagogikk kvalifiserer for lærerarbeid i steinerskoler. Utdanningen retter seg mot arbeid som klasselærer, det vil si allmennlærer med klasseansvar, i steinerskolenes grunnskoletrinn.

Å utdanne seg til lærer

Skolen virker i et samfunn der både holdninger og ytre levekår stadig er i forvandling. Pedagogikkens oppgave er ikke å holde tritt med denne utviklingen, men å komme den i forkjøpet. På skolebenken sitter fremtidens generasjoner, og lærerens oppgave blir å legge til rette for en positiv utvikling i tiårene som kommer. Elevene skal ikke oppdras til å møte samfunnet slik det er nå, de skal rustes til å kunne prege fremtidens samfunn på en selvstendig og nyskapende måte. Dette er Steinerpedagogikkens målsetning.

Den kanskje største utfordringen for en lærer i Steinerskolen er det vide spekter av oppgaver som han eller hun møter i sin yrkeshverdag. Faglig fordypning og kunnskap er nødvendig for en lærer, likeså kunstneriske ferdigheter og innsikt i barns læring og utvikling. Det ligger i sakens natur at et treårig lærerstudium ikke kan utdype alle de faglige, metodiske, kunstneriske og menneskelige ferdighetene læreren vil trenge i sitt arbeid på skolen. Derfor må studiet helt fra første dag legge vekt på å utvikle en pedagogisk kunnskap og kvalitetssans hos studentene som vil gjøre det mulig for dem å videreutvikle pedagogikken når de selv blir aktive som lærere.

Steinerskolens pedagogikk bygger på en antroposofisk menneskekunnskap, og det vektlegges at barnas legemlige, sjelelige og åndelige natur utfordres og stimuleres gjennom undervisningen. Steinerpedagogikken er grunnet på en utviklingsorientert læreplan i den forstand at læreren har hele menneskets utviklingsbehov som motiv for sitt arbeid. Målet er at barnets individualitet gjennom skolegangen skal styrkes og sosialiseres på en slik måte at mennesket i voksen alder kan forholde seg til verden ut fra egen trygghet, selvstendig dømmekraft, brukbare kunnskaper og personlig initiativ. Læreren er et viktig forbilde for barna, og derfor må en lærerutdanning legge vekt på at studentene får anledning til å skolere seg innenfor nettopp disse områdene. Faglig og pedagogisk innsikt gir grunnlag for en selvstendig dømmekraft, men som et supplement til denne kunnskapen er det avgjørende at studentene gjennom studiet i antroposofi og kunstneriske øvelser skaffer seg en nødvendig selvinnikt. Kun dersom læreren er i stand til å forstå seg selv og arbeide på sin egen utvikling, vil han eller hun på en god måte være elevenes forbilde og kunne hjelpe barna med deres utviklingsvei.

En sentral oppgave i et lærerstudium vil være å styrke studentenes evne til engasjement og initiativ. De kunstneriske øvelsesfagene kan vekke studentene til en frodigere og mer fargerik kreativitet i sitt senere virke som lærere. Dette er egenskaper som blir avgjørende for kvaliteten på hans eller hennes arbeid i skolen. En lærer som møter elevene med faglig begeistring og menneskelig initiativkraft, vil kunne lokke frem de samme evner hos sine elever. En slik lærer vil kunne være faglig og sosialt nyskapende. Og dette er nettopp hva skolen behøver i et samfunn preget av endring.

En frihetlig pedagogikk

Idealet om en oppdragelse til frihet står sentralt i steinerpedagogikken. Frihet forstås ikke her som den størst mulige emansipasjon eller selvrealisering, men som idealet om at elevene skal kunne utvikle sine evner og talenter på en slik måte at de kan forholde seg aktive og ansvarstagende til seg selv og sin omverden.

I steinerpedagogikken fremheves barnets individualitet som en kilde til nyskaping og kreativitet. Pedagogikkens målsetning og lærerens oppgave vil derfor være å skape best mulige forutsetninger for at de iboende muligheter hos alle elever skal komme til sin rett. Likeverdig med respekten for enkelteleven er steinerpedagogikkens idé om at alle aktiviteter knyttet til skolen skal være innrettet mot de samfunn og det mangfold av kulturer som elevene er deltagere i. For det er nettopp i fellesskapet og i den aktuelle kulturelle og samfunnsmessige situasjon at hvert enkelt menneske kan finne sitt virkefelt og sine muligheter til et liv i pakt med egne evner, holdninger og overbevisninger.

Denne sammenfallende interessen for enkeltelevens muligheter og samfunnsmessige forhold innebærer at læreren gir undervisningen en individuelt tilpasset utforming. Med respekt for læreplanen vil en steinerpedagog søke å utforme undervisningen slik at den best mulig tiltaler den aktuelle elevgruppens læringsmuligheter.

Også på Rudolf Steinerhøyskolen legges det vekt på at foreleserne skal ha mulighet til å gi en individuelt tilpasset undervisning alt etter studentenes behov og den aktuelle forelesningssituasjonen, innenfor fagplanenes rammer.

Ved Rudolf Steinerhøyskolens lærerutdanning danner steinerpedagogiske ideer, metoder og praksistradisjoner kjernen i utdannelsen, sammen med kunnskap fra andre teoretiske, vitenskapelige og erfaringsbaserte kunnskapskilder.

Rammene for lærerutdanningen

Bredde- og dybdedimensjoner i studieplanen

Rudolf Steinerhøyskolens lærerutdanning er utformet som et *integrert studieprogram*, der et bredt spekter av fag og arbeidsmåter gjensidig bygger på hverandre i den helhetlige profesjonsutdanningen.

Studieplanen er utformet med hensyn til en progresjon og en utviklingsgang gjennom studiet. Dette gjelder både på et faglig plan og i forhold til en individuell kompetanseutvikling hos studentene.

Studiet er organisert med en tverrfaglig struktur der en faglig bredde samtidig vil innebære en dybdedimensjon. Når det ene faget bygger på og videreutvikler et annet fagområde, skjer det en faglig orientering som beveger seg i både bredde- og dybderetning. Inndelingen av studiet i halvår med overordnede temaer gir rom for en læring der selve temaet fordypes gjennom en tilnærming fra ulike synsvinkler og fagområder. Øvelser i kunstfagene, skriftlige oppgaver, pedagogiske øvelser, praksis, prosjekter og studieturer integreres i studiets helhetlige utviklingsgang. Dette innebærer en utdyping av de teoretiske fagene samtidig som det bidrar til en faglig bredde i studiet. Faglig kunnskap vil settes i en sammenheng som gir mening både i forhold til studentenes fremtidige lærerprofesjon og i et mer individuelt og karakterdannende perspektiv.

Et viktig etisk aspekt i læreprosessen ivaretas når teoretisk beskjeftigelse med et fag knyttes sammen med aktiviteter der studentene følelsesmessig og handlende bearbeider samme tema. Ved å forbinde egen handling, egen produktiv kreativitet med teoretiske temaer kan studentene utvikle et dypere og mer individuelt forhold til læringen. De kunstneriske og håndverksmessige fagene får derved en sentral betydning i høyskolens læreplan. Ved siden av den konkrete opparbeidelsen av ferdigheter, byr

disse fagene på en perspektivutvidelse for de fagområdene hvor det skapes en syntese mellom teorilæring og praktisk skapende virksomhet. Eksempelvis tar maleundervisningen i 1. år opp motiver fra fortellestoffet som bearbeides i språkundervisningen, akustikkforsøkene i faget fysikk i 2. studieår knyttes sammen med forelesningsrekken om musikk og zoologiundervisningen i 2. studieår følges opp av pedagogiske øvelser i etterkant av perioden.

De to første studieårene legger det stor vekt på faglig bredde. I det 3. studieåret står undervisningspraksis og bacheloroppgave sentralt, sammen med fordypning av emner fra 1. og 2. studieår. Fagområdene i utdanningen omfatter pedagogikk og antroposofi, matematikk, språkfag, historie, natur- og miljøfag, musikk, kunst- og håndverksfag. Alle fagene blir behandlet både teoretisk og praktisk-kunstnerisk, med en progresjon gjennom de to årene og med klar profesjonsrettet læring. En rekke ulike arbeidsmåter kommer til anvendelse gjennom studiet (se nedenfor).

Studieintensitet – utnyttelse av studieåret

Lærerstudiet er en arbeidsintensiv utdanning med obligatorisk deltagelse 26 timer/uke. I tillegg kommer individuell lesning, oppgaveskriving, egne kunstøvelser, forberedelse til fremføringer og presentasjoner samt generell bearbeidelse av studiefagene. Studieåret er delt i to semestre/halvår, og er på til sammen 37 uker.

Undervisningsplanen inneholder to hovedaspekter:

Vertikal integrering - det vil si at hver dag og uke inneholder teoriemner, kunstfaglige emner og praktisk-pedagogiske emner

Horisontal integrering - det vil si at aktivitetene har en struktur som går over tid: dager, uker, måneder og år i forhold til den 3-årige utdanningen

Den vertikale integreringen sørger for en direkte forbindelse mellom alle læringselementer i løpet av dagen.

Den horisontale integreringen er viktig i forhold til øvelse, gjentakelse og utvikling gjennom studieprogrammets enheter, og gir også anledning til å følge opp studentene gjennom et aktivt mentorsystem (se nedenfor). Studentenes oppgaver og utfordringer legges opp slik at nyervervete kunnskaper og ferdigheter øves og innarbeides slik at en pedagogisk kompetanse kan utvikles over tid. Elementer av innførende og perspektivskapende undervisning kombineres med fordypende og ferdighetsutviklende øvelser. Derved gis det rom for modning og for ulike arbeidsmåter hvor ferdighetene kan bearbeides og selvstendigjøres.

Læreplanens horisontale struktur er avgjørende for studiets tverrfaglige karakter, og den tematiske horisontale progresjonen gir studiet både dybde og perspektiv. Hvert halvår har et faglig tyngdepunkt:

- 1. år 1. semester: Innføring i Steinerpedagogikk
2. semester: Det formdannende i pedagogikken
- 2. år 1. semester: Det musikalske og rytmiske i pedagogikken
2. semester: Det språklige i pedagogikken
- 3. år 1. og 2. semester: Aldersgruppenes betydning for faginnhold og metodikk;
fordypningsfag, undervisningspraksis, bacheloroppgave.

Integreringen tar hensyn til innpassing av periodene med undervisningspraksis (til sammen 15 uker), inkludert forberedelse, oppfølging underveis og evaluering og oppfølging i ettertid. Praksisarbeidet øker i omfang og vektlegging i løpet av det 3-årige utdanningsprogrammet.

Studieturer og heldagsprosjekter, til sammen ca. 16 uker i løpet av de tre studieårene, gir muligheter til å arbeide både i bredde og dybde med ett emne, eller med integrering av flere emner. Erfaringer med prosjektbasert undervisning gir viktig kompetanse for den fremtidige lærergjeringen.

Undervisnings- og arbeidsformer i utdanningen

Et kontinuerlig samvirke mellom teori, kunst, praktisk arbeid og praksistilknytning er den bærende ideen for arbeidet i alle fagområder. Lærerutdanningen er dermed et integrert undervisningsprogram med følgende læringselementer:

- Forelesninger i emneperioder på 1-3 uker
- Bearbeidelse av forelesningsstoff og pensumlitteratur, individuelt og som gruppearbeid
- Kunstneriske øvelser, oppgaver og fremføringer
- Spesifiserte pedagogiske øvelser
- Muntlige fremleggelser
- Skriftlige arbeider knyttet til de ulike fagområdene
- Portaloppgaver som må bestås for å kunne fortsette studiet
- Heldagsprosjekter og studieturer
- Veiledet praksis, med forberedelse og etterarbeid
- Skriveseminarer
- Bacheloroppgave

Mangfoldet av arbeids- og undervisningsformer settes inn for å skape et helhetlig studium. Studiets enkelte elementer vil gjensidig forsterke og komplettere hverandre.

Teoretiske, kunstneriske og praktiske elementer likestilles, ikke bare av faglige grunner, men også ut fra en integrering av elementene i den samlede læringsprosessen.

De ulike læringsprosessene utfordrer studentene ved at de øver og utvikler forskjellige ferdigheter. I forelesninger er tanke- og forståelsesprosessen sentral, i gruppearbeid er samarbeid og kommunikasjon det avgjørende, og i de kunstneriske fagene utgjør det øvende og kreative elementet essensen i undervisningen. De skriftlige oppgavene krever individuell refleksjon og øver evnen til tankeklart uttrykk og til planlegging og disponering av tiden. Dette gir de vordende pedagogene en bredde og en dybde i studiet som er nødvendig for en profesjonsrettet utdanning. Det danner samtidig en god plattform for videre studier.

Mentorvirksomhet og veiledning

Individuell veiledning og faglig oppfølging er en viktig del av tilbudet til studentene ved Rudolf Steinerhøyskolen. En mentor ledsager studentens profesjonsutvikling, og både faglig og personlige aspekter ved lærer- eller førskolelærerrollen inngår i veiledningsforholdet. Regelmessige veiledningssamtaler hører med til den obligatoriske opplæringen. Utover dette har studenten anledning til å be om møte med sin mentor etter behov.

Mentors primære oppgave er å ivareta kontakten med den enkelte student og gi støtte på veien mot å bli en god pedagog. Veiledning er særlig knyttet til praksisopplæringen og bacheloroppgaven i tredje

studieår. En intensjon med veiledningen er at studenten øves i å se seg selv og sin virkning på andre. Som veileder skal mentor stille kvalifiserte spørsmål, lytte og respondere. Evnen til egenrefleksjon og til å ta i mot korrektur er viktig for kunne bli en stadig bedre lærer eller førskolelærer. Mentor representerer også høyskolen og skal formidle de forventninger og krav til studenten som hører med til en profesjonsutdanning. Her inngår også ulike aspekter ved student- og pedagogrollen som kan knyttes til spørsmål om skikkethet.

1. studieår

Kontaktlærer er mentor for studentene i 1. studieår. Studentene får tilbud om to mentorsamtaler i løpet av året, en om høsten og en om våren.

Målet med mentorsamtalene i første studieår er at studentene skal få mulighet til å ta opp faglige og personlige aspekter ved det å bli lærer. Spørsmål om motivasjon, forventninger og utfordringer står sentralt. Mentor hjelper studenten til å klargjøre forståelsen av hva det vil si å være steinerpedagog, og hvilke utfordringer det kan innebære for den enkelte. Et viktig anliggende er at studenten allerede fra begynnelsen av opparbeider evnen til å ta imot og be om veiledning. Mentor vurderer og godkjenner studentens skriftlige praksisrapporter.

En intensjon med samtalen ved avslutningen av studieåret er blant annet at overgangen til 2. studieår skal følge som et reflektert valg fra studentens side. Ønsker jeg å bli lærer? Er det steinerpedagogikk jeg vil velge? For å bevisstgjøre seg sin situasjon og forberede seg til samtalen, skal studenten i forkant levere inn et utfylt skjema der en del spørsmål om hennes/hans forhold til og evaluering av sentrale aspekter ved studiet er besvart. Mentor innhenter også informasjon om studentens innsats og oppmøte i de ulike fag. Den samlede informasjonen danner basis for samtalen.

2. studieår

I 2. studieår får studenten sin egen mentor valgt blant det faste personalet på høyskolen. Mentor skal være samtalepartner og gi råd i forhold til den enkelte students progresjon. Faglige og didaktiske spørsmål står i sentrum 2. studieår. Også de mer personlige utfordringer som ligger i lærer- eller førskolelærerrollen hører med til veiledningen.

Studenten får tilbud om ett til to møter med sin mentor i løpet av høstsemesteret og to samtaler på våren. Samtalene knytter seg i hovedsak til for- og etterarbeid av praksis. Under vårens praksisopphold besøker mentor studenten i virksomhet på en steinerskole eller i en steinerbarnehage, observerer og gir tilbakemelding. Der dette ikke lar seg gjennomføre, vil en av høyskolens øvrige medarbeidere gjennomføre praksisbesøket. Mentor har også som oppgave å vurdere og godkjenne studentens praksisrapporter.

3. studieår

Mentorforholdet som ble etablert i 2. år videreføres i 3. studieår, og veiledningsvirksomheten som er beskrevet under 2. år føres i hovedsak videre. En viktig intensjon med veiledningen i det 3. året er at studenten skal få hjelp til å forberede seg på et yrkesliv som lærer eller førskolelærer.

Sentralt i det tredje året står studentens arbeid med bacheloroppgaven som leveres i april-mai. Mentor, eller en annen som høyskolen oppnevner, har som oppgave å gi veiledning og følge opp studenten under denne prosessen. Mentortilbudet i 3. studieår omfatter to til tre veiledningssamtaler orientert mot praksis, og minimum tre veiledninger i forbindelse med bacheloroppgaven. Også praksisbesøk og vurdering av praksisrapporter hører med til mentors oppgaver.

Praksis

I løpet av det treårige lærerstudiet ved Rudolf Steinerhøyskolen er studentene ute i praksis i 15 uker. Studentenes praksiserfaringer er en viktig og helt nødvendig del av deres lærerutdanning. Ved at de kommer sammen med elever og lærere ved landets steinerskoler, blir studentene kjent med læreryrkets

arbeidsoppgaver og utfordringer. De får prøvet sine ferdigheter og konkretisert det de har lært og øvet på høyskolen.

Den treårige lærerutdanningen er lagt opp slik at hver termin inneholder utvalgte kunstneriske øvelser, bestemte pedagogisk-didaktiske temaer og egne områder innenfor Rudolf Steiners menneskekunnskap og antroposofi. De enkelte praksisperiodene er utformet i samsvar med dette og med studiets øvrige innhold.

Retningslinjene for praksisperiodene har blitt utviklet i et tett samarbeid mellom høyskolens lærekrefter, øvingslærere og studenter, og de inngår i høyskolens kvalitetsplan.

For mer informasjon om praksis: se Praksishåndbok.

Fagplaner 1.år – høst: introduksjon til steinerpedagogikk, vår: det plastiske i undervisningen

Pedagogikk og elevkunnskap

Introduksjon til steinerpedagogikk og læreryrket

Innledning

De nye studentene skal få en oversikt over studiet og bli kjent med oppbygningen av de enkelte semestrene. De skal bli kjent med ideene bak studieplanen, blant annet om hvordan samvirket mellom teori, kunst og praksis skal legge et solid faglig, menneskelig og praksisrelatert grunnlag for læreryrket. Det legges også opp til at de nye studentene skal bli kjent med hverandre og begynne et samarbeid omkring faglige spørsmål.

Steinerpedagogikken har et grunnlag i antroposofien. Studentene får en introduksjon i grunnleggende tanker og ideer som menneskesynet i steinerskolene bygger på: Erkjennelsen av mennesket som et legemlig-sjelelig-åndelig vesen.

Rundt konkretiseringer fra pedagogisk praksis behandles spørsmål knyttet til hvordan steinerpedagogikken tar hensyn til og vil utvikle både de handlende, de emosjonelle og de intellektuelle aspektene hos hver elev.

Mål

Studenten skal

- bli kjent med hverandre og studiet
- bli kjent med hovedtrekk i det filosofiske grunnlaget for steinerpedagogikken
- bli kjent med hovedtrekk i steinerpedagogisk praksis
- drøfte tanken om at all oppdragelse til syvende og sist er selvoppdragelse

Innhold

- Overordnede mål for steinerpedagogisk arbeid; verdisyn og menneskesyn
- Antroposofiens forståelse av begrepene tanke, følelse og vilje.
- Steinerpedagogiske synsvinkler på utviklingen fra barn til voksen.
- Grunnleggende perspektiver på yrkesetikk og egenutvikling

Arbeidsmåter

Undervisningen skjer gjennom forelesninger, samtaler, referater og ved bearbeidelse av forelesningsstoffet og den gitte litteraturen.

Oppgaver, arbeidskrav

Muntlige presentasjoner og skriftlig oppgave.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i forhold til fremmøte og godkjente oppgaver.

Litteratur

Mathisen, Arve (red.) (1997): *Antroposofien. Essay*. Oslo: Antropos, (136 sider).

Utvikling og læring i steinerpedagogisk perspektiv

Innledning

Steinerskolens læreplan og Den pedagogiske planen for steinerbarnehagene hviler på en utviklingsdidaktisk idé, og utviklingsbegrepet står sentralt i steinerpedagogikken. I denne perioden gis en innføring i Steiners utviklingsmodell; de såkalte syvårsperiodene, samt begrepene om tanke, følelse og vilje som grunnleggende læringsprinsipper i steinerskolen. Det gis et overblikk over steinerskolens læreplan gjennom 12 år, og hvordan utviklingstanken og de ulike læringsprinsippene realiserer seg i innhold, metode og organisering på ulike alderstrinn. Undervisningen gjøres med referanse også til andre utviklingsmodeller, samt forskningsbasert kunnskap om utvikling og læring på spesifikke områder som samspill, språk, kognisjon og motorikk.

Mål

Studenten skal

- bli kjent med grunnleggende begreper og prinsipper knyttet til barns utvikling og læring
- opparbeide en forståelse for sentrale utviklings- og læringsprinsipper i steinerpedagogikken; Steiners utviklingsmodell basert på syvårsrytmer og de ulike læreprinsippene knyttet til begrepene tanke, følelse og vilje.
- få et overblikk over hovedlinjene i steinerskolens læreplan gjennom tolv år
- sette seg inn i og reflektere over sentrale steinerpedagogiske tekster
- øve refleksjon og diskusjon rundt steinerpedagogikkens syn på mennesket som sjelelig og åndelig vesen
- Innhold
- Grunnleggende begreper knyttet til utvikling og læring
- Tanke, følelse og vilje som læringsprinsipper i ulike aldersfaser og på ulike livsområder
- En oversikt over Steiners utviklingsmodell fra 0 til 21 år
- Utvikling i spedbarnsfasen med vekt på samspill
- Utvikling og læring i småbarnsalder; språk, bevegelse og lek
- Utvikling og læring fra 7 til 14 år; emosjonell, sosial og kognitiv utvikling, innhold, metode og organisering i steinerskolens grunnskole
- Utvikling og læring fra 14 til 21; emosjonell og kognitiv modning, identitetsutvikling og selvstendighet, innhold, metode og organisering i videregående trinn.

Oppgaver, arbeidskrav

Studentene skal skrive en litteraturbasert oppgave om sentrale trekk i Steiners utviklings- og læringsmodell

Evaluering

Fremmøte i henhold til evalueringsordningen og godkjent skriftlig oppgave.

Litteratur

En læreplan for steinerskolene 2007. Oversikt – steinerpedagogisk idé og praksis. Oslo: Steinerskoleforbundet, side 3 – 22. (19 sider).

Kranich, Ernst-Michael (2003): *Pedagogisk antropologi*. Oslo: Antropos, side 53 -74 (22 sider).

Steiner, Rudolf (2006): *Barnets oppdragelse*. Oslo: Antropos (40 sider).

Steinnes, Jenny (2004): ”Rudolf Steiner: Pedagogikk som kunstnerisk aktivitet.” I: Kjetil Steinsholt og Lars Løvlie (red.): *Pedagogikkens mange ansikter: pedagogikkens idéhistorie fra antikken til de postmoderne*. Oslo: Universitetsforlaget, s.392 – 406 (14 sider).

Barndom og oppvekst

Innledning

Barnehage og skole som institusjoner har i løpet av de siste tiårene utviklet seg fra å være et pedagogisk supplement til familiens oppdragelse til langt på vei å utgjøre rammen rundt selve barndommen. Dette har store konsekvenser for barndommens og oppvekstens betingelser i dagens samfunn. Disse er preget av både mangfold, muligheter og raske og stadige forandringer, noe som bl.a. har ført til en større grad av kompleksitet og uforutsigbarhet. For å kunne utvikle faglig kompetanse som steinerpedagog er det avgjørende å ha grunnleggende kunnskap om barns oppvekstvilkår i vår tid. Samtidig er det et anliggende at studentene blir kjent med steinerpedagogiske perspektiver og at de kan gjenkjenne og drøfte ulike holdninger til dagens utfordringer i barnehage og skole.

Mål

Studenten skal

- opparbeide forståelse for kompleksiteten i barns oppvekstbetingelser i dagens samfunn
- bli kjent med steinerpedagogiske perspektiver på barns oppvekstvilkår
- bli kjent med og øve et relevant fagspråk

Innhold

- oppvekstvilkår i et historisk perspektiv: barnas tider og steder
- oppvekstvilkår i et sosiologisk perspektiv: pluralisme og individualisering, fra oppdragelse av barnet til relasjon til barnet
- oppvekstvilkår i et steinerpedagogisk perspektiv: helsefremmende faktorer, den menneskelige relasjonen, primære opplevelsesfelter, opplevelse av sammenheng, mening og forutsigbarhet

Organisering og arbeidsmåter

- forelesning, gruppearbeid, diskusjon og selvstudium

Evaluering

- Bestått/ikke bestått i henhold til godkjent fremmøte og godkjent skriftlig oppgave

Litteratur

Evenshaug Trude (2005) Den myndige voksne. I: Brunstad, Paul Otto og Evenshaug, Trude (red.) *Å være voksen*. Oslo. Gyldendal. s.11-28 (17 sider)

Köhler, Henning. (1998): *Om det underfulle ved å være barn* (Original tittel: Vom Wunder des Kindseins). Foredrag. Østerrike. (17 sider)

Larsen, Ann Kristin og Slåtten, Mette Vaagan. (2006): *En bok om oppvekst – samfunnslære for førskolelærere*. Bergen. Fagbokforlaget. Kap. 2 (s.15-37) Kap. 4 (s.68-78) og Kap. 6 (s.97-111) (15 sider)

Manger, Terje. (2005): "Biprodukt av modernisering". I: Brunstad, Paul Otto og Evenshaug, Trude (red.) *Å være voksen*. Oslo. Gyldendal. s.30-45 (15 sider)

Steiner, Rudolf (1994) (Original 1907) *Barnets oppdragelse*. Antropos. Oslo. S.7-40 (34 sider) 98 s.

Pedagogisk idéhistorie

Innledning

Pedagogisk idéhistorie omhandler de ideer og praksiser som i ulike tider og kulturer har formet undervisning og skole. Nåtidens skole bygger på denne arven. Steinerpedagogikken slik den praktiseres og begrunnes i dag har tatt opp i seg en rekke pedagogiske ideer og arbeidsformer som kan studeres i pedagogikkens idéhistorie. I et historisk og kulturelt komparativt perspektiv kan steinerpedagogikkens egenart, muligheter og utfordringer bedre forstås og gis impulser til videreutvikling.

Mål

Studenten skal

- få innsikt i de viktigste hendelsene i pedagogikkens idéhistorie
- kunne se disse i relasjon til steinerpedagogikken
-

Innhold

Perioden tar utgangspunkt i gammel indisk og kinesisk pedagogisk filosofi og praksis. Her fremkommer en polaritet mellom å sette menneskets indre og samfunnets perspektiv i sentrum for pedagogikken. Denne polariteten kommer til syne i store deler av den videre pedagogiske idéhistorien fra Platon og Aristoteles og frem til læreplanene for dagens norske skole. Av de viktigste pedagogiske tenkerne fra undervisningen kan nevnes: Comenius, Macaulay, Pestalozzi, Fröbel, Montessori, Vygotsky, Mead og Dewey. Perioden avsluttes med et overblikk over aktuelle pedagogiske utfordringer der blant annet tanker omkring kunnskapssamfunn og postmodernitet tas opp.

Arbeidsmåter

Forelesninger, samtale og skriftlig/kunstneriske referater.

Oppgaver, arbeidskrav

Studentene utfører daglige egne skriftlig/kunstneriske referater. Disse samles etter perioden i en samlet perm.

Evaluering

Fremmøte i henhold til evalueringsordningen og tilfredsstillende utførte arbeider.

Litteratur

Tekster til pedagogisk idéhistorie. Kompendium, ca 50 sider.

Mathisen, Arve (2008). Postmodernitet og kunnskapssamfunn – Hva med steinerskolen? *Steinerskolen* nr. 3/2008, 10 sider.

Antroposofi og steinerpedagogikk

Innledning

Steinerpedagogikkens idégrunnlag, antroposofien, blir belyst, utdypet og aktualisert på ulike måter i undervisningen på høyskolen. Studentene får en innføring i antroposofiens plass i kultur og samfunnsliv, samt en introduksjon til noen av antroposofiens grunnverdier og spørsmål rundt mennesket og verden.

Begrepet ”utvikling” er sentralt i steinerpedagogikken. En forsøker å nærme seg utviklingsbegrepet både kulturelt/historisk og individuelt/personlig.

Et studium av menneskets legemlige, sjelelige og åndelige konstitusjon er også sentralt i emnet Antroposofi og steinerpedagogikk.

Mål

Studenten skal

- få en oversikt over sosiale virksomheter inspirert av antroposofien og om Rudolf Steiner og hans livsverk antroposofien.
- gjennom eksempler fra filosofihistorie og kulturhistorie få et innblikk i aspekter ved temaet bevissthetsutvikling
- bli kjent med Rudolf Steiners symptomatiske historieforståelse.
- bli kjent med den antroposofiske forståelsen angående menneskets legemlige – sjelelige – åndelige konstitusjon.

Innhold

- Studie av litteratur om antroposofien skrevet av samtidige forfattere/skribenter.
- Introduksjon, i forelesningsform, av forskjellige sosiale virksomheter sprunget ut av antroposofien (biologisk – dynamisk jordbruk, etisk bankvirksomhet, antroposofisk medisin, goetheanisme og goetheanistisk forskning).
- En teoretisk og praktisk introduksjon til det biologiske – dynamiske jordbruket, samt goetheanistisk forskning
- Studium av nyere litteratur om temaet *utvikling* innefor vitenskap, filosofi og antroposofi.
- Eksempler fra forskjellige kulturers mytologi, religion og filosofi i forhold til temaet *utvikling*.
- Arbeid med den antroposofiske forståelsen av menneskets vesensledd og sjelekrefter.

Arbeidsmåter

Forelesninger, gruppearbeid, samtale, nærlesing.

Oppgaver, arbeidskrav

To muntlige presentasjoner/skriftlige oppgaver på bakgrunn av litteraturen og undervisningen.

Evaluering

Fremmøte og bestått/ikke bestått i forhold til skriftlige og muntlige oppgaver.

Litteratur

Antroposofi og steinerpedagogikk

Tidsskriftet ”Steinerskolen” nr. 3 – 4 1997. Temanummer: Antroposofien. Lipson, Michael (2002).

Stairway of Surprise. Great Barrington USA: Anthroposophic Press (120 sider)Steiner, Rudolf (2005).

Teosofi. Oslo: Antropos (s. 7 – 35).

Mathisen, Arve (red.) (1997): *Antroposofien. Essay*. Oslo: Antropos, (136 sider).

Semesteroppgave

Gjennom arbeidet med semesteroppgavene gis studentene mulighet til å fordype seg i pedagogiske og antroposofiske emner. Arbeidet skal bidra til utviklingen av forståelse og selvstendig dømmekraft i forhold til steinerpedagogikken. I de to første studieårene skal studentene velge mellom oppgitte emner for semesteroppgavene. Oppgavene skal baseres på litteratur fra pensumlistene og andre selvstendig valgte kilder. Egne erfaringer kan også trekkes inn der det er relevant for argumentasjonen. De formelle reglene for oppgaveskriving skal følges.

I første studieår får studentene en semesteroppgave som skal ha et omfang på 6-8 sider.

Oppgaven skrives innenfor ett av følgende temaer:

1. Gjør rede for hovedtrekkene i steinerpedagogikkens forståelse av barn og unges utvikling gjennom de tre første syvårsperiodene. Gi noen eksempler på hvordan utviklingstanken kommer til syne i steinerskolens læreplan og undervisningspraksis. Gjør dine egne refleksjoner omkring eventuelle sterke og svake sider ved en utviklingsorientert pedagogikk.
2. Kunst og estetikk har en sentral plass i steinerpedagogikken. Gi eksempler på kunstneriske aktiviteter i steinerskolen og vis hvordan disse begrunnes i steinerpedagogisk litteratur. Gjør dine egne refleksjoner omkring kunstens betydning for skole og oppvekst.
3. Velg ett av steinerskolens undervisningsfag. Gi en beskrivelse av dette fagets innhold og undervisningsmetode på de ulike klassetrinnene, slik det kommer til uttrykk i læreplanen og annen litteratur. Gjør dine egne refleksjoner omkring fagets forvandling gjennom skoleårene.

Språk og samfunnsfag

Litteraturhistorie

Innledning

Skjønnlitteratur er en viktig kilde til utforskning av gåten menneske. Ut fra allmenndanningsperspektivet i steinerpedagogiske profesjonsstudier er temaet derfor del av lærerutdanningen. Den som leser opplever gjenkjennelse, undring, glede, fortvilelse, sinne og begeistring og kan gjennom dette utvikle evnen til å uttrykke også sine egne erfaringer. Det er et tidsspenn på ca 2500 år mellom den eldste og den nyeste teksten i det kompendiet som er utgangspunkt for studentenes arbeid, alle tekstene er hentet fra europeisk litteraturhistorie.

Perioden er et streiftog innenfor et klart avgrenset område innenfor litteraturhistorien. Hovedfokus i perioden er lagt på innholdet i tekstene.

Mål

Studenten skal

- få et kortfattet litteraturhistorisk overblikk
- oppleve glede ved å lese og arbeide med litteratur
- bli kjent med forfattere som skildrer menneskets vesen med særlig vekt på de åndelige sidene
- få erfare at mange av de tankene de møter i Steiners tenkning også finnes i skjønnlitteraturen. Det er et mål at studenten skal gjenkjenne disse temaene på tvers av sjanger og tid.
- lære å arbeide jevnt med tekster; til hver dag i perioden skal de lese en tekst og ta spørsmål og refleksjoner med til samtalene i timene
- få øvelse i å viderebearbeide sine muntlige refleksjoner til tekst og lære seg å bruke prosesskriving
- skrive tekster og lese dem høyt i plenum, de skal utfordre seg selv og komme over eventuelle sperrer i forhold til det å dele tekster med andre og ta imot og gi respons og bruke dette i videre bearbeiding av tekstene.
-

Innhold

Kompendium med litterære tekster som skildrer det å være menneske, med særlig vekt på de åndelige sidene. Lesning, samtale, refleksjon og egne skriftlige uttrykk i forhold til de litterære tekstene. Prosesskriving; teknikker, overvinnelse av skrivesperrer, øvelser i å gi og motta tilbakemeldinger.

Arbeidsmåter

- Forelesninger der tekstene og forfatterne blir presentert og den kulturelle konteksten for verkene blir behandlet.
- Teoretisk arbeid med tekstene; individuelt, i gruppe, i plenum: analyse og drøfting.
- Kunstneriske øvelser: fortellerøvelser, teaterspotøvelser, lytteøvelser og bevegelsesøvelser
- Verksted der studentene skriver og presenterer sine tekster og der de får og gir hverandre respons.
-

Oppgaver, arbeidskrav

I løpet av de to ukene som denne perioden varer, leser studentene alle de tekstene som er samlet i kompendiet og de skriver tekster som er i dialog med tekstene i kompendiet. Studentene kan fritt velge hvilke sjangere de vil benytte. Det kreves aktiv deltakelse i øvelser og samtaler i løpet av timene. Etter at perioden er over, leverer studentene tekstene inn til ansvarlig lærer som kommenterer både form og innhold.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til fremmøte og tilfredsstillende utførte oppgaver.

Litteratur

Kompendium med utdrag fra utvalgte tekster fra litteraturhistorien:

Sofokles: Utdrag fra Kong Oidipus

Platon: Myten om Er fra Staten

Dante Alighieri: Den guddommelige komedie; utdrag fra Helvete og Paradis

Tolstoj: Kafeen i Surate

Tunström: Utdrag fra Juleoratoriet

Ende: Utdrag fra Momo eller kampen om tiden

Fortellestoff

Innledning

De første klassetrinnene på en steinerskole kjennetegnes ved at det settes av tid hver dag til fortellestoff hentet fra folkeeventyr, fabler, legender, sagn og mytologier. Gjennom disse fortellingene møter elevene menneskelivet og naturens rike verden formidlet i et billedrikt språk. Fortellingene kan danne utgangspunkt for muntlige, skriftlige og kunstneriske aktiviteter. De er også med på å danne grunnlaget for sakkunnskapen i senere klassetrinn.

Emnet Fortellestoff skal gi studentene en teoretisk kunnskap og åpne for innsikt i livsvisdommen som rommes i skatten av litterært tradisjonsstoff. Studentene øver i tillegg sine egne evner til å fortelle (se fagplan for Fortelleøvelser).

Mål

Studenten skal

- få en innføring i steinerpedagogiske ideer omkring billedlig undervisning og billedlige fortellinger
- bli kjent med og kunne orientere seg i et utvalg av litterære sjangrer som fortellestoffet kan hentes fra
- få kunnskap om strukturer og billedspråk i karakteristiske eksempler fra sjangrene
- bli kjent med tradisjoner innen tolkning av eventyr og mytiske bilder
- kjenne til og reflektere over den pedagogiske målsetningen med fortellestoffet på de ulike klassetrinnene
- gjøre erfaringer med å skape egne fortellinger ut fra kjente sjangertrekk

Innhold

Kunnskap om opphav, utbredelse og nedtegning av opprinnelig muntlige sjangrer, samt ideer og teorier om karakteristiske strukturer og billedspråk i:

- norske folkeeventyr, med vekt på undereventyr
- samiske eventyr
- eksempler på eventyr fra andre land enn Norge og andre verdensdeler enn Europa
- fabler, med vekt på dyrefabler
- natursagn og andre fortellinger om dyr og planter, stjerner, vær og vind
- legender, med vekt på opphavslegender og utvalgte helgenlegender
- fortellinger fra Det gamle testamentet og fra jødisk legendetradisjon
- fortellinger fra norrøn mytologi; den eldre Edda og Snorre-Edda
- kunnskap om den pedagogiske bruken og målsetningen for fortellestoffet i 2.-5.klasse i steinerskoler

- erfaringer med å skape egne fortellinger til pedagogisk bruk, med utgangspunkt i sjangertrekk i eventyr m.m..

Arbeidsmåter

- Forelesninger og samtaler
- Gjennomgang og drøfting av pensumstoff
- Muntlige og skriftlige oppgaver med utgangspunkt i tekster i sjangrene som det arbeides med

Oppgaver, arbeidskrav

Muntlige presentasjoner, skriftlige innleveringer. Skriftlig avslutningsoppgave basert på pensumlitteraturen.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og tilfredsstillende utførte oppgaver.

Litteratur

Danielsen, Ruth (2004): *Kulturbærende fortellinger, barn og skole*. Oslo: Cappelen Akademisk, kap. 1-5 (197 sider).

Kvalvaag, Jakob (2004) (red.): *Idé & innhold. En læreplan for Steinerskolen 2004*. Oslo: Antropos, s. 29-66 (37 sider).

Lindholm, Dan (2004): *På menneskevei*. Oslo: Antropos, s. 35-46, s. 63-87, (35 sider).

Kompendium Rudolf Steinerhøyskolen (2009): *Et utvalg eventyr, fabler, legender, myter* (87 sider).

Kompendium Rudolf Steinerhøyskolen (2009): En steinerpedagogisk artikkelsamling om fortellestoffet i Steinerskolen (61 sider).

Fortelleøvelser

Innledning

Muntlig fortelling er den eldste og mest opprinnelige formidlingsform mennesket kjenner. Det lille barnet vokser inn i språket gjennom lytting og etterligning, og førskolelærerens bevisste bruk av språket er derfor av stor betydning for barns utvikling. Muntlig fortelling er et sentralt element i steinerpedagogikken, både i førskolen og i skolen. Å bruke fortellinger bevisst i pedagogisk arbeid er en kunst. Det kreves øvelse og innsikt. Teoretisk og praktisk kunnskap om muntlig fortelling har derfor en sentral plass i den steinerpedagogiske lærerutdanningen.

Mål

Studenten skal

- opparbeide forståelse for språkets betydning i barns utvikling
- erverve seg kunnskap om hvordan de gjennom bevisst bruk av sitt eget språk kan nærme barnas språklige utvikling
- ha kjennskap til ulike former for språk som finnes, for eksempel hverdagsspråk, forskningspråk, poetisk og mytisk språk, og studentene skal opparbeide et bevisst forhold til de ulike kvalitetene i de forskjellige språkene og bruken av dem
- erverve seg god kildekunnskap om eventyr og fortellinger
- selv finne fram til fortellinger i skriftlige kilder og velge fortellinger som passer til barnas alder og utvikling

- kunne fortelle levende og billedrikt
- lage og fortelle enkle, små fortellinger for barna
- begrunne valget av de fortellingene de forteller

-

Innhold

Faget inneholder mange forskjellige arbeidsformer; oppvarming av kropp og stemme og øvelser som tar sikte på å etablere sikkerhet i det å fortelle for andre i små og større grupper. Faget tar opp fortellerens stemme, kroppsspråk og den kontakten som må etableres med tilhørerne. Studentene får øvelse i å fortelle i små grupper og for hele klassen. Det blir også arbeidet med pensumlitteraturen og det er i hver time samtale og refleksjon omkring utvalgte artikler/tekster. Faget tar opp teoretiske emner knyttet til fortellerkunst; fortellingenes plass i steinerpedagogikken, sjangerlære, ulike språklige uttrykk og fortellerkunst som selvstendig kunstform.

Arbeidsmåter

Praktiske øvelser; lytting til andres fortellinger og øvelse i å fortelle. Samtale og refleksjon omkring muntlig fortellerkunst samt kortere fremleggelser fra lærer knyttet til aktuelle emner som er vokst ut av studentenes egne spørsmål, erfaringer fra praksis og fra litteraturen.

Oppgaver, arbeidskrav, evaluering

I løpet av begge semestrene forteller studentene flere forskjellige fortellinger for hverandre i små grupper og samlet for hele gruppen. De øver seg på å fortelle både små hverdagshistorier og kortere eventyr som egner seg for barn i førskolealder og tidlig skolealder. De får tekster utdelt som de skal fortelle uten manus, de må også selv velge fortellinger og begrunne valg av disse ut fra den gruppen av barn de skal fortelles for. Studentene forteller i barnehagene i sine praksisperioder og reflekterer over dette i praksistilbakemeldingene.

I vårsemesteret gjennomføres det portalevaluering. Der skal studentene kunne:

- fortelle en fortelling uten manuskript slik at billedinnholdet blir tydelig og kan visualiseres av tilhørerne
- begrunne valg av fortelling ut fra alder på barna i den gruppen som skal høre fortellingen

-

Litteratur

Bjørneboe, J. (1977). *Barn og eventyr I*: ”Steinerskolen 2/1977.

Dahlsveen, H. (2008). *Innføringsbok i muntlig fortellerkunst*, Universitetsforlaget.

Rehman, M. (1999). *Om muntligt berättande, I*: En klunk av kvasers blod, BonnierCarlsen

Norsk

Innledning

Norsk er det språket alle i Norge må kunne beherske, uansett bakgrunn. Språk er det mest grunnleggende redskap for kommunikasjon og formidling. Den som skal bli lærer må finne kilden til språkgleden og utvikle et variert og rikt språk. Den som skal være lærer må beherske et stort register av språklige uttrykk, fra et klart og korrekt fagspråk til et levende, poetisk språk.

Mål

Studenten skal

- bli bevisst hvilken betydning lærerens språk har for elevenes læring og utvikling
- bli bevisst hvordan lesing av litteratur inspirerer egen språkutvikling
- lære gode arbeidsformer for hvordan man kan utvikle sitt eget språk, både muntlig og skriftlig
- skrive og snakke korrekt norsk
- beherske ulike sjangere muntlig og skriftlig
- velge en roman som kan danne grunnlag for fortellerstoff i 4. klasseperioden *Uryrkene* og utforme muntlig og skriftlig presentasjon av dette materialet

Innhold

- Studie av ulike tekster, sjangere og språklige virkemidler
- Arbeid med formverket; grammatikk, syntaks, rettskrivning, språklige virkemidler m.m.
- Arbeide med hvordan en roman kan brukes som grunnlag for fortellerstoff i 4. klasse i undervisningen om primæryrker. Gjennom metodisk arbeid med utvalg, struktur, framdrift i fortellingen og språklige virkemidler, lærer studentene hvordan skjønnlitteratur kan benyttes i undervisningen. Ved å bearbeide stoffet skriftlig, får studentene anledning til å arbeide langsomt og bevisst med språket i fortellingene, la seg inspirere av forfatterne og samtidig utvikle sitt eget språk.

Arbeidsmåter

Forelesninger, seminar med tekststudier, studentframleggelse, samtaler, tekstbearbeiding

Oppgaver, arbeidskrav

Aktiv deltakelse i undervisningen, framlegg av oppgaver

Evaluering

Muntlig og skriftlig tilbakemelding. Bestått/ikke bestått

Litteratur

Dahle, Gro og Kjersti Wold (2007). *Velkommen til språket*. Cappelen Akademisk Forlag (320 s)

Karsrud, Fridunn Tørå (2010). *Muntlig fortelling i norskfaget*. Oslo: Cappelen Damm (135 s)

3 bøker blant et gitt utvalg skjønnlitteratur til fortelling i 4.-7.klasse

Språkforming og skuespill

Innledning

Faget språkforming gir kunnskaper om og oppøver ferdigheter i de musikalske og formende elementene i språket og i egen stemmebruk. De yngste skolebarna opplever språkglede og får styrket sin språklige bevissthet gjennom klanger, rytmer, enkeltlyder, bevegelser, fraseringer og melodier i språket. Som pedagoger og forbilder vil vi kunne gi dem en fylde av slike opplevelser å forbinde seg med, jo mer vi har bevisstgjort oss disse elementene, både i språket og i vår egen stemme. Daglig arbeid med dikt, fortelling og samtale i en skoleklasse gjør stemmen til et viktig redskap for læreren. Gjennom å arbeide med stemme, pust, bevegelse og rytme og hvordan vi integrerer dette i vårt eget uttrykk, øver vi oppmerksomhet omkring

hvordan vi står frem med vår personlighet og vårt språk og kroppsspråk, bevissthet om egne og andres grenser m.m.

Mål

Studenten skal

- begynne å bli fortrolig med faget og med å øve stemmebruk
- åpne opp for en nysgjerrighet og lyst til å lære mer om de musikalske og formende elementene i språket, finne tilbake til vår barnlige språklek og bli bevisst noen av elementene i denne, og hvordan vi kan bruke dem
- oppøve bevissthet om språk som bevegelse og kunne fremføre noen dikt og vers med bevegelser
- få kunnskaper om og oppøve ferdigheter i forhold til de enkelte lydene, konsonanter og vokaler og de ulike lydgruppene og i forhold til artikulasjon
- lage et eget vers for barn og fremføre det og lære det til klassen
- øve evne til samarbeid i klassen som gruppe, gi hverandre trygghet til å kunne stå frem og være i et øvende arbeid sammen, inkludert å øve seg i å lære av hverandre og gi konstruktive tilbakemeldinger
- få kunnskaper om og oppøve ferdigheter i forhold til hva rytme er i språket; kunne skandere et dikt og vite hvordan vi kan bruke de rytmiske elementene i fremførelsen og i pedagogisk arbeid
- få kjennskap til enkelte diktformer, særlig heksameter
- få inspirasjon til å lete mer i litteraturen og kjennskap til gode metoder for å arbeide seg inn i en ny tekst og gjøre den til sin, for å kunne bruke den i arbeidet med elever
- få erfaring i å gjennomføre et samarbeidsprosjekt, et julespill, med medstudenter og lærere
-

Innhold

- Ulike språkøvelser, dramaøvelser, stemme- og pusteøvelser, dikt og vers, samt et skuespill.
- Første hovedtema er lydene i språket, konsonanter, vokaler, de ulike lydgruppene.
- Andre hovedtema er artikulasjon.
- Tredje hovedtema er julespill.
- Bevisstgjøring av den sovende kunnskapen de fleste allerede har om versføtter og andre rytmiske element gjennom å forbinde dette med bevegelser og rytmer i kropp og stemme.
- De fire mest brukte versføttene, samt diktformer som blant annet heksameter.
- Metoder og innhold i språkarbeid med elever

Arbeidsmåter

- Språkforming er et øvelsesfag. Det øves i hel gruppe, men også i mindre grupper, enkeltvis og i par i undervisningstimene.
- I tillegg kommer individuell øvelse på egen hånd.
-

Oppgaver, arbeidskrav

- Det kreves at studentene møter forberedt til timene og har øvd på gitte oppgaver.
- I forbindelse med første hovedtema, de enkelte lydene, vil det bli gitt et større hjemmearbeid. Et lydvers skal skrives, øves inn med bevegelser, fremføres i klassen, og læres bort til klassen.
- I forbindelse med julespillet må det også øves mye i par og grupper utenom timene på skolen.
- I forbindelse med vårens hovedtema, rytmiske elementer i språket, gis det et større hjemmearbeid. Studentene skal finne eksempler fra litteraturen der rytmer er brukt som et bevisst element. Teksten og forfatteren skal presenteres. Teksten skal fremføres for klassen. Teksteksemplet, samt en halv til en sides utgreiing om hvordan rytme er brukt i teksten skal leveres inn.

•

Evaluering

- Bestått / ikke bestått i henhold til obligatorisk tilstedeværelse og deltakelse i timene, samt utførte oppgaver.
- Muntlig evaluering av enkeltstudenter skjer fortløpende i klassen.

•

Litteratur

Språkformingsøvelser.

Teksteksempler som studentene finner frem til selv.

Historie

Innledning

I steinerpedagogikken legges det vekt på at læreren, foruten å utøve sin konkrete yrkesoppgave, også skal strebe etter å være et ”kulturmenneske” i ordets videste betydning. Det vil si et menneske som er levende opptatt av sin samtid. For å forstå sin samtid må man også vite noe om dens kulturelle, religiøse og historiske røtter. I et flerkulturelt samfunn vil en slik forståelse være desto viktigere.

I emnet historie omtales ikke bare ytre utvikling og endring gjennom historien, men også indre utvikling, menneskets bevissthetsutvikling. Undervisningen i historie tar høyde for en tanke om at bevissthetsforvandlingen fra barn til voksen har berøringspunkter med den historiske utviklingen overhodet.

Med en symptomatisk historieforståelse forsøker man å la de enkelte hendelser og ytringer innenfor en tidsalder forstås som uttrykk for dens grunnleggende og karakteristiske forhold til natur og kultur. For å finne denne må vi lete i myte, religion, kunst, filosofi og samfunnsforhold. I løpet av undervisningen nærmer man seg også spørsmål rundt synet på utvikling.

Mål

Studenten skal

- få kunnskap om sentrale historiske høykulturer

- kunne utvide sin forståelse for mennesket i utvikling, gjennom et innblikk i forskjellige tidsaldre og kulturer
- tilegne seg forståelse for begrepet ”symptomatisk historieforståelse”
- kunne danne seg forestillinger om en utvikling fra Mythos til Logos
- kunne øve forståelse for samtidsspørsmål i lys av kunnskap om kulturenes røtter
-

Innhold

- Førhistoriske orientalske høykulturer reflektert i blant annet Veda - diktningen og Upanishadene
- Oldpersiske spirituelt baserte jordbrukskulturen reflektert blant annet i Avesta – diktningen
- Den babylonske og egyptiske kulturen
- Antikken; den gresk – romerske kulturen gjennom opprinnelige kilder (Homer, Hesiod og Plutark) og moderne historielitteratur.
- Et utvalg av mytologiske/religiøse/filosofiske/politiske motiv fra oldtidskulturene, og hvordan man her ser en utvikling fra teokratiske til demokratiske samfunnsforhold, og fra en magisk/ mytisk til mer logisk/rasjonell oppfatning av tilværelsen.
- Et utvalg beskrivelser av overgangen fra nomadekultur til jordbrukskultur.
- En beskrivelse av geografiske – religiøse (filosofiske) – politiske forskjeller i Egypt og i antikkens Hellas. Et arbeid med polariteter, og hvordan en symptomatisk tilnærming kan utdype disse.
-

Arbeidsmåter

Forelesninger, samtaler og egenlesning.

Oppgaver og arbeidskrav

Deltagelse i muntlige oppgaver. Bestått/ikke bestått i forhold til skriftlig oppgave som skal inneholde referat av det stoffet som er gjennomgått og drøfting av angitte emner.

Litteratur

Hegge, Hjalmar (1978). *Mennesket og Naturen*. Oslo: Universitetsforlaget. Kapitlene 1, 2 og 3: ”Innledning – naturforståelsens forvandling gjennom den historiske utvikling”, ”Mytisk tid – enhet av menneske og natur”, og ”Antikken som forbilde og ideal”. (31 sider)

Lindenberg, Christoph (2001) *Historieundervisning. Tematiske förslag enligt läroplanen*. Stockholm: Antroposofisk Bokförlag s. 7 – 67 (61 sider)

Barkved, Frode (2010) *Kompendium, historiefaget 6. -7. klasse*.

Steiner, Rudolf (2008) *Antroposofi og pedagogikk – Foredrag i Norge 1921-1923*. Oslo Antropos forlag

Natur- og realfag

Matematikk 2.-7.klasse

Innledning

Matematikk kan på den ene side sees som et uttrykk for abstrakte lovmessigheter som bare er tilgjengelige gjennom tanken. På den annen side kan både tall og figurer oppleves som rytmer og

kvaliteter. Steinerpedagogikkens fremgangsmåte er å bygge på samspillet mellom disse to innfallsvinklene, vekselvirkningen mellom erfaring og tenkning. Det er viktig at nye studenter får innblikk i grunnleggende pedagogiske og metodiske tilnærminger til faget ut fra et steinerpedagogisk synspunkt. Det er vesentlig at høyskolens studenter evner å undervise på en faglig trygg og reflektert måte. En lærer kan fremme barnas matematiske utvikling ved å legge til rette for aktiviteter som involverer sentrale matematiske ideer, som tilbyr varierte uttrykksformer og stimulerer til utforskning, refleksjon og grundig øvelse.

Delemne I: matematikk i 2.-7.klasse

Mål

Studenten skal

- ha oversikt og innsikt i Steinerskolens læreplan i matematikk fra 2.kl. t.o.m. 6.kl.
- beherske steinerpedagogisk metodikk for småklassetrinnet
- få innsikt i matematikken i barns hverdag
- kjenne til generelle trekk ved barns forhold og ferdigheter i omgang med tall på ulike alderstrinn
- bli bevisst hvordan den begynnende matematiske tenkning er basert på sansemotoriske erfaringer og hvordan matematikk oppstår fra en internalisert aktivitet av sansene – bl.a. gjennom erfaringer knyttet til rom og tid, auditivt og visuelt.
- kjenne til teorier om hvordan barn lærer/tilegner seg matematikk
- få forståelse for hvordan man kan frembringe de beste vilkår for utviklingen av elevenes tallmessige bevissthet
- kunne vurdere ulike måter å tilrettelegge en teoriforankret, systematisk og variert opplæring i matematikk
- opparbeide forståelse for hvordan læreren kan bruke praktisk-estetiske og lekpregete aktiviteter for å styrke denne opplæringen
- observere og reflektere over elevenes ulike uttrykksformer for å få innsikt i deres uformelle matematikk-kunnskaper og kunne utnytte slik innsikt i tilrettelegging for barnas utvikling av grunnleggende begrepsforståelse

Innhold

- Refleksjon over spørsmålet: hva er matematikk?
- Barns utvikling av tallforståelse, teorier om kognitiv utvikling og læring (bla: R. Steiner, Piaget, Vygotsky)
- Regnedidaktikk og metodikk i 2.-5.klasse (bruk av materiell, arbeidsbøker, skriftlig arbeid)
- Regning ut fra helhetlig tenkning; matematikkfagets pedagogiske utviklingsmuligheter
- Telling og rytmisk telling gjennom bevegelse, klapping og sang
- Matematikken i barns hverdag
- Betydningen av regnehistorier
- Innføring i kvalitativ og kvantitativ matematikk
- Innføring av de fire regningsartene addisjon, subtraksjon, multiplikasjon, divisjon
- Hoderegning versus oppstilling
- Innføring av posisjonssystemet
- Regning med penger
- Innføring av mål og vekt
- Innføring av brøkgregning i sin helhet og i desimalbrøk

Arbeidsmåter

- Veksling og samvirke mellom forelesninger og samtale/diskusjon
- Gruppearbeid og kollokvier
- Muntlige presentasjoner og skriftlige oppgaver
- Praktiske og pedagogiske øvelser / lek og bevegelse

Oppgaver, arbeidskrav

- Skriftlig fremstilling av forelesningenes hovedpunkter, med egne forslag til lek, aktiviteter og oppgaver som beforder matematiske erfaringer og ferdigheter i skolen.
- Skriftlig oppgave (portaloppgave) til emnet brøk: oppgaveløsning, samt metodisk-didaktisk oppgave

Evaluerings

- Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og oppfylte arbeidskrav.

Litteratur

- Holm, Marit (2007): ”*Opplæring i matematikk*”. Oslo: Cappelen forlag (side 7-68; 61 sider)
- Marstrander, Erik (1997): *Matematikk og geometri i 6.klasse*. Eget forlag (side 34-68, 34 sider)
- Schubert, Ernst. (1999): *Teaching Mathematics*. Rudolf Steiner College Press (side 1-49)
- Fagtekster til matematikkundervisning 1.studieår* (2006). Kompedium Rudolf Steinerhøyskolen (til sammen 70 sider):
- Andersen, Henning(1985): ” *Vej og mål* ”. København: Brage forlag 1985 (36 s.)
- Andersen, Henning(1990): ” Tre trinn i regneundervisningen”. I ”*Steinerskolen*”, 2/1990
- Mathisen, Arve (1987): ” Hva er eurytmi egentlig god for?”. I ”*Steinerskolen*”, 4/1987
- Smit, Jørgen (1956): ”Rytme, øvelse og resultat”. I ”*Mennesket*, 4/1956
- Steiner, Rudolf (1974): ” De fire regningsarter og de fire temperamentene”. I ”*Mennesket*, 4/1974
- Van Meurs, Paul (2007): ”Steinerskolens regnedidaktiske vei” & ”Hoderegning kontra oppstilling”. Oversettelse av: Lammers, Fenna: I”*Rekenen in Lijn: Rekenlijnen voor de Vrijescholen*. Begeleidings dienst voor Vrijescholen.
- Wikberg, Signe Roll (1951): ”Rytme og bilde i den første regneundervisningen”. I ”*Mennesket*, 3/1951
- Wikberg, Signe Roll (1954): ”Rytme og bilde i den første regneundervisningen”. I ”*Mennesket*, 1/1954
- Wikberg, Signe Roll (1967): ” De fire regningsarter i de første skoleårene”. I ”*Mennesket*, 1/1967

Delemne II: geometri i 6.-7.klasse

Mål

- ha innsikt og ferdigheter i pensum for geometri 6.-7.klasse

Innhold

- Innføring i geometri; fra frihåndsgeometri til klassisk geometri i to dimensjoner- 7.kl pensum. Pythagoras. Det gyldne snitt
- Eksempler på etnomatematikk, herunder bruk av geometri i forskjellige kulturer

Arbeidsmåter

- Veksling og samvirke mellom forelesninger og samtale/diskusjon
- Gruppearbeid og kollokvier
- Muntlige presentasjoner og skriftlige oppgaver
- Praktiske og pedagogiske øvelser

Oppgaver, arbeidskrav

- Portaloppgave i geometri: geometriske oppgaver, innlevering av forelesnings- notater/ arbeid - og et metodisk/didaktisk forslag til innføring av et geometrisk tema.

Evaluering

- Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og oppfylte arbeidskrav.

Litteratur

Delemne II: Geometri i 6.-7.klasse

Marstrander, Erik (1997): Matematikk og geometri i 6.klasse. Eget forlag (side 19-27; 8 sider)

Marstrander, Erik (1997): Matematikk og geometri i 7.klasse. Eget forlag (side 21-33 og side 129-153; 32 sider)

Teknologi ¹

Innledning

Teknologi handler om alt det som er menneskeskapt i verden. Slik naturfag vil øke innsikt og respekt i skaperverket, vil teknologi øke innsikt og respekt for det menneskene har skapt. Mer som et gjennomsyrende aspekt enn som rent fag baserer teknologi seg på en grunnleggende undring for og beundring av menneskets utrettelige bestrebelser på å gjøre verden tryggere, enklere og bedre for menneskene. Dette står ikke i motsetning til et kritisk syn på mange av de feilgrepene denne bestrebelsen har ført og fører med seg, men kjærligheten til menneskets virksomhet er en forutsetning for siden å kunne engasjere seg i å korrigere begåtte feil.

Mål

Studenten skal

- kjenne til grunntrekkene i den teknologiske historien
- være i stand til å skille det vesentlige fra det mindre vesentlige i en teknologi
- kjenne til de grunnleggende fysikalske lovene
- kunne legge frem en gjenstand eller et teknologisk saksforhold på en levende og engasjerende måte
- oppøve en undrende holdning til menneskets skaperverk
- oppøve viljen og nysgjerrigheten til å finne ut av en teknisk gjenstand eller et teknologisk saksforhold

Innhold

Det gis en gjennomgang av de grunnleggende fysikalske fenomener slik de kommer til anvendelse i hverdagsteknologien. En fenomenologisk tilnæringsmåte blir demonstrert og øvet.

Organisering og arbeidsmåter

Undervisningen gis gjennom forelesninger og fenomenologiske betraktninger.

¹ Emnet undervises ikke i 2011 – 2012 MT

Oppgaver og arbeidskrav

Studenten må gi en fenomenologisk fremstilling av en hverdagsteknologisk gjenstand eller saksforhold.

Evaluering

Perioden blir godkjent/ikke godkjent basert på fremmøte og oppfylt arbeidskrav.

Litteratur

Selvvalgt litteratur i forhold gjenstanden/saksforholdet som velges til oppgaven.

IKT i undervisningen²

Innledning

Digital teknologi har utviklet seg til å bli nærmest allestedsnærværende i form av arbeidsredskap, kommunikasjonsverktøy, formidler av informasjon, kunst og kultur, samt som utstyr til å skape kreative uttrykk. For skolen innebærer den digitale teknologien utfordringer på flere plan. Steinerpedagogikken med sin jevnbyrdige vektlegging av barnets og samfunnets perspektiv vil på den ene siden betone at digitale medier har en selvfølgelig plass i skolen, legitimert gjennom denne teknologiens sentrale posisjon i samfunnet som helhet. På den andre siden vil pedagogikken reflektere over konsekvensene av de digitale mediene for barns og unges utvikling, læring, kommunikasjon og kultur. Lærerutdanningen vil søke å gi studentene et nyansert og dynamisk bilde av den digitale teknologiens rolle i barn og unges liv samt formidle innsikt i denne teknologiens muligheter og farer. Studiet legger opp til at studentene skaffer seg IKT-relevant kompetanse av teknisk, pedagogisk og kreativ art.

Mål

Studenten skal

- øke sin egenkompetanse innen bruk av datamaskin og programvare
- ha et innblikk i datamaskinens historiske og tekniske utvikling samt dagens situasjon
- ha et innblikk i datamaskinens og programvarens oppbygning og funksjon
- kunne benytte samt administrere en nettbasert læringsplattform
- forstå den digitale teknologiens rolle i barn og unges liv og kjenne til steinerskolens læreplan for IKT

Innhold

- Datamaskinens historiske og tekniske utvikling
- Datamaskinen og programvarens hovedelementer / byggestener
- Generell filbehandling og bruk av digitale medier
- Datamaskinen som verktøy: Touchmetoden
- Bruk og administrasjon av læringsplattformen
- Bruk av tekstbehandler, tekstformatering og avanserte funksjoner
- Steinerskolens læreplan i IKT
- Eksempler på bruk av IKT i undervisningen

² Emnet undervises ikke i 2011 – 2012 MT

Arbeidsmåter

- Forelesing
- Diskusjon/samtale
- Individuelle, praktiske oppgaver
- Praktiske gruppeoppgaver, inkludert presentasjon

Oppgaver, arbeidskrav

- Formatere et dokument etter gitte standarder, legge inn forside, fotnoter, innholdsfortegnelse og Litteraturhenvisninger
- Registrere seg og benytte læringsplattformen, samt utføre enkle administrative oppgaver

Evaluering

- Bestått/ikke bestått i henhold til bestemmelsene i evalueringsordningen om fremmøte og gjennomføring av gitte oppgaver.

Litteratur

Petzold, C. (2001). *Datamaskinens skjulte verden*. Oslo: Gyldendal Microsoft Press (400 sider)

Kjemi i 8.klasse³

Innledning

Kjemi kommer som et nytt fag i steinerskolens læreplan i 8. klasse. Studentene får en innføring i denne første kjemiperioden, med forbrenning som hovedtema og med en fenomenologisk undervisning som metode.

Mål

Studenten skal

- få et innblikk i en fenomenologisk undervisning
- få en oversikt over kjemiundervisningen i steinerskolens første 10 år /grunnskolen
- legge opp og forberede en arbeidsbok for en kjemiperiode

Innhold

- Kjemiundervisningen i 8.klasse i følge steinerskolens læreplan: forbrenning, base og syre, kalkens forvandlinger.
 - Sammenheng og utvikling av naturfagsundervisningen.

Arbeidsmåter

- Forelesninger
- Praktiske demonstrasjoner av kjemiforsøk
- Føring av arbeidsbok, tavletegninger

Oppgaver, arbeidskrav⁴

³ Emnet undervises i 3.studieår i 2011 – 2012 MT

⁴ Endret oktober 2011 WK/MT

- Bearbeide et utvalg gjennomgåtte forsøk i tekst og illustrasjon.

Evaluering⁵

- Perioden evalueres som godkjent/ikke godkjent basert på tilstedeværelse og skriftlig innlevering.

Litteratur

Mitchell, David S. (2004): *The Wonder of Waldorf Chemistry*: Fair Oaks: The Association of Waldorf Schools of North America (AWSNA) (side 6-100, 94 sider)

Botanikk

Innledning

På Steinerskolen er botanikken hovedtemaet i naturfagsundervisningen i 6. klasse. Gjennom dette faget kan den gryende tankevirksomheten øves på en virkelighetsnær og fruktbar måte. Tankene kan følge plantenes varierende former i sin lovmessige sammenheng med miljøet. Elevene møter fjellplanter, vannplanter, skyggevekster osv. Gjennom skildringer av planteriket blir elevene kjent med den kausale måte å forstå verden på: plantene som en slags ”virkning” av et naturgitt miljø.

Mål

Studenten skal

- bli kjent med plantenes verden og de viktigste plantefamiliene
- bli kjent med metodiske overveielser for god botanikkundervisning for barn i 11-12årsalder
- kunne foreta en enkel plantebestemmelse ut fra en nøkkel
- fremstille en plante eller plantefamilie kunstnerisk gjennom bilder og fortellinger
- studenten skal stimuleres til selv å arbeide videre med botanikken
- bli glad i planteverdenen og la gleden gjennomsyre måten å møte og å behandle naturen på

Innhold

Det gis en innføring i plantebestemmelse. De viktigste plantefamilier og de mest kjente treslagene gjennomgås. Plantenes livssyklus beskrives og det bedrives studier i plantens vekstforløp. Gjennom studier av blad- og blomsterformer pekes det på lovmessigheter i planteriket. Studentene gjøres kjent med hovedtankene i steinerskolens botanikkundervisning.

Organisering og arbeidsmåter

Perioden gis gjennom forelesninger, iakttakelsesøvelser og kunstneriske øvelser.

Oppgaver og arbeidskrav

Studentene skal i perioden gjøre regelmessige tegnestudier av en plante eller en plantedel. De skal gjøre en muntlig fremleggelse av en gitt eller en selvvalgt plante som er tilpasset 6.klasse.

Evaluering

Basert på tilstedeværelse og oppfylte arbeidskrav evalueres perioden som godkjent/ikke godkjent.

⁵ Endret oktober 2011 WK/MT

Litteratur

Grohmann, Gerbert (2002): *Växtlära*. Järna: Telleby Bokförlag, utdrag (30 sider).
Håkonsen, Jan (1978): "Botanikk i femte klasse". I: *Steinerskolen* 1/1978 (8 sider).
Lindholm, Dan (1969): "Livspotensialet i planteriket". I: *Steinerskolen*, 1/1969 (6 s.).
Goethe, J.W.v: "*Plantenes metamorfose*" dikt, i gjendikting ved André Bjerke 2 s
Smit, Chr. Faye: "Betraktninger av de fire elementer..." I *Steinerskolen* 2/1981 5 s
Smit, Jørgen: "Goethe, den organiske verdens Kopernikus" I *Mennesket* 4/1949 4 s
Studenten trenger også en norsk flora. Anbefalt er:
Lid, Johannes (1998): *Norsk og svensk flora*. Oslo: Det norske Samlaget.

Hagebruk

Innledning

Barn som får muligheten til kontakt med vekster blir engasjert av og interessert i det som vokser og gror. For at læreren skal ta vare på og pleie denne interessen hos barna, er det viktig at de selv har et forhold til og kunnskap om planter og hagebruk. Mange barnehager og skoler har et lite areal hvor de kan dyrke grønnsaker, urter og blomster. Hagebruksperiodens mål er å dyktiggjøre og inspirere studentene i å bruke dette sammen med elever. Ved påsketider forbereder studentene perioden ved å så forskjellige frø inne i klasserommet og stille plantene frem til utplantningen. Høyskolen får benytte et areal på litt over 100 m² i en offentlig park like ved utdanningsbygget til dyrking. På forsommeren gjennomgås teori vekselvis med at studentene dyrker opp arealet og planter ut urter, blomster og grønnsaker. De lærer å lage kompost og får en innføring i preparatene som brukes i biologisk-dynamisk jordbruk. Etter sommerferien høstes grøden og høstfest arrangeres av 2.årsstudentene for alle på høyskolen.

Mål

Studenten skal

- få kunnskap og grunnleggende ferdigheter om såing, utplanting, pleie, kompostering, høsting og bruk av urter, grønnsaker og blomster
- kjennskap til landbrukshistorie
- kjennskap til matproduksjon i dag
- bli kjent med egenskaper ved jord og planlegging av en hage
- skaffe seg oversikt over vekster som er aktuelle å bruke i en barnehage/skole i Norge
- opparbeide forståelse og respekt for arbeidet som ligger bak produksjon av mat og blomster
- reflektere over pedagogiske motiver for å lage en hage med barn
- få kunnskaper om grunnlaget for økologisk dyrking
- bli kjent med eksempler på hvordan produktene kan brukes til mat og pynt
-

Innhold

Teori: Landbrukshistorie, utfordringer ved dagens matproduksjon, motiver (inkludert ernæring) for dette i barnehage og skole, jordtyper, jordbearbeiding, gjødsling, økologiske og biodynamiske prinsipper, pedagogikk

Praktisk arbeid: Graving, gjødsling, såing og utplanting, lusing, innhøsting og frøavl, planting av høstløk.

Arbeidsmåter

Forelesning, muntlig drøfting, demonstrasjoner, instruert praktisk arbeid.

Oppgaver, arbeidskrav

Valg av oppgaver daglig med ansvar for fullføring. Skriftlig prøve.

Evaluering

Fremmøte, deltakelse, godkjent skriftlig prøve.

Litteratur

Jolly, Linda og Marianne Leisner (2000), *Skolehagen – Etablering, drift og pedagogisk tilrettelegging av en skolehage.*, Landbruksforlaget, Oslo. (119 sider)

Jolly, Linda m. fl. (2003), *Grønt nummer*. Steinerskolen 2/2003.

Jolly, Linda (2000), *Gården som pedagogisk ressurs*. Rapport fra prosjektet Levande Skule (s.1-52).

Kunst- og håndverksfag

Kunsthistorie

Innledning

Kunsthistorie er del av lærerutdanningen som et allmenndannende tema som kan åpne for egen refleksjon om billedkunstens og estetikkens betydning i fortid og nåtid. Kunsthistoriefaget byr på et mangfold av muligheter som ligger innenfor fagets rammer. Kunsthistoriske emner behandles derfor fra ulike vinkler: ut fra ytre naturforhold, menneskets bevissthet, mytologi/religion og ut fra en estetisk problematikk i ulike typer kunst- og kulturuttrykk.

Mål

Studenten skal

- få oversikt over kulturepokenes egenart, spesielt med tanke på uttrykket i kunst og arkitektur
- reflektere over hvordan sentrale verdier i forskjellige kulturer uttrykkes i billedkunsten
- bli kjent med et stort repertoar av uttrykksmåter som inspirasjonskilde for eget kunstnerisk arbeid
- oppnå større personlig sikkerhet gjennom utvidelse av allmenndannelsen

Innhold

Behandling av den europeiske billedkunstens historie: eldre og yngre steinalder, Egypt, Hellas, Romerriket med tidlig kristendom i vest og øst, middelalder og renessanse.
Presentasjon av enkeltkunstnere frem mot nyere tid gjennom studentinnlegg.

Arbeidsmåter

Forelesninger.

Betraktning av kunstverk ved hjelp av fotografier, reproduksjoner og bøker, evt. originaler.

Bearbeiding av epokene gjennom eget kunstnerisk arbeid og med ulike teknikker.

Oppgaver, arbeidskrav

Ferdigstille og innlevere mappe med egne tegninger, malerier og tekster.

Evaluering

Bestått/ ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.

Litteratur

Sällström, Pehr (1996): Goethes farglära. Järna: Kosmos.
Selvvalgt litteratur i tilknytning til presentasjon av en kunstner.

Maling/tegning

Innledning

Maling kan brukes som kunstnerisk bearbeiding av et hvilket som helst annet fagområde. Gjennom kunstnerisk fordypning av de enkelte fargenes kvaliteter, stimuleres studentenes evne til å skape bilder. De erfaringer som gjøres her, vil ligge til grunn for senere pedagogisk virksomhet. Fargeøvelsene bygger på Goethes fargelære. I løpet av året utvides erfaringsområdet med øvelser der komposisjon og oppbygning av motiver ut fra fargen er med på å utvikle et blikk og en kvalitetssans for estetikk.

Tegneundervisningen gjennomføres ut fra de kvaliteter som ligger i selve virksomheten, men er også sterkt knyttet til de spesielle mulighetene som knytter den til observasjonstrening.

Mål

Studenten skal:

- oppøve trygghet i forhold til faget
- bli godt kjent med utstyr som kan brukes til male- og tegneaktivitet i en klasse
- bli fortrolig med fargesirkelen og de ulike fargeklangene
- utvikle åpenhet overfor det rent kvalitative i fargene
- oppøve oppmerksomhet overfor nyanser
- bli fortrolig med ulike tegneteknikker
- utvikle ferdigheter i forhold til komposisjon og billedoppbygging
- kunne arbeide selvstendig med små oppgaver innenfor observasjon og iakttakelse
- oppøve våkenhet i forhold til kunstneriske virkemidler
- utvikle dømmekraft på det estetiske området
- utvikle evne til samarbeid

Innhold

- Arbeid med grunnfargene gult, rødt og blått og deres ”språk”, samt tilgrensende fargenyanser og komplementære klanger.
- Goethes fargelære gjennom egne eksperimenter og gjennom tekster av Goethe. Fargesirkelen som individuelt arbeid og som gruppearbeid. Etterbilder og malerisk fremstilling av disse.
- Komposisjonsøvelser. Observasjonstrening.
- Bruk av ulike male- og tegneteknikker og materialer, delvis knyttet til mer teoretiske fagområder, spesielt naturfagene.

Arbeidsmåter

Samtaler, dramatisering. Tegne- og maleøvelser, individuelt og i gruppe. Betraktning av kunstverk.

Oppgaver, arbeidskrav

Praktisk-kunstneriske oppgaver i henhold til emnene i faget.

Presentasjon, muntlig/skriftlig, av en kunstner, med eksempler på kunstverk.

Evaluerings

Bestått/ ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.

Litteratur

Jünemann, M. & Weitmann, F. (1996). *Drawing and painting in Rudolf Steiner Schools* Stroud: Hawthorn Press, (utdrag ca 70 sider).

Sällström, Pehr (1996): Goethes farglära. Järna: Kosmos.

Selvvalgt litteratur i tilknytning til presentasjon av en kunstner.

Modellering

Innledning

Modellering benyttes til å oppleve og erfare form og rom. Leire gjennom bearbeidelse med hendene egner seg spesielt godt til å utforske og observere det tredimensjonale rom.

Mål

- Studenten skal gjennom lek og arbeid med et materiale som leire kunne utvikle en formopplevelse som kan være en inspirasjon for formarbeid med elever; det være seg i ute naturen eller inne i klasserommet.

Innhold

- Tilegne seg materialkunnskap om leire, bivoks og plastilin
- Håndfigurer
- Formforvandlinger
- Dyrefigurer basert på innlevelse og blikk for karakteriske trekk ved holdning og gester som dyreskikkelser uttrykker.

Arbeidsmåter

- Gruppeprosjekter
- Observasjonsøvelser
- Individuelle praktisk-kunstneriske øvelser, med lærerveiledning.

Oppgaver, arbeidskrav

- Deltagelse i gruppeprosjekter
- Gjennomføring av enkeltoppgaver
- Tilknyttet praksisoppgave: gjennomføring av modellering med bivoks med barn.
-

Evaluering

- Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.
-

Litteratur

- Steiner, Rudolf ”Livsbetingelser for fremtidig oppdragelse”, 3.foredrag. Antropos forlag.
-

Formtegning

Innledning

Formtegning undervises utelukkende i steinerskoler, der det er et fag fra 2.-6. klasse. Formtegning er ikke et kunnskapsfag, men har til formål å utvikle allmenne ferdigheter hos elevene. Først og fremst er hensikten å øve sanse-motoriske evner (hovedsakelig øye-hånd koordinasjon), orienteringssans og

oppfattelse av romlige forhold. Nevrologiske aspekter relatert til iakttagelse og utvikling av indre billedkrefter (imajasjonskrefter) knyttes til arbeidet med formtegning.

Mål

Studenten skal

- kjenne til fagets målsetninger
- kjenne til sanse-motorisk og nevrologisk utvikling 6-12 år
- legge opp en progresjon i faget ut fra en serie av motiver både innen et bestemt klassetrinn og gjennom hele pensum i formtegning fra 6-12 år
- beherske det tegnetekniske, for eksempel formoppfattelse, formdannelse, formutførelse, samt estetiske aspekter ved faget.

Innhold

Gjennomgang av elevenes sanse-motoriske utvikling fra småbarnsalder til 14-årsalderen. Stadier i barnetegning frem til skolestart. Praktisk-kunstneriske øvelser med motiver som fordrer videreutvikling i skolealder, f.eks. retning, loddrett-vannrett, venstre-høyre, opp-ned, indre-ytre og bilateral og radiær symmetri. Dette ses i forhold til elevenes fysiske og mentale utvikling. Hvordan faget er integrert i det øvrige pensum på samme trinn. Motivene betraktes også i forhold til menneskehetens bevissthetsutvikling gjennom tiden, illustrert gjennom tegninger fra forskjellige kulturer og tidsepoker.

Organisering og arbeidsmåter

Forelesninger og bearbeiding gjennom diskusjoner. Praktiske tegneøvelser og estetiske bedømmelser av disse. Det arbeides med prinsippene omkring vanskelighetsgrad og progresjon gjennom å nedfelle konkrete forslag tegnerisk.

Oppgaver og arbeidskrav

Det føres en arbeidsbok med tegninger og personlige notater. Den skal vise en klar progresjon gjennom et skoleår og fra klassetrinn til klassetrinn. Det kreves at arbeidet er av en akseptabel kunstnerisk standard og at studenten er i besittelse av de evner læreren skal utvikle i elevene.

Evaluering

I tillegg til at å oppfylle de alminnelige bestemmelser til oppmøte skal studenten

- Levere en arbeidsbok etter endt undervisningsøkt som tilfredsstillende kravene nevnt ovenfor.
- Tegne fritt på tavlen (uten utvendige referansepunkter) en formtegning fra 6. klassetrinn. Den skal være både formsterk, dynamisk og estetisk tilfredsstillende. Resultatet skal vise at studenten behersker både det iakttagende og de indre billeddannende evner som er nødvendige utøvelsesprinsipper i faget.

Litteratur

Embrey-Stine, Laura & Ernst Schuberth: *Form Drawing. Grades One through Four.*
Niederhauser, Hans R. & Margaret Frohlich (1996): *Form Drawing.* Mercury Press

Formforvandling

Innledning

Utvikling er et gjennomgående, virksomt begrep i alle fag; både i steinerskolens lærerplan og i høyskolens studieplan. Faget *Formforvandling* vil gjøre en nærgående lesning av en byggimpuls med

utgangspunkt i Goetheanumbyggene i Dornach, Sveits. Navnet «Goetheanum» refererer til Johan Wolfgang von Goethe og hans bestrebelse på å avdekke forvandringslovmessigheter som finnes i planteverdenen («plantenes metamorfose»). Den organiske arkitektur arbeider tilsvarende frem bygningsformer gjennom formforvandringsprinsipper på en slik måte at man ikke kun møter det samme arkitektoniske uttrykk et annet sted i bygget, men slik at forflytninger i rommet medfører en forvandling av form og farge på det nye sted.

I mer overført betydning vil det si at skritt på en utvikling kan ha tatt opp i seg det forutgående og har samtidig det kommende inkludert som et potensial.

Mål

Studenten skal

- kunne bearbeide teoretiske temaer som ”utvikling” på en praktisk, visuell måte.
- kunne hente inspirasjon til, med enkle midler, å utforme et klasserom for forskjellige alderstrinn og arbeidsfelt på adekvat, differensiert måte.
- Mer allment å øke interessen for å fremme et helhetlig, differensiert skolemiljø både ute og inne.
- øve samarbeid i gruppe om et felles uttrykk
- utvikle estetiske holdninger i forhold til romlige uttrykk
- være iakttagende overfor romlige helheter
- arbeide seg frem til et uttrykk ved å fokusere på en utviklingsrekkes begynnelses- og avslutningsimpulser – og la disse påvirke hverandre

Innhold

- Metamorfoseiakttakelse og bearbeiding av Goetheanumbyggene danner bakgrunn for skulpturelle og arkitektoniske øvelser.

Arbeidsmåter

- Foredrag, tegning, modellering, modellbygging, billedkunstneriske betraktninger.

Oppgaver, arbeidskrav

- Tilstedeværelse og deltagelse i gruppeprosjekter.

Evaluering

- Bestått / ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.

Musikk

Innledning

Musikk berører vesentlige sider ved menneskets utvikling, både musikalsk og sosialt. Av den grunn har sang, dans/bevegelse, spill og lytting en sentral plass i en steinerskole. Å utvikle gode vokale ferdigheter er en vesentlig del av en klasselærers kompetanseutvikling. Sang- og instrumentalundervisningen er spesielt viktig med hensyn til å kunne tilegne seg og vurdere nytt musikalsk materiale samt å få praktisk erfaring med repertoar fra ulike stilarter og perioder.

Mål

Studenten skal

- opparbeide kunnskap om grunnleggende elementer i musikk lære
- innsikt i musikkens lovmessigheter slik den uttrykkes i melodi, harmoni og rytme
- utvikle individuelle ferdigheter på minst ett instrument
- utvikle sangstemmen
- oppøve evne til å musisere i grupper
- forstå musikkens grunnelementer
- oppøve egne ferdigheter i musisering
- opparbeide et repertoar av sanger, musikk og danser som vil passe i grunnskolen

Innhold

- grunnleggende musikk lære
- sang
- øvelse på fløyte, rytme - og stavinstrumenter
- dans og bevegelse
- konsertbesøk til annonsert konsert

Arbeidsmåter

Musikk læren blir belyst gjennom musikalske øvelser, vokalt og instrumentalt. Det forutsettes omfattende selvstudium og egen øving rettet mot praktisk gruppearbeid, hvor samspill og lytting gir grunnlag for læring i samarbeid mellom student og lærer og innad i studentgruppen.

Oppgaver, arbeidskrav

Hovedvekten legges på å utvikle ferdigheter innen musikkutøving og musikkforståelse

- rytme/taktnotasjon, pauser, notesystemer og notasjon
- beherske spill på C-fløyte med og uten noter
- beherske et sangrepertoar av skolerettet stoff
- skriftlig oppgave i forbindelse med annonsert konsert
- gruppefremførelse av øvde instrumentalsatser
- skriftlig oppgave evalueres som bestått/ikke bestått.

Evaluering

- etter endt høstsemester skal studentene sammenfatte hva de har lært og beskrive sin egen innsats med tanke på veien frem til de skisserte målene for vårens individuelle fagprøve
- individuell prøve i musikk lære, sang og fløytespill evalueres som bestått/ikke bestått

Litteratur

Sæther, M. & Aalberg, E. (2006). *Barnet og musikken*. UNIVERSITETFORLAGET

Weisser, H. (2005). *Folkevisenes fortellinger. Helter, helgener, hverdagens hendelser*. Oslo: Gyldendal Akademisk, kap. 1, 2, 3, 6 (70 sider).

Musikkmateriale:

Weisser, H. (2010). *Følgesvenner*. Oslo: Olifant.

Notesamling

Eurytmi

Innledning

Eurytmi er en danseform, og et fag som er inkludert i alle steinerpedagogiske virksomheter. Det er derfor viktig at studentene får kunnskap om faget og hvilke praktisk/pedagogiske og kunstneriske muligheter som ligger i denne bevegelsesformen. Musikkens og språkets grunnelementer danner utgangspunktet for eurytmisk bevegelse. Gjennom arbeid med eurytmien kan studentene øve bevegelse og smidighet, samarbeid, og utvide kunnskapene om språk og musikk

Mål

Studenten skal utvikle

- forståelse for at bevegelse/dans stimulerer skapende evner
- kunnskap om eget kroppsspråk
- rytmiske ferdigheter, musikalske og språklige
- lydhørhet for språkkvaliteter
- evne til aktiv og lyttende deltakelse i bevegelsesdynamikk – individuelt og i gruppe
- erfaringer med egenutvikling gjennom bevegelse

Innhold

- dynamiske gruppeformer, relatert til sentrum og periferi, tid og rom
- interaktive øvelser
- kroppsorientering
- alliterasjoner og melodirytmer
- konsonanter og vokaler

Organisering og arbeidsmåter

Praktisk – kunstneriske øvelser i gruppe og individuelt

Oppgaver og arbeidskrav

- øve gruppeprosesser med dynamisk/musikalsk bevegelsesflyt
- aktiv holdning og deltakelse

Evaluerings

Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og aktiv deltakelse

Fagplaner 2.år – høst: det musiske i undervisningen, vår: det språklige i undervisningen

Pedagogikk og elevkunnskap

Sanseerfaringer

Innledning

I steinerpedagogisk teori forstås sansning som avgjørende drivkrefter for barns utvikling og læring, særlig i de første årene. En viktig oppgave for pedagogikken blir å legge til rette for

reelle, sansebaserte erfaringer som grunnlag for begrepsdannelse og forståelse. Gjennom Rudolf Steiners sansemodell som foruten de vanlige sansemodaliteter (syn, hørsel m.m.) også inkluderer kroppssansing og det man kan kalle sosial persepsjon, får studenten et redskap for utvikling og realisering av en sanse- og erfaringsbasert pedagogikk, der så vel estetiske som etiske dimensjoner ivaretas. I planen for emnet inngår også nyere forskning og teori.

Mål

Studenten skal

- ha kjennskap til grunnleggende kunnskapsteoretiske problemstillinger knyttet til forholdet mellom teori og erfart virkelighet
- være fortrolig med Steiners sansemodell og knytte denne til nyere persepsjonspsykologisk og sansemotorisk kunnskap.
- ha kunnskap om barns sansepsykologiske og sansemotoriske utvikling, for å kunne legge til rette for utviklende aktiviteter.
- kjenne til trekk ved forsinket eller atypisk utvikling for å kunne iversette tiltak overfor enkeltbarn
- kunne anvende kunnskap om sansepsykologi og sansemotorikk for å skape et kvalitativt godt og stimulerende skolemiljø

Innhold

- Sansning og begrep, teori og empiri. Grunnleggende kunnskapsteoretiske problemstillinger
- Rudolf Steiners sansemodell knyttet opp mot nyere empirisk kunnskap
- Kroppssansing og sansemotorikk: ”Jeg er”
- Syn og hørsel; læring og kunnskap om verden: ”Det er”
- Sosial persepsjon; samspill og kommunikasjon: ”Du er”
- Barns sansepsykologiske utvikling, sanseintegrasjon og sansemotorikk. Forsinket og/eller atypisk utvikling og eventuelle tiltak

Arbeidsmåter

- Forelesninger
- Samtale - dialog
- Sanseøvelser
- Kunstneriske øvelser relatert til sanseteori og erfaringer

Evaluering

- Perioden evalueres som godkjent/ikke godkjent basert på tilstedeværelse
- Godkjent skriftlig oppgave

Litteratur

Aeppli, Willi (2003): *Menneskets sanser. Hvordan kan de pleies?* Oslo: Antropos, s. 9 – 44 (33 sider).

Berg, Anne og Kippe, Karin (2006): *Småbarnas kroppslige verden. Sansemotorisk utvikling hos barn 0 – 3 år.* Oslo: SEBU forlag, kap. 1-3 (70 sider).

Neuschütz, Karin (red.) (1997): *Våra 12 sinnen.* Stockholm: Levande kunskap, (55 sider).

Steiner, Rudolf (2007). *Almen menneskekunnskap*. Oslo: Antropos, utdrag av 8. foredrag, s. 135 – 144 (9 sider).

Antroposofi og steinerpedagogikk

Innledning

Steinerpedagogikken er i stor grad konsipert og formulert ut fra grunnbegreper i antroposofisk menneskekunnskap. En innsikt i og forståelse for denne menneskekunnskapen danner derfor utgangspunktet for en reflektert omgang med steinerpedagogisk teori og praksis.

Mål

Kjennskap til og forståelse for de grunnbegreper i antroposofien som har størst relevans for steinerpedagogikken.

Innhold

Gjennomgang og komparativ bearbeidelse av de mest sentrale begrepene i boken *Almen menneskekunnskap* av Rudolf Steiner. Detaljert bearbeidelse av Steiners fire-sjiktete menneske- og verdensbilde.

Arbeidsmåter

Forelesninger, samtale, skriftlige oppgaver

Oppgaver, arbeidskrav

Studentene skriver to kortere skriftlige oppgaver knyttet til undervisningen.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til fremmøte og godkjenning av skriftlige innleveringer.

Litteratur

Skagen, Kaj (2005). Innledning til den norske utgaven av Rudolf Steiners ”Teosofi”, (20 sider).

Steiner, Rudolf (2005): *Teosofi*. Oslo: Antropos, s. 28 - 76 (48 sider).

Steiner, Rudolf (2008). *Almen menneskekunnskap*. Oslo: Antropos Forlag, 1. – 7. foredrag. (110 sider)

Foreldrearbeid ⁶

Innledning

Oppdragelse og undervisning av barn vil alltid være et prosjekt som involverer flere voksne. At dette skjer i en atmosfære av gjensidig respekt og forståelse er utfordringen foreldresamarbeidet må leve opp til. En økt privatisering og individualisering av oppdragelsen stiller ekstra krav både til foreldrene og til samarbeidet rundt barnet. Perioden vil belyse ulike sider ved denne problematikken og vise veier til gode samarbeidsformer.

Mål

Studenten skal

- få innsikt i de historiske og samfunnsmessige forutsetningene for et moderne foreldreskap
- kjenne til konsekvensene av ulike samarbeidsformer eller mangelen på sådanne

⁶ Emnet undervises ikke i 2011 – 2012 MT

- kjenne til foreldres rettigheter og plikter i forhold til skolen og som oppdragere
- dyktiggjøres i å føre en god og konstruktiv samtale
- kunne finne balansen mellom selvsikker opptreden og en ydmyk holdning til foreldrenes spørsmål og krav
- få grunnlag for å kunne opparbeide en holdning om at foreldrene er en kjærkommen ressurs, ikke en trussel.
- kunne inkludere foreldrene i sitt arbeid med hver elev

Innhold

Perioden inneholder en trinnvis gjennomgang av et program som tar sikte på å bygge opp et godt foreldrearbeid

Organisering og arbeidsmåter

Undervisningen gis gjennom forelesninger, samtaler og rollespill.

Oppgaver og arbeidskrav

Tilstedeværelse og deltakelse.

Evaluerings

Perioden evalueres som godkjent/ikke godkjent basert på fremmøte.

Metodiske prinsipper i steinerpedagogikken

Innledning

Steinerpedagogikkens menneskesyn og etiske fundament speiles i de metodiske prinsipper som benyttes i det daglige arbeid i klasserommet. Det gjelder både eukronisk-temporale og billeddannende elementer og omfatter viktige nevrologiske prosesser i en læreprosess, f.eks. forskjellige former for iakttagelse, hukommelse, visualisering osv. Gjennomføring av disse metodiske prinsipper er viktige i oppnåelse av steinerpedagogikkens mål om individualisert kreativitet.

Mål

Studenten skal

- kjenne til forskjellige former for læreprosesser
- ha innsikt i steinerskolens menneskesyn og hvordan dette forvaltes gjennom metodikken
- kjenne til nyere og pågående forskning som bygger opp under de metodiske prinsipper som benyttes i en steinerskole
- iverksette disse metodiske læreprosessene i forbindelse med praksisperiodene i 2.klasse

Innhold

- Steinerskolens hovedmålsetninger og etiske standpunkter ut fra skolens menneskesyn.
- Hvordan det filosofisk grunnlag speiler seg i metodikken.
- Menneskers fundamentale behov i en læringsprosess.
- Temporale aspekter i undervisningen, tidsrytmer i naturen og de fysiologiske rytmer.
- Forskjellige typer undervisningstimer: kognitive, billeddannende, språklig-musikalske og plastisk-praktiske timer. Forvaltning av hovedfagsundervisning 7-9 år, 9-15 år, 15-19 år.

Målsetninger og arbeidsmetoder i de språklig-musikalske og plastisk-praktiske timer og betydningen av disse tre timeplanskomponenter i en holistisk læringsprosess.

- Forholdet mellom iakttagelse og indre billeddannelse sett i historisk lys; vår tids utfordring. Hørsel og syn som iakttagende elementer, forskjell og differensiering etter alder. Fortelling, bok og skjerm. Iakttagelser og indre billeddannelse. Imaginasjon: typer og utvikling gjennom barndom og ungdomstiden og deres betydning for livslang læring.
- Indrestyrt og ytrestyrt motivasjon angående hukommelse og vilje osv. Fantasi: definisjon og betydning.
- Våkenhet, drøm, søvn. Søvnens faser og betydning i en pedagogisk prosess. Stadier i en kreativ prosess som nedfelt i hovedfagsundervisning i en steinerskole.
- Forskning på de enkelte områder fra 1919- 2000 og etter 2000.

Organisering og arbeidsmåter

Forelesninger. Diskusjoner i plenum og i grupper relatert til forelesninger og pensumlitteratur og erfaringer fra undervisningspraksis.

Oppgaver og arbeidskrav

Studenten skal relatere egen undervisningspraksis til forelesningene og formulere klare fremlegg om de metodiske prinsipper overfor gruppen. Til slutt skal studenten komme frem til personlige spørsmål til det som er gjennomgått.

Evaluerings:

Bestått/ikke bestått i henhold til bestemmelsene i evalueringsordningene om fremmøte og gjennomføring av gitte oppgaver og arbeidskrav.

Litteratur-

Utvalgte tekster fra artikler, foredrag, utdrag fra boken "Painter of a Modern Life - mindsets for a creativity and resilience in contemporary education". David Brierley (ca. 50 sider)

Samarbeid⁷

Innledning

Rudolf Steiner har formidlet ideer for hvordan skoler og barnehager kan drives på grunnlag av selvforvaltning og i forståelse for den tregrenede struktur i samfunnet som han viste til i sitt arbeid. Med dette som bakgrunn blir temaer behandlet som kan være til hjelp i forskjellige samarbeidssituasjoner i en barnehage. utfordringer og betingelser for godt samarbeid blir tematisert gjennom teori og praktiske øvelser.

Mål

Studenten skal

- bli kjent med bakgrunnen for organisasjonsformer i steinerpedagogisk arbeid, og om betingelser og utfordringer for samarbeid i praksis.
- opparbeide en egen forståelse for samspill i sosiale sammenhenger

⁷ Emnet får ny fagplan november 2011 MT

- hente fram tidligere erfaringer fra menneskelig samspill for å forstå konflikt og samspillelementer

Innhold

- Betingelser for samarbeid: kommunikasjon, verdien av å lytte/tale; samtale eller diskusjon? Konsensus og konflikt.
- Kollegiets utvikling og individuell utvikling.
- Fra initiativgruppe til selvstyrt skole. Overganger.
- Om institusjoners biografi.
- Organisering og drift av en skole. Pedagogens oppgaver/foreldrenes rolle.
- Skoler i ulike aldersfaser.
- Om begrepene republikansk/demokratisk styringsform.
- Komiteer - beslutningsprosedyrer.
- Kollegiet: Pedagogenes møte om den pedagogiske idé / og ansvaret for å forvalte virksomheten

Arbeidsmåter

Forelesning, gruppearbeid, samarbeid med eurytmi, dramaøvelser og andre øvelser som synliggjør samarbeid. Lesing av pensumlitteratur.

Oppgaver, arbeidskrav og evaluering

Godkjent tilstedeværelse og godkjent aktiv deltakelse i undervisningen.

Litteratur

Steiner, Rudolf: Waldorfskolens målsetning, artikkel fra 1920.

Steiner, Rudolf: "Oppdragelseskunstens åndelig-sjlelige grunnkrefter", 7.foredrag, Antropos forlag, Oslo, 1984

Brodal, Hans og Nilsson, Leif: "Konflikter - hva vil de lære oss?", Antropos Forlag, Oslo 1999

Kollstrøm, Finn-Einar: "Ny styreform i utvikling. Om organisasjon og drift av norske steinerskoler". Steinerskolene i Norge, 1991 og 1994.

Elevvurdering

Innledning

Steinerskolene er eksamensfrie skoler, og karakterer har inntil nylig ikke blitt gitt. Det har derfor utviklet seg andre vurderingsformer i steinerskolene enn i offentlig skole.

Evaluering av elever er et bredt felt som kan ha ulike målsettinger og omfatte mange forskjellige former. Bak enhver form for vurdering ligger det et sett med overordnede mål og dypest sett et menneskesyn. Nettopp i dette feltet utøves lærerens profesjonalitet og empati, og det er derfor viktig å utforske de evalueringsformene som brukes, hva de innebærer og hvordan de kan støtte elevene til å bli kjent med seg selv og sine evner. I steinerskolene bruker lærerne en rekke vurderingsstrategier som har til hensikt å gi motiverende og effektive tilbakemeldinger om læring til elever på en meningsfylt måte. Lærere inntar et helhetlig og positivt syn på elevenes læring, der både akademiske, kunstneriske, praktiske og sosiale sider ved læring verdsettes som likeverdige. Metoder og praksis på området skal støtte og bidra til deltakelse og inkludering av alle elever.

Mål

Studentene skal få god opplæring i ulike vurderingsformer som benyttes i steinerskolene, overordnede målsettinger, metoder og tilnæringsformer. Studentene skal reflektere over etiske sider ved evaluering, og øve opp evnen til å gi konstruktive tilbakemeldinger og vurderinger til elever og foresatte. Studentene skal kjenne til rammer og retningslinjer som gjelder for elevvurdering.

Innhold

- Vurdering i samsvar med undervisningens metode, faglige innhold og mål
- Kunnskap om elevvurderingens mål, innhold og former på barne- og ungdomstrinnet
 - Ulike vurderingsformer, hva er i bruk og hvordan brukes de?
 - Hvordan kan evaluering veilede, motivere og utvikle elevene på ulike alderstrinn?
 - Utvikle kompetanse i å planlegge å gjennomføre vurderingsformer som del av læringsprosessene
- Gjeldende lovverk, rammer og retningslinjer på området
- Vurdering og etikk
 - spørsmål og refleksjoner knyttet til evalueringens mål, form og innhold
 - lærerens rolle i evalueringsprosesser, selvevaluering
- Vurdering og kommunikasjon
 - Hvordan informere eleven, foresatte og andre kollegaer ved skolen om elevens framgang og måloppnåelse?
 - Øve skriftlig og muntlig kommunikasjon med foreldre

Arbeidsmåter

- Forelesninger
- Gruppearbeid og rollespill
- Samtale og refleksjon
- Iakttakelsesøvelser
- Eget studie

Oppgaver, arbeidskrav

- Hver student planlegger og gjennomfører vurderingsopplegg knyttet til praksiserfaringer

Evaluering

- Perioden evalueres som godkjent/ikke godkjent basert på tilstedeværelse og ut fra fremlagt og godkjent gruppearbeid og/eller individuelt arbeid

Litteratur

Mepham, Trevor & Martyn Rawson (2002): *Assessment and Learning in Steiner Waldorf Schools*. Forest UK: Steiner Waldorf Schools Fellowship (36 sider)

Steinerskoleforbundet (2007): Læreplan, generell del; Oversikt – steinerpedagogisk idé og praksis (13 sider)

Evalueringsforskriften, Privatskoleloven, kapittel 3 og 4 <http://www.lovdatabasen.no/for/sf/kd/kd-20060714-0932.html>

Minste felles multiplum – største felles mål, Steinerskolenes kvalitetsplan, ID

4,8,9,10,11,33

Evalueringsordningene for steinerskolens grunnskole og videregående trinn
(Steinerskoleforbundet 2007, Læreplan)

Fådelte skole - sammenslåtte klasser i steinerskolen⁸

Innledning

I små steinerskoler undervises det ofte i sammenslåtte klasser. Det krever en fleksibel tilpasning til steinerskolens læreplan.

Steinerpedagogikkens sentrale tanke er utvikling og modenhet, og lærestoffet er knyttet til elevenes fysiske, psykologiske og spirituelle modenhet. Det blir utarbeidet i en læreplan med sentrale temaer for et alderstrinn og tydelige skiller mellom klassetrinn.

Steiner anså imidlertid at grunnleggende sett er en læreplan noe man burde "lese" i barna, dvs. at hver situasjon krever en interaktiv holdning der læreplanen tilpasses elevene og deres situasjon. Læreplanen må tilpasse seg elevene og deres situasjon og ikke omvendt.

Modning varierer sterkt i en jevnaldringsgruppe, og læreplanen kan ses som noe fleksibelt innenfor store, sentrale utviklingsfaser står sentralt i planleggingen av slik undervisning. Dette er blant nøklene til god undervisning i sammenslåtte klasser.

Mål

Studenten skal

- opparbeide kunnskaper om mulighetene steinerskolens læreplan gir for fådelte skoler/sammenslåtte klasser.
- opparbeide kunnskaper om metodikk og didaktikk for fådelte skoler/sammenslåtte klasser.

Arbeidsmåter

- Forelesninger
- Gruppearbeid
- Individuelle pedagogiske øvelser

Oppgaver

- Referat fra forelesninger leveres etter perioden.

Evaluering

- Fremmøte i henhold til evalueringsordningen og tilfredsstillende utførte oppgaver.

Litteratur

- Lammers, Fenna: Sammenslåtte klasser – En pedagogisk utfordring. Tidsskriftet Steinerskolen 2005

Barn med spesielle behov

Innledning

Målet om tilpasset opplæring og en inkluderende skole, forutsetter at læreren har kunnskap og ferdigheter i å avdekke, møte og behandle elever med ulike individuelle behov, både av psykososial og læringsmessig art. Til dette hører at læreren har god kunnskap om de formelle og organisatoriske rammebetingelsene for spesialpedagogisk arbeid i skolen, og forstår

⁸ Emnet undervises ikke i 2011 - 2012

betydningen av et godt samarbeid med foreldre, kolleger og faglige instanser rundt den enkelte elev.

Mål

Studenten skal

- ha kunnskap om de formelle rammebetingelsene for spesialpedagogisk arbeid i grunnskolen; lovverk, prosedyrer, hjelpeinstanser m. m.
- ha kunnskap om ulike vansker hos barn som kan hemme læring og sosialisering
- ha opparbeidet en forståelse for hvordan man skaper et inkluderende skolemiljø, og hvordan det kan tilrettelegges for elever med spesielle behov innenfor klassens rammer
- ha kunnskap om hvordan steinerpedagogikken kan tilrettelegges for elever med spesielle behov, samt kjennskap til ulike alternative spesialpedagogiske metoder
- ha utviklet innsikt og holdninger som en forutsetning for et samarbeid med foreldre, kolleger og eksterne instanser rundt den enkelte elev
-

Innhold

- Formelle og organisatoriske rammebetingelser for spesialpedagogisk arbeid i skolen; lover og rettigheter, henvisningsprosedyrer, opplæringsplaner, offentlige hjelpeinstanser.
- Ulike vansker som kan hemme læring og sosialisering: diagnoser og problembeskrivelser, behandling og tiltak:
- Sosiale og emosjonelle vansker
- Omsorgssvikt og mishandling
- ADHD og Asberger syndrom
- Utviklingshemning og lærevansker
- Lese- og skrivevansker
- Matematikkvansker
- Mobbing
- Inkludering og spesialpedagogiske oppfølging i skolen.
- Foreldresamarbeid og faglig samarbeid rundt det enkelte barn.
-

Arbeidsmåter og organisering

Forelesning, gruppearbeid, litteratur

Oppgaver, arbeidskrav

Skriftlig oppgave, muntlig presentasjon av biografisk tekst knyttet til tema funksjonshemning

Evaluerings

Bestått/ikke bestått i henhold til godkjent fremmøte og godkjent skriftlig oppgave.

Litteratur

Tangen, Reidun (2005): "Retten til utdanning, tilpasset opplæring og spesialundervisning". I: Befring, E., Tangen, R.: *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen, 2005, s. 122 – 141, (19 s.).

Johnson, Susan (2007): "Teaching our Children to Read, Write & Spell". I: *Lilipoh the spirit in life*, 12/2007, (7 s.).

Lyster, Solveig- Alma, Halaas (2005): "Om lese- og skrivevansker – dysleksi". I : Befring, E., Tangen, R.: *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk, 2005, s. 217 – 235, (18 s.)

Lunde, Olav (2003): "Har eleven matematikkvansker – og hva skal vi gjøre for å oppnå mestring?" I : *Skolepsykologi*, april 2003, (11 s.).

Schuberth, Ernst (1997): "Math Difficulties – Diagnosis, Symptoms and Therapy". I : *Developmental Insights. Discussions between Doctors and Teachers*. Fair Oakes: ASWA Publications, 1997, s. 141 – 167, (26 s.)

Langen, Gerda: "Undervisning med Sandroe". Oversettelse fra: Uhlenhoff, Wilhelm: *Die Kinder des Heilpädagogischen Kurses*, Stuttgart: Verlag Freies Geistesleben 1994, (7 s.).

Ogden, Terje (2005): "Atferdsproblemer hos barn og unge". I : Asmervik, S., Ogden, T., Rygvold, A.L.: *Innføring i spesialpedagogikk*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2005, s. 85 – 127, (42 s.).

Selvvalgt biografi som berører temaet individ og funksjonsvansker.

Utviklings- og læringsteorier⁹

Innledning

Emnet omhandler ideer og metoder som har formet og former synet på barn og behandling av barn i ulike sammenheng. Steinerpedagogikken, slik den praktiseres og begrunnes i dag, forholder seg til en rekke utviklingsideer og læringsteorier som studentene bør kjenne til. I et komparativt perspektiv kan steinerpedagogikkens egenart, muligheter og utfordringer bedre forstås og videreutvikles.

Mål

Studenten skal

- ha innsikt i utviklings- og læringsteorier som er aktuelle i dag og se disse i relasjon til steinerpedagogisk forståelse og praksis.

Innhold

- Utviklingsteori og barnesyn i et idéhistorisk perspektiv
- Psykoanalytisk teori; Sigmund Freud og Erik Erikson
- Behavioristisk tilnærming; atferdsteori og atferdsanalyse
- Jean Piagets utviklingsmodell
- Lev Vygotskij og den kulturhistoriske skole
- Daniel Sterns forskning og nyere samspillsteori

Arbeidsmåter

Forelesninger og diskusjoner, skriftlig oppgave.

Oppgaver, arbeidskrav

Skriftlig oppgave innenfor med tema utviklings- og læringsteori.

Evaluerings

Bestått/ikke bestått i henhold til godkjent fremmøte og godkjent skriftlig oppgave.

Litteratur

Gulbrandsen, Liv Mette (red.) (2006): *Oppvekst og psykologisk utvikling*, kap 1-8, kap 12 (250 sider).

⁹ Undervises 2012-2013

Semesteroppgave

Gjennom arbeidet med semesteroppgavene gis studentene mulighet til å fordype seg i pedagogiske og antroposofiske emner. Arbeidet skal bidra til utviklingen av forståelse og selvstendig dømmekraft i forhold til steinerpedagogikken. I de to første studieårene skal studentene velge mellom oppgitte emner for semesteroppgavene. Oppgavene skal baseres på litteratur fra pensumlistene og andre selvstendig valgte kilder. Egne erfaringer kan også trekkes inn der det er relevant for argumentasjonen. De formelle reglene for oppgaveskriving skal følges. Semesteroppgaven i 2.studieår er knyttet til studielitteraturen i antroposofi. Hver av oppgavene tar utgangspunkt i en av antroposofiens innfallsvinkler til forståelse av barns aldersmessige og individuelle særtrekk og behov.

Opgaven skrives innenfor ett av følgende temaer:

1. Tanke, følelse og vilje er et sentralt tema i steinerpedagogisk teori. Gjør rede for hvordan disse tre kvalitetene er ivaretatt i steinerskolens læreplan og undervisningspraksis, eksempelvis i progresjonen gjennom skoleårene, de ulike fagenes karakter eller timeplanens oppbygning. Diskuter hva kunnskap om tanke, følelse og vilje kan tilføre pedagogikken.
2. Gjør rede for hovedtrekkene i Rudolf Steiners sanselære. Steinerpedagogikken legger vekt på konkrete erfaringer som grunnlag for læring. Velg ett undervisningstema fra læreplanen og vis hvordan erfaringer fra ulike sanseområder kan støtte opp om læringen i dette faget. Diskuter hva kunnskap om sansene kan tilføre pedagogikken.
3. Steinerpedagogisk teori fremhever bestemte modningsmessige overgangsfaser i barn og unges utvikling, eksempelvis ved 7, 9, 12 og 14 år. Belys ett av disse knutepunktene med utgangspunkt i steinerpedagogisk og annen pedagogisk/psykologisk litteratur. Vis hvordan denne overgangsfasen imøtekommes i steinerskolens læreplan. Diskuter hva kunnskap om den valgte aldersfasen kan tilføre pedagogikken.

Språk- og samfunnsfag

Norsk

Innledning

Norskfaget i 2.studieår retter seg tydelig mot norskfagets metodikk i steinerskolen. Muntlig formidling og undervisningssamtale er kjernen i nær sagt all undervisning i en steinerskole, sammen med elevenes bearbeidelse av lærestoffet i egne arbeidsbøker. Lesing og bearbeidelse av skjønnlitterære tekster står sentralt i elevenes daglige skoleliv; etter hvert også faglitteratur. Daglig arbeides det også med språk og bevegelse gjennom dikt, lek og dramatisering. Disse arbeidsmåtene krever at læreren har solide metodisk-didaktiske kunnskaper og språklige ferdigheter.

Mål

Studenten skal

- kjenne til barns språkutvikling og betydningen av det muntlige språket for skriftspråkutviklingen
- få en innføring i førskolepedagogisk basert språkarbeid i 1.klasse
- ha kjennskap til teorier og tradisjoner innen leseforskning og –metodikk

- få en grundig innføring i og erfaring med steinerskolens grunnleggende skrive- og lesemetodikk
- bli godt kjent med metodikken i norskfaget gjennom grunnskoleårene
- kjenne til og reflektere over hvordan skrivning, lesing og muntlig språk er del av arbeidet med alle fag
- gjøre seg kjent med et utvalg av eldre og nyere barne- og ungdomslitteratur
- få kunnskap om og kunne bruke metoder for litterær analyse
- bli kjent med metodiske hovedtrekk for litteraturarbeid med barn og ungdom
- kjenne til norsk grammatikk og metodikken for grammatikkundervisning i steinerskolen
- kunne legge opp til arbeid med muntlig og skriftlig språk som gir differensierte og tilpassete utfordringer innenfor klassefelleskapet
- få kunnskap om veier til god undervisning for elever fra språklige minoriteter

Innhold

- Språk i utvikling gjennom barndommen
- Språkkultur og språkarbeid i barnehage og 1.klasse
- Grunnleggende skrive- og leseopplæring i 2.-3.klasse
- Skrive- og leseopplæring i 4.-7.klasse
- Skrivning og lesing i alle fag
- Norsk som andrespråk
- Mangfold i daglig arbeid med muntlig språk
- Litteraturkunnskap og litteraturarbeid i skolen
- Grammatikk og grammatikkundervisning i skolen

Arbeidsmåter

- Forelesninger og samtaler
- Presentasjon og drøfting av lesepensum
- Øvelser i arbeid med muntlig språk, bevegelse, dikt, dramatisering
- Øvelser i skriftforming
- Øvelser i å lage undervisningsopplegg i skrivning-lesing 2.-7.klasse

Oppgaver, arbeidskrav

- Presentasjon av pedagogiske øvelser
- Fremleggelse av pensumstoff
- Skriftlige oppgaver
 - litteraturoppgaver
 - oppgave om skrive- og lesemetodikk
 - oppgave om undervisning for elever fra språklige minoriteter

Evaluering

Bestått/ikke bestått i forhold til tilstedeværelse og tilfredsstillende gjennomføring av obligatoriske oppgaver.

Litteratur

Litteraturkunnskap

Skardhamar, Anne-Kari (2005). *Kunsten å lese skjønnlitteratur*. Del II Analyse og tolkning. Oslo: Universitetsforlaget (120 sider).

Kompendium om litteraturarbeid (2008). Rudolf Steinerhøyskolen (50 sider).

Skjønnlitteratur

En barne- og ungdomsbok etter eget valg.

Fire barne- og ungdomsbøker blant et gitt utvalg eldre og nyere barne- og ungdomslitteratur; minst én nynorsk.

To barne- eller ungdomsbøker utgitt etter 2006.

Kompendium med noveller og fortellinger (2008) Rudolf Steinerhøyskolen (100 sider)

Grammatikk

Iversen, Otnes, Skarbø Solem (2007). *Grammatikken i bruk*. Oslo: Cappelen, kap. 1, ”Med grammatikken som verktøy”; kap. 2, ”Muntlig språk”; kap. 5, ”Sammenheng i tekst”; Oppslagsdel s. 246-292, (120 sider).

Lindholm, Dan (2004). *På menneskevei*. Oslo: Antropos, s. 136-143, ”Vi lytter oss inn i grammatikken” (7 sider).

Skrive- og leseundervisning

- Dahle, Gro og Kjersti Wold (2007). *Velkommen til språket*. Cappelen Akademisk Forlag (320 sider)

Dühnfort, Erika (2006). *Begynnerundervisning i skriving og lesing i steinerskolen*. Oslo: Rudolf Steinerhøyskolen (50 sider).

Hekneby, Greta (2005) *Elevens håndskrift – skriftforming i grunnskolen*. Oslo: Universitetsforlaget (120 sider)

Iversen, Otnes, Skarbø, Solem (2007): *Grammatikken i bruk*. Oslo: Cappelen Akademisk, kap.3, ”Fra talespråk til skriftspråk”; kap. 4, ”Norsk som andrespråk”, (50 sider).

Kulbrandstad, Lise Iversen (2007): *Lesing i utvikling*, kap. 7. Bergen: Fagbokforlaget (45 sider).

Kvalvaag, Jakob (red.) (2004): *Idé & innhold. En læreplan for Steinerskolen 2004*. Oslo: Antropos, s. 29-66, (37 sider).

Lindholm, Dan (2004): *På menneskevei*. Oslo: Antropos, s. 47-62, ”Vokaler og konsonanter” (15 sider).

Steinerskoleforbundet, kartleggingsgruppen (2011). Steinerpedagogiske basisgjennomganger for 3.klasse og Steinerpedagogiske basisgjennomganger for 4.klasse. Legges ut på læringsplattform før 1.september.

Traavik, Hilde og Vigdis E. Alver (2008): *Skrive- og lesestart*. Oslo: Fagbokforlaget (235 sider).

Zimmermann, Heinz (2006): *Dør språket? Hvordan ordet kan belives*. Oslo: Antropos, (80 sider).

Engelsk /fremmedspråk

Innledning

I steinerskolene gis det opplæring i to fremmedspråk fra 2.klasse. Et antroposofisk inspirert språksyn vil legge vekt på hvordan hvert språk åpner for en utvidet horisont mot verdens mangfoldige kulturer. Målet for fremmedspråkundervisningen går således utover den nytteverdien av brukbare

språkferdigheter og inkluderer formidling av sterke inntrykk av et språks musikk og rytme, av poesi, drama, kultur, lynne og geografi.

Fokus settes på engelskundervisningen i 2.-4.klasse. I disse årene er undervisningen gjennomført muntlig og, så langt som mulig, enspråklig. Det legges vekt på sang, lek, rytmisk og dramatisert språk, gjerne basert på autentisk språkkultur fra det aktuelle språkområdet, og på opparbeidelse av ordforråd og samtaleferdighet omkring nære og kjære livsområder.

Mål

Studenten skal

- kjenne til språksynet som ligger til grunn for steinerpedagogikkens vektlegging av fremmedspråkundervisning
- få en innføring i grunnleggende trekk ved metodikken for fremmedspråkundervisningen i grunnskolen
- bli godt kjent med metodikken for engelsk- og 2.fremmedspråkundervisningen i 2.-4.klasse
- kjenne til metodikk og innhold i fagene gjennom resten av grunnskoleårene
- kunne planlegge og gjennomføre engelskundervisning i 2.-4.klasse

Innhold

- Forskjellige språksyn, inkludert et antroposofisk, og deres sammenheng med språkopplæring
- Forskjellige fagdidaktiske synspunkter på og tradisjoner i fremmedspråkopplæring
- Muntlig fremmedspråkundervisning 2.-4.klasse, metoder og mål
- Sentrale arbeidsmåter i skriving, lesing og grammatikkarbeid i fremmedspråkundervisning i 5.-10.klasse
- Steinerskolenes læreplaner for engelsk og 2. fremmedspråk
- Spesielle fagdidaktiske utfordringer og muligheter i engelskopplæringen

Arbeidsmåter

Forelesninger, gruppearbeid omkring pensumstoff og pedagogiske øvelser

Oppgaver, arbeidskrav

Presentasjon av fagdidaktiske temaer. Planlegging, gjennomføring og skriftlig dokumentasjon av en engelsktime i 2.-4.klasse

Evaluerings

Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og tilfredsstillende utførelse av obligatoriske oppgaver.

Litteratur

Kiersch, Johannes (2001). *Language Teaching in Steiner Waldorf Schools*. Forest Row UK: Steiner Schools Fellowship Publications (120 sider).

- Kompendium med fagtekster, til sammen 40 sider:
 - Jendrzejzyk, Jürgen: *Om fremmedspråkundervisningen i Steinerskolen*. Oslo: Tidsskriftet Steinerskolen 1993/2.
 - Templeton, Alec (1997): *Vi forbereder oss til undervisning i 5.-6.klasse. Fra Aus dem Englischunterricht der Mittelstufe*. Stuttgart: Pädagogische Forschungsstelle beim Bund der freien Waldorfschulen. Overs.: Marianne Tellmann.

- Morgenstern, Birgitte (1992): Arbeid med ordforrådet i fremmedspråkundervisningen. Fra *Zum Fremdsprachenunterricht*. Stuttgart: : Pädagogische Forschungsstelle beim Bund der freien Waldorfschulen. Overs.: Marianne Tellmann.
- Kaukler, Milenko (1992): Veier til et aktivt ordforråd. Fra *Zum Fremdsprachenunterricht*. Stuttgart: : Pädagogische Forschungsstelle beim Bund der freien Waldorfschulen. Overs.: Marianne Tellmann.
- Stott, Michael (1995): Composition of the lesson og Some syllabus indications. Fra *Foreign Language Teaching in Rudolf Steiner Schools*. UK: Hawthorn Press.
- Steinerskoleforbundet (2007): Læreplan 2007: Fremmedspråk – formål og perspektiv, Kompetansemål i engelsk og Kompetansemål i 2.fremmedspråk.

Kompendium med arbeidsmateriale for engelsk 2.-4.klasse, til sammen 38 sider. Hovedkilde: Jaffke, Christoph (ed.) (2005): *Rhythm, Rhymes, Games and Songs for the Lower School*. Stuttgart: Pädagogische Forschungsstelle beim Bund der freien Waldorfschulen

Språkforming

Innledning

Se 1.studieår.

Mål

Studenten skal

- få kunnskaper om og oppøve ferdigheter i forhold til røttene til norsk språk gjennom å arbeide med norrøne versemål og allitterasjon på nynorsk og norrønt
- få en opplevelse av hvordan de norrøne versemålene og allitterasjonen virker på oss. Erfare den norrøne språkopplevelsen i forhold til de greske rytmene som ble arbeidet med i 1.studieår.
- friske opp kunnskaper om språkhistorie, samt kjennskap til de to mest brukte versemålene i Den eldre Edda.
- bli kjent med Den eldre Edda, kunne finne frem i den og kunne kjenne igjen noen av versemålene.
- belive og fordype forståelsen for og opplevelsen av de to målformene i norsk
- få kunnskaper om de tre stilartene i litteraturen: episk, lyrisk og dramatisk.
- oppøve ferdigheter i forhold til disse tre stilartene i stemmebruk, med særlig vekt på det episke
- finne frem til mange eksempler på hvordan de tre stilartene er brukt
- tilegne seg flere metoder til å komme inn i en ny tekst, bearbeide den og gjøre den til sin, for siden å kunne bruke den i arbeidet med barn
-

Innhold

- Språkøvelser: dramaøvelser, stemme- og pusteøvelser og vers
- Hovedtemaet gjennom hele høsthalvåret er allitterasjon og norrøne versemål og de rytmiske og formende elementene i disse versemålene.
- Utdrag fra Den Eldre Edda på norrønt og nynorsk
- Noen nyere nynorske dikt, som er inspirerte av det norrøne

- Hovedtemaet på våren er de tre stilartene i litteratur og stemmebruk: episk, lyrisk og dramatisk, med hovedvekt på det episke. Det episke er basis for den fyldige, varme og rolige fortellerstemmen, som det er godt for barna å høre på.
- Eksempler på de tre stilartene fra litteraturen, for eksempel utdrag fra Brand og Peer Gynt, episke ballader, folkeeventyr og lyriske dikt fra eldre og nyere tid
- En episk tekst som et felles arbeid i klassen, for eksempel et utdrag fra Terje Vigen av Ibsen eller Jøden av Wergeland

•

Arbeidsmåter

Se 1.studieår.

Oppgaver, arbeidskrav

- Studentene må møte forberedt til timene og ha øvd på gitte oppgaver
- Om høsten blir det gitt en oppgave som skal fremføres for klassen. Dette vil være en rytmisk bearbeidelse av et vers eller to fra Den Eldre Edda, eller et eget vers, skrevet på et av versemålene vi har lært.

•

Evaluering

Se 1.studieår

Litteratur

- Språkformingsøvelser
- Teksteksempler som studentene finner frem til.
- Willy Pedersen: Dører av luft

Historie

Innledning

Historiefaget er i stadig utvikling. Nye perspektiver og nye hendelser fra fortiden trekkes frem og skaper mulighet for andre fortolkninger og fremstillingsmåter. Historiedidaktikken påvirkes av denne utviklingen, og for fremtidens lærere blir det viktig å tilegne seg en dynamisk forståelse for historiefagets utfordringer og muligheter. Den andre undervisningsperioden i historie er først og fremst rettet mot historiefagets didaktikk for klassetrinnene 7-10. Perioden er tredelt slik at studentene den første uken gis en innføring i historie som fag, i kildebruk, læreplanen, historiedidaktikk og relevante arbeidsmåter i faget. Andre uken arbeider studentene selvstendig med en fagdidaktisk oppgave knyttet til undervisningen et bestemt skoleår på steinerskolen. Tredje uke presenterer studentene sine oppgaver ved å gi undervisningseksempler, presentere undervisningsplaner og drøfte didaktiske ideer. Perioden som helhet søker således å gi studentene konkrete og eksemplariske kunnskaper i historiedidaktikk der det er lagt stor vekt på en integrasjon av teori og praksis.

Mål

- Studentene skal kjenne til ulike syn på historie og forstå fortellingens (det narratives) spesielle rolle innenfor dette faget.
- Studentene skal kjenne til regler for kildebruk og kildekritikk.
- Studentene skal være orientert om nyere trender innenfor historiefaget som bryter med et eurosentrisk syn på verdenshistorien.

- Studentene skal opparbeide detaljert kunnskap om innhold og arbeidsmåter knyttet til historiefaget i læreplanen for steinerskolene.
- Ut fra læreplanen skal studentene kunne lage en didaktisk begrunnet plan for de ulike undervisningsperiodene i historie og tilegne seg kunnskaper til å fremføre undervisningseksempler tilpasset klassene 7-10.

Innhold

- Det gis en kort innføring i historie som disiplin med vekt på ulike typer historieforståelse. Hayden Whites syn på historien som fortelling trekkes blant annet frem.
- Ulike typer kilder og kildekritikk behandles.
- Steinerskolens læreplan gjennomgås for klassetrinnene 7-10. Både innhold og arbeidsmåter gis oppmerksomhet.
- Nyere trender innen kritisk historiefortolkning belyses der det legges vekt på å finne frem til relevante kvinneskikkelser og stille spørsmål ved den tradisjonelle eurosentriske fremstillingen av historien fra renessansen og frem til i dag.
- Innføring i aktiv bibliotekbruk og kildesøk.
- Det gis rikelig med anledning til å øve undervisningsrelevant historiefortelling.

Arbeidsmåter

Første undervisningsuke gis i hovedsak som forelesninger med tilhørende samtale. Studentene øver seg i kildekritikk gjennom å se hvordan en og samme historiske hendelse er beskrevet på fem ulike måter. Andre uke forvandles klasserommet til et verksted for historiedidaktikk der det er god tilgang på relevant litteratur, datamaskiner for nettsøk osv. En dag drar klassen på utfukt til Universitetsbiblioteket i Oslo. I denne andre uken arbeider studentene med didaktiske oppgaver knyttet til undervisningen på et klassetrinn. Tredje uke overtar studentene undervisningen ved at de presenterer sine planer, didaktiske ideer og gir konkrete eksempler fra undervisningen i historie på steinerskolen. Oppgavene er fordelt slik at undervisningen på klassetrinnene 7-10 dekkes.

Oppgaver, arbeidskrav

Studentene slår seg sammen i mindre grupper og velger en periode fra steinerskolens læreplan i historie. Til denne perioden utarbeider de nå en plan for undervisningen hver dag. Hver student finner frem til en sentral fortelling i perioden og fremfører denne sammen med at gruppen redegjør for pedagogiske og didaktiske ideer knyttet til den aktuelle undervisningen. Etter perioden leverer studentene en skriftlig oppgave med undervisningsplan og fagdidaktiske overlegninger.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte skriftlige og muntlige oppgaver.

Litteratur

Lindenberg, Christoph (2001). Historieundervisning: tematiska förslag enligt läroplanen. Järna: Telleby, 251 sider.

Mathisen, Arve (2009). Kompendium: Tekster og eksempelsamling til kilder og kildekritikk i historiefaget. Oslo: Rudolf Steinerhøyskolen, 30 sider.

Natur- og realfag

Matematikk 6.-10.klasse

Innledning

Praktisk regning for 6.-10.klasse er sentralt i 2.studieår. Det gjelder temaer som regnskapsføring, prosentregning, kjøp og salg, flate og volum. Den praktiske regningen er noe helt annet enn den abstrakte tenkningen, den har elementer fra et ”vanlig” liv i seg. Praktisk regning har muligheten til å utvikle personlig dømmekraft hos elevene. Personlig dømmekraft kan ytre seg som en evne til å ta beslutninger, og i praktisk regning er det bl.a. beslutninger man øver seg på.

Et annet hovedemne i 2.studieår er abstrakt matematikk, som blant annet algebra og likninger. Det er essensielt at studentene får en forståelse for det pedagogiske potensialet i den abstrakte matematikken, som kan styrke en personlig modning og utvikling hos elevene i tillegg til å oppnå de rent faglige målene.

Det tredje området er en videreføring av geometrien, med spesiell vekt på hyperbler, parabler og komplekse konstruksjoner.

Mål

Studenten skal

- ha generell kompetanse og kunnskap om sentrale temaer, teorier i Steinerskolens læreplan fra 6.kl. t.o.m.10. kl.
- kunne anvende sine kunnskaper og ferdigheter i undervisningssituasjoner og beherske steinerpedagogisk metodikk
- oppdatere sine ferdigheter innenfor fagområdet ved egen øving; grunnskolenes matematikkpensum – minstekrav.
- få forståelse for hvordan man kan frembringe de beste vilkår for utviklingen av elevenes matematiske bevissthet og ferdigheter
- utvikle et faglig og didaktisk grunnlag for å kunne planlegge, gjennomføre og vurdere matematikkundervisning etter læreplanen
- vurdere / benytte ulike arbeidsformer og varierte læringsaktiviteter for ulike klasser og enkeltelever i faget
- ut fra en faglig forståelse kunne velge ut læringsaktiviteter som kan være utgangspunkt for en videre utvikling av elevens kompetanse

Innhold

- Fordypning av kunnskap om matematisk utvikling gjennom barndom og ungdomstid
- Metodiske og pedagogiske grep fra 6.kl tom 10. kl
- Filosofiske og historiske refleksjoner tilsvarende disse klassetrinn, blant annet biografier av matematikere og momenter fra matematikkens historie
- Regning ut fra helhetlig tenkning
- Matematikkfagets pedagogiske utviklingsmuligheter
- Regnedidaktikk for 6. - 10.klasse (bruk av materiell, arbeidsbøker, skriftlig arbeid)
- Innføring flate og volum
- Hoderegning – overslagsregning
- Innføring av praktisk regning: desimalbrøk, pengesystemet, prosent- og renteregning, kjøp og salg
- Geometripensum i 8.-10.klasse

- Innføring algebra / likninger, negative tall
- Statistikk
- Sannsynlighetsregning
- Tallsystemer
- Potensregning
- Matematikkvansker

Arbeidsmåter

- Forelesninger
- Samtaler
- Utvikling av profesjonskunnskap i begynneropplæringen er basert på en dynamisk veksling mellom samtale, diskusjon og forelesning. Dette forutsetter at studentene er til stede og aktivt deltagende.
- Gruppearbeid og kollokvier
- Muntlige presentasjoner
- Praktiske og pedagogiske øvelser / lek og bevegelse

Oppgaver, arbeidskrav¹⁰

- Skriftlig, litteraturbasert oppgave, 3 - 5 sider.
- Matematikkoppgaver og et metodisk/didaktisk forslag til innføring av et aktuelt matematisk tema
- Skriftlig oppgave, 3 – 5 sider, belysning av et matematisk tema ut fra et metodisk-didaktisk perspektiv.

Evaluering

- Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.

Litteratur

Breiteig, Trygve og Venheim, Rolf (2005): *Matematikk for lærere 1*. Oslo: Universitetsforlaget (side 18-55 og side 224-298; 111 sider).

Marstrander, Erik (1997): *Matematikk og geometri i 6. klasse*. Eget forlag (side 68 - 109; 41 sider).

Marstrander, Erik (1997): *Matematikk og geometri i 7. klasse*. Eget forlag (side 25-127; 102 sider).

Mason, John, Alan Graham & Sue Johnston (2005): *Developing Thinking in Algebra* USA: SAGE Publications (side 1-91).

Schuberth, Ernst. (2002): *Mathematics Lessons for the Sixth Grade*. Stuttgart: Verlag Freies Geistesleben (side 9-79; 70 sider).

Geografi

Innledning

Grunnlaget for å undervise geografi i en steinerskole er ideen om jorden som en morfologisk og fysisk enhet. Det betyr at jorden betraktes som en levende organisme. Begrepet organisme relaterer seg til kompliserte, relative forhold på jordens overflate. Forståelse av dette gir mulighet til å fatte differensierte forhold i enkelte områder verden over og å se mangfoldighet i helheten. Fagets

¹⁰ Endret oktober 2011, EFK/MT

kunnskapsmessige innhold forvaltes gjennom en komparativ betraktning metode som, i steinerpedagogisk sammenheng, preger fremleggelsene og bearbeidelsen av emnene. Faget dreier seg ikke bare om beskrivelser av jordens forskjellige deler, men fremmer også en filosofisk og moralsk holdning til vår planet. I tillegg utvikles det ferdigheter i romoppfattelse. Elevene øver progressivt elementer som stedbundenhet, retningsans, avstandsbedømmelse og forståelse av målestokk som en plattform for geografisk kunnskap. Utvikling av slike evner er samordnet med andre fag som formtegning, geometri og eurytmi.

Mål

Studenten skal

- opparbeide kunnskaper om særtrekk ved bosted, Norge, Norden, kontinenter og jordens klimatiske soner.
- opparbeide kunnskaper om diverse miljø-kulturrelasjoner på verdensbasis.
- tilegne seg ontogenetiske aspekter ved utvikling av rombevissthet hos elevene
- kunne ta i bruk en fenomenologisk betraktning måte både når det gjelder skriftlige kilder og observasjoner av kart
- beherske en komparativ geografisk metode

Innhold

- Historikk: fagets stilling gjennom tiden og plass i skolen.
- Fagets relevans og målsetning. Fremtidsoppgaver for geografi i en globalisert og informasjonsteknisk verden.
- Gjennomgåelse av elevenes utvikling i forhold til bevisstheten om sine omgivelser i aldersbestemte faser: egosentrisk, konsentrisk og allosentrisk forståelse av verden.
- Skildring av temaer i geografi i forhold til alderstrinnetes potensial og muligheter.
- Gjennomgåelse av innhold og metode i de viktigste undervisningsperioder samt diverse måter å bearbeide undervisningsinnhold på, f.eks. hjemstedets geografi, hjemlandets geografi, kontinentenes geografi. Verdensgeografi: mangfoldigheten på jorden bestemmes av to faktorer: solens stilling og nivåforskjellene, dvs. klimatiske soner. Kontinentenes egenart. Menneskenes varierende forhold til sine omgivelser sett gjennom urbefolkninger. Økonomisk geografi.
- Elevoppgaver i faget alt etter klassetrinn.

Organisering og arbeidsmåter

Forelesninger; diskusjoner med utgangspunkt i pensumlitteratur; kunstneriske oppgaver både individuelt og i gruppe.

Oppgaver og arbeidskrav

- å gjennomgå, reflektere over og stille spørsmål til lesepensum; avsluttende skriftlig oppgave
- å være delaktig i diskusjoner omkring forelesningene
- å gjennomføre de kunstnerisk-pedagogiske øvelsene

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til bestemmelsene i evalueringsordningene om fremmøte og gjennomføring av gitte oppgaver og arbeidskrav.

Litteratur

Brierley, David L. (1998): *In the Sea of Life Enisled*, kap.1,2,3,4,5 (36 sider)
Brierley, David L. (2004): *No Man is an Island* kap.2,3,7 (74 sider)
Kompendium med uddrag fra Ritter, Carl (2010): "Comparative Geography". University of Michigan Press, og Humboldt, Alexander von (2009): "Cosmos – sketch of a physical description of the universe" Cambridge Library Collection, Cambridge University Press.

Zoologi

Innledning

I steinerskolens 5.klasse begynner en definert naturfagsundervisning med zoologi.

Dyreverdenen beskriver gjennom sine mange representanter ulike aspekter ved livet som vi lett kan gjenkjenne som aspekter ved det å være menneske. Spesielt pattedyrene viser gjennom sin skikkelse og levemåte spesialiseringer som gjør dem langt mer til tilpasset et bestemt miljø enn mennesket.

Undervisningen gir en opplevelse av slektskapen med dyrene og derigjennom av menneskets særstilling. Samklangen mellom skikkelse og levemåte hos hver dyreart, deres relasjon til mennesket og til naturen for øvrig er sentrale aspekter ved zoologiundervisningen.

Mål

Studenten skal

- kjenne til viktige pattedyrgrupper ut fra deres relasjon til nerve-sansesystemet, stoffskiftesystemet og det rytmiske systemet.
- kjenne til hovedtrekkene i zoologisk systematikk
- forstå sammenhengen mellom dyrene og mennesket
- kunne gi en kunstnerisk fremstilling i bilder og muntlig av en gitt eller selvvalgt dyreart
- øve seg i å finne stoff om en dyreart som kan gjøre undervisningen levende
- inspireres til et selvstendig videre arbeid med zoologien
- bli begeistret for dyrenes verden og dens mangfold
- møte dyrene med respekt for deres egenart

Innhold

Zoologiundervisningen i 5.klasse gjennomgås. Det gis en beskrivelse av ulike dyrearters skikkelse og liv ut fra ulike tilnærminger, for eksempel organsystemene. Dyrerikets systematikk blir behandlet i hovedtrekk.

Organisering og arbeidsmåter

Undervisningen blir gitt gjennom forelesninger, kunstneriske øvelser, pedagogiske øvsler og samtaler.

Oppgaver og arbeidskrav

Studentene må presentere en dyreart tilpasset 5.klassinger. Dette må skje muntlig og med en illustrasjon.

Evaluering

Evalueringen blir basert på fremmøte og oppfylte arbeidskrav med vurderingen godkjent/ikke godkjent.

Litteratur

Steiner, Rudolf (1990) *Oppdragelseskunst* Odense: Jupiter (3. og 4. seminardrøftelse)

Steiner, Rudolf (2011) *Pedagogisk kunst. Praktiske råd for undervisningen*. Oslo. Antropos (7. foredrag)

Steiner, Rudolf (1986) *Oppdragelsen og tidens åndsliv*. Oslo Antropos. (9. og 10. foredrag)

Kranich, Ernst-Michael (2004): *Bilder av dyrenes vesen*. Oslo: Antropos, innledning pluss to artikler etter eget valg (30 sider).

Lindholm, Markus (1996): *Jordens ansikt*. Oslo: Antropos 1996 (ca. 100 sider).

Astronomi¹¹

Innledning

I et historisk perspektiv dukker astronomien opp som en av de aller første vitenskaper. Det var gjennom et studium av himmelbevegelsene at fag som fysikk og matematikk fikk sine viktigste utviklingsimpulser.

I 8. klasse i steinerskoler gis en periode astronomi, og det er denne perioden som står i sentrum av astronomi som emne i lærerutdanningen.

Perioden tar utgangspunkt i et studium av solens daglige og årlige bevegelser på de forskjellige breddegrader og bygger opp om en sterkere forståelse for årstidsvekslingen i de ulike geografiske soner. Med understrekning av observasjonssynpunktet (det geosentriske) gjøres elevene kjent med disse hovedmomentene: månefasenes veksling og forholdet til flo og fjære, formørkelser, dyrekretsen og de viktigste stjernebilder på den nordlige himmelhalvkule, de fem synlige planeter og deres synlighetsrytmer og bevegelser i hovedtrekk; stjerneskudd og stjerneskuddssvermer. Elevene skal lære seg å bruke almanakken til å følge med i årsløpet og kjenne reglene for skuddår og fastsettelse av de bevegelige høytider.

Mål

Studentene skal

- bli kjent med den pedagogiske begrunnelsen for perioden i 8. klasse
- bli kjent med undervisningsinnholdet i astronomiperioden i 8. klasse
- kjenne til temaer fra astronomiens kulturhistorie: egyptisk tid, gresk tid, Aristoteles, Brahe, Kepler og Kopernikus

Innhold

- Solens daglige og årlige tilsynelatende bevegelse gjennomgås, likeledes stjernenes daglige og årlige tilsynelatende bevegelser.
- De geografiske forskjellene i forhold til polare, tempererte og ekvatoriale strøk. Planetenes og månens bevegelser forklares, samt at studentene gis en oversikt over stjernehimmelen som helhet og dyrekretsens stjernebilder spesielt.
- Elevenes aldersmessige situasjon og den indre og ytre billedannelse i forhold til faget.

Arbeidsmåter, arbeidskrav

Forelesninger, observasjoner og drøfting.

Evaluerings

Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og aktiv deltakelse

Litteratur

Ringnes, Truls (1978): *Klassisk og moderne astronomi*. Oslo: Aschehoug, side 42-49, 55-64, 85-86, 18 sider

¹¹ Undervises 2011 - 2012

Kunst- og håndverksfag

Maling /tegning

Innledning

I 2.studieår er arbeidet med tegne- og malefaget preget av oppgaver knyttet til fremtidige virksomheter som klasselærer.

Mål

Studenten skal

- kjenne fagplanen i kunst og håndverk for Steinerskolen
- kjenne godt til ulike tegne- og maleteknikker som gir sikkerhet i forhold til oppgavestillinger på klassetrinnene i grunnskolen
- ha god kunnskap om aktuelle materialer for undervisning i kunst og håndverk
- videreutvikle egen forståelse for - og forhold til farge- og formkvaliteter
- utvikle iakttakelses- og observasjonsevne
- kunne utføre andre oppgaver i skolen som har med det estetiske området å gjøre (lage plakater, rundskriv, festinvasjoner m.m.)

Innhold

Teori, tegne- og maleoppgaver som styrker forholdet til fargekvaliteter og klanger og som gir sikkerhet innenfor teknikker og som knytter forbindelse til andre fagområder.

Arbeidsmåter

Innlegg fra lærer og fra studenter. Samtaler. Billedbetraktninger.
Tegning og maling med ulike materialer og teknikker.

Oppgaver, arbeidskrav

Ferdigstille de gitte tegne-/maleoppgavene. Presentere mindre, muntlige innlegg for gruppen.

Evaluering

Bestått/ ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.

Litteratur

Jünemann, M. & Weitmann, F. (1996). *Drawing and painting in Rudolf Steiner Schools* Stroud: Hawthorn Press. (utdrag ca 70 sider)

Musikk

Innledning

Musikk i historisk perspektiv er et prioritert tema med henblikk på å oppøve forståelse for tidstypiske musikalske uttryksmåter og hva slags musikkmateriale som vil egne seg på ulike alderstrinn i en steinerskole. Innsikt i og refleksjon over musikkdidaktikk - og metodikk samt oppøvelse av ferdigheter i musikkformidling er nært knyttet sammen med utøvende musisering, dans, komponering og lytting. Det musiske elementet i all undervisning har en sentral plass i vårens praksisperiode med vekt på elementer som rytme, samklang, stemninger, repetisjon, variasjon etc.

Mål

Studenten skal

- utvikle kunnskaper og ferdigheter i sentrale musikkfaglige områder som musikkhistorie, musikkteori, notasjon og hørelære
- kjenne grunnleggende undervisningsmetoder i sang/spill med auditiv og visuell tilnærming
- innsikt i hvordan musikk kan være et redskap til god gruppedannelse
- innsikt i hvordan musikalske fenomener er til stede i all undervisning
- komponere enkle melodier med og uten tekst
- instruere sang, fløytespill og eventuelt andre instrumenter
- opparbeide grunnleggende musikkferdigheter i sang og spill
- profesjonalisere seg med henblikk på instruksjon og formidling av musikk
- øve refleksjon omkring egen og andres undervisning
- øve refleksjon over musikkens rolle i pedagogisk sammenheng

Innhold

- barn og unges musikalske utvikling relatert til steinerpedagogiske perspektiver
- musikkdidaktikk/metodikk relatert til steinerpedagogiske perspektiver
- pentatonikk relatert til steinerpedagogiske perspektiver
- musikkhistorie
- mål og innhold i musikkfaget med utgangspunkt i steinerskolens læreplan
- instrumental øvelse på pentatonfløyte, rytme - og klanginstrumenter
- dans og bevegelse

Arbeidsmåter

Praktisk trening i grunnleggende musikkaktiviteter innen samspill, vokale aktiviteter, komponering og dans/bevegelse med metodisk vinkling. Det forutsettes omfattende selvstudium og egen øving med sikte på å utvikle studentenes egne musikalske ferdigheter samt å styrke deres metodiske og didaktiske kompetanse.

Oppgaver, arbeidskrav

- beherske spill på pentatonfløyte med og uten noter
- komponere og notere melodier
- introdusere og instruere sang, instrument og dans i gruppe

Evaluering

- instruksjon av gruppe evalueres av gruppedeltagerne
- individuell prøve med vokalt/instrumentalt musikkpedagogisk opplegg evalueres som bestått/ikke bestått.

Litteratur

Bjørkvold, J. R. (2007). *Det musiske mennesket*, Oslo: ff Freidig Forlag as, s.11-133, (116 sider).

Kvalvaag, J (red.) (2004). *Idé & og innhold. En læreplan for Steinerskolen 2004*. Oslo: Antropos, s. 161 – 167 (7 sider).

www.steinerskoleforbundet.no: *En læreplan for steinerskolene 2007*, s 58-60.

Sæther, M. & Aalberg, E. (2006). *Barnet og musikken*. UNIVERSITETFORLAGET

Ørbæk, H. B.: ”Når barn synger”. eldre artikkel fra *Steinerskolen*, (4 sider)

Ørbæk, H. B.: ”Streiflys over den pentatone musikk”, eldre artikkel fra *Steinerskolen*, (4 sider).

Musikkmateriale:

Weisser, H. (2010). *Følgesvenner*. Oslo: Olifant.

Ørbæk, H B (2004). *Løvevisa og andre sanger*. Oslo: Lyche.

Eurytmi

Innledning

Eurytmi er en danseform, og et fag som er inkludert i alle steinerpedagogiske virksomheter. Det er derfor viktig at studentene får kunnskap om faget og hvilke praktisk/pedagogiske og kunstneriske muligheter som ligger i denne bevegelsesformen. Musikkens og språkets grunnelementer danner utgangspunktet for eurytmisk bevegelse. Gjennom arbeid med eurytmien kan studentene øve bevegelse og smidighet, samarbeid, og utvide kunnskapene om språk og musikk

Mål

Studenten skal

- opparbeide forståelse for bevegelsen/dansens betydning i forhold til egenutvikling
- ha kunnskap om grunnelementenes kvalitative valører i poesi og musikk
- vise sikkerhet i basiske bevegelsesuttrykk, i gruppe og individuelt
- vise evne til å skape enkel koreografi
- utvikle evne til å hente ut grunnelementer i poesi og musikk; ulikedifferensiert kunnskap om forståelse av fenomenene
- sikte mot egenutvikling gjennom bevegelse
- vise evne til samarbeid

Innhold

- interaktive øvelser
- kroppsorientering
- geometriske formforvandlinger
- takt, rytme og melodi, språklig og musikalsk
- dur og moll

Organisering og arbeidsmåter

Praktisk – kunstneriske øvelser i gruppe og individuelt

Oppgaver og arbeidskrav

- Øve gruppeprosesser
- Aktiv holdning og deltakelse

Evaluerings

Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og aktiv deltakelse

Fagplaner 3.år – høst og vår: klassetrinnes egenart, fordypningsfag, bacheloroppgave

Pedagogikk og elevkunnskap

Ungdomstidens pedagogikk

Innledning

I vår tid det er lett å bli avskåret fra personlighetens dypere sjikt. Ungdomspedagogikk har en oppgave i å utvikle og bevare personlig autentisitet og å bygge en velfundert identitetssans.

I et moderne teknologisk samfunn er vi alle livskunstnere, om vi vet det eller ei, vil det eller ei, om vi liker det eller ei. Vi er livskunstnere fordi det er forventet av oss å gi våre liv mening ved å ta i bruk våre egne, personlige ferdigheter. Det har blitt nødvendig å gi våre liv form og farge til det som ellers ville blitt formløst, kaotisk og tilfeldig.

Ungdommer ønsker en konvensjonsfri pedagogikk som ikke stenger deres muligheter for kreativitet som vil kunne bidra til å utvikle en ny generasjon av bevisste borgere som setter selvutvikling og menneskelighet i høysetet. Prinsippene i ungdomspedagogikk bør settes i fokus og forskjellen mellom kvalifikasjon og kompetanse diskuteres. Hovedprinsipper i en kompetanse i livsdyktighet er lidenskap, engasjement og sosial flid grunnet i en vifte av menneskelige verdier.

Etter å ha studert de grunnleggende metodiske og didaktiske prinsipper i barneskolen, skal studentene kunne se hvordan disse prinsipper forvandles til en egnet pedagogikk for de eldste elevene. Ved å studere elevenes utvidete bevissthetsnivå i forhold til verden samt deres dannelse som individer, vil studenten opparbeide et grunnlag for å iakttå elevenes utviklingsbehov. En god lærer på dette trinn skulle kunne oppdage talenter og potensial. Ut fra dette komponeres faglige utfordringer som stilles til aldersgruppen som helhet og til de enkelte individer.

Mål

Studenten skal

- opparbeide kunnskap om allmenn utvikling i ungdomstiden: kognitivt, emosjonelt samt handlingsmønstre.
- opparbeide en begrunnet oversikt for steinerskolens pensum 8-10 klasse
- kjenne til livsløp i egnede biografier
- utvikle evne til å trekke ut av en tekst bilder som, på en ene side illustrerer særegenhet ved temaet og på den andre tilfredsstillende behov elevene har i henhold til utviklingsstadier i ungdomstiden.

Innhold

Historisk tilbakeblikk på ungdomstiden fra antikken til i dag sett i forhold til tidens gjeldende samfunnsstrukturer med særlig vekt på utviklingen fra 1875 frem til dag. Dannelsen av en ungdomskultur i det 20. århundre. Målsetninger i ungdomsskolen og videregående skole sett fra samfunnets side og fra det unge individets perspektiv. Dannelsesspørsmål ut fra et pedagogisk-psykologisk standpunkt. Psykologiens fremvekst tidlig i det forrige århundre og dens betydning for ungdomspedagogikk. Utviklingsfaser i ungdomstiden - teoriene til Hall, Jung, Steiner o.a. frem til dagens pedagogisk ungdomspsykologi og nåtidens ideer om personlighetsdannelse i ungdomstiden, f.eks. Gardner, Hillman, Csikszentmihalyi.

Psyche (sjelens) komponenter.

Stadier i ungdomstiden sett i forhold til steinerskolens fagdidaktikk. Hvordan steinerskolens pensum i 7.-10. klasse underbygger disse målsetninger både når det gjelder tematisk innhold og metode. Allmenne aldersbestemte trekk, personlighetstrekk, individuelle talenter og begavelser. Fagdidaktikk: fagenes karakteristiske trekk og hvordan disse forholder seg til personlige egenskaper i ungdomsårene. Dannelse av tenkning i ungdomsårene, forskjellige former for tenkning og hvordan disse øves fra 12- til 19-årsalder. Diverse egenskaper og ferdigheter - hvordan de næres gjennom teoretiske, kunstneriske og praktiske fag. Betingelser for fri tenkning og kreativitet. Disse illustreres gjennom utvalgte skildringer fra diverse biografier tilknyttet de enkelte faglig emner som undervises fra 13 til 16 år.

Organisering og arbeidsmåter

Forelesninger. Diskusjoner i plenum og i grupper relatert til både forelesninger og pensumlitteratur.

Oppgaver og arbeidskrav

Fremleggelse av personlig synspunkter og spørsmål i henhold til pensumlitteratur og til erfaringer fra egen undervisningspraksis. Pedagogiske øvelser: muntlig fremføring/skriftlig fremstilling av bestemte personlighetstrekk fra kjente menn og kvinner hentet fra de tre perioder i den moderne tid som gjennomgås i ungdomsårene: renessansen, opplysningstiden/den industrielle revolusjon og vår egen tid. Etter innleggene gis korrektur både fra læreren og studenten selv. Forberedt innlegg/skriftlig besvarelse på grunnlag av forelesninger og litteratur.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til bestemmelsene i evalueringsordningene om fremmøte og gjennomføring av gitte oppgaver og arbeidskrav.

Litteratur

Brierley, David L. (2006). *To Read the Unwritten - reflections of a teacher and his thirteen year olds.* ASK, Oslo.

Brierley, D. L. (2008). *The Rise of the Culture of Youth (Part I).* Svitanje, Ljubljana. 4 sider

Brierley, D. L. (2009). *The Rise of the Culture of Youth (Part II).* Svitanje, Ljubljana. 5 sider
Selvvalgt biografi ut fra oppsatt liste.

1.klassepedagogikk, Overgangen barnehage - skole, 6-åringen¹²

Innledning

Undervisning i 1.klassemetodikk: Steinerskolene i Norge har godkjent en læreplan for 1.klasse der det legges vekt på kreative og praktiske aktiviteter, samt lek og bevegelse. Tilbudet til 6-åringene kan gis i 1.klassegrupper lokalisert til skole eller barnehage, eller integrert i aldersblandete grupper i barnehage. Førskolelærerutdanningen ved Rudolf Steinerhøgskolen gir kompetanse for arbeid med barn fra 0-7 år.

Mål

Studentene skal

- kjenne det historiske og formelle grunnlaget for steinerskolens 1.klasseordning
- ha god kunnskap om steinerskolens læreplan for 1.klasse og vise fortrolighet med de psykologisk-pedagogiske begrunnelsene som planen bygger på

¹² Plan fra 3.år førskolelærerutdanning. Ny fagplan ferdigstilles desember 2011 MT

- kunne vurdere og diskutere de ulike mulighetene og dilemmaene som er knyttet til steinerskolenes 1.klasse-tilbud
- ha forståelse for prioriteringer og rutiner i samarbeidet mellom skole og barnehage

Innhold

- 6-åringer i barnehage eller skole? Historisk tilbakeblikk på steinerskolens valg i forbindelse med Reform 97
- 6-åringer; alderstypiske trekk; ressurser og behov
- Steinerskolens læreplan for 1.klasse, 1.klassemetodikk Organisering: 1.klasse i skole eller barnehage, aldersblandete grupper?
- Samarbeid og overgang barnehage – skole.

Arbeidsmåter og organisering

Forelesninger, gruppearbeid, tekststudier.

Evaluering

Tilstedeværelse og utført arbeid i henhold til evalueringsordningen.

Litteratur

Berg, Anne (2008). "Hele kroppen trengs for å lære". I: Kibsgaard, Sonja (red.). *Grunnleggende læring i et stimulerende miljø i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget, side 85 – 95; (10 sider)

Doverborg, Elisabeth & Ingrid P. Samuelsson (2001) *Små barn i matematikkens verden* Pedagogisk Forum, s 10 – 31, 45 – 56 (32 sider)

Hekneby, Greta (2005). *Elevens håndskrift. Skriftdanning i grunnskolen*. Oslo: Universitetsforlaget, kapittel 2, side 31 – 36; (6 sider).

Høigård, Anne (2006). *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget, kapittel 9, side 235 – 258; (23 sider)

Karsrud, Fridunn Tørrå (2010). *Muntlig fortelling i norskfaget*. Oslo: Cappelen Damm, kapittel 1, side 19 – 28, og kapittel 2, side 2, side 29 – 35, (til sammen 17 sider).

Steinerskolenes læreplan 2007 for 1.klasse, side 4 – 8 i

<http://www.steinerskolen.no/filestore/pedagogikk/laereplaner/Lreplanforsteinerskolene2007grunnskolenv12.pdf>

Steinerskoleforbundet, kartleggingsgruppen (2010). *Basisgjennomganger for 1.klasse*.

Traavik, Hilde og Vigdis Rosvold Alver (2008). *Skrive- og lesestart*. Bergen: Fagbokforlaget, kapittel 5, side 51 – 61; (10 sider).

2.-5.klasse

Innledning

Det 3. studieåret har klassetrinnes egenart som et overordnet tema. Studentene møter nå igjen pedagogiske temaer fra de to første studieårene, men denne gang ut fra en fordypet forståelse av barnets behov på hvert enkelt alderstrinn. Derved oppnås en konkretisering av steinerpedagogikkens innhold samtidig som studentene utvikler en grundigere forståelse for de krefter som virker i menneskets utvikling fra barn til voksen.

I arbeidet med klassetrinnes egenart blir det fagovergripende pedagogiske og metodiske grunnlaget behandlet, men også konkretisert gjennom arbeid med sentrale undervisningsinnhold i forskjellige klassetrinn. Emnet inneholder dessuten pedagogiske øvelser.

Mål

Studenten skal

- ha bred og fordypet kunnskap om barnets utvikling fra 7-års alder til 11-års alder
- ha god kjennskap til utfordringer og kriser forbundet med overgangen fra barnehage til skole, samt de utfordringer som kan oppstå i ni-tiårsalderen
- være fortrolig med steinerpedagogisk og annen utviklingspsykologisk forskning innen temaet
- ha et overblikk over progresjon, faginnhold og fagbegrunnelse, samt metodikk/didaktikk på de aktuelle klassetrinnene
- kunne reflektere over og begrunne valg av faglig innhold og metodikk i de forskjellige klassetrinnene
- være fortrolig med relevant pedagogisk verktøy, (pedagogiske øvelser)
- ha innsikt i relevant fagprogresjon
- vite om verdien av nytenkning og individuell tilnærming til undervisningen

Innhold

- gjennomgang av klassetrinnene fagprogresjon og faginnhold
- aktualisering og eksemplifisering av utfordringer som gjelder overgang fra barnehage til skole samt ni-tiårsalderen
- fremleggelse av antroposofisk og utviklingspsykologisk forskning
- arbeide med aktuelle problemstillinger gjenspeilet i mediediskusjoner om barn og skole

Organisering og arbeidsmåter

Forelesninger, enkeltarbeid og gruppearbeid

Oppgaver og arbeidskrav

Pedagogiske øvelser leveres skriftlig.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til fremmøte og gjennomføring av oppgaver og arbeidskrav.

Litteratur

Elstad, E. (2006). Kontekstens innvirkning på elevers selvregulering og strategibruk. I: *Læringsstrategier: søkelys på lærernes praksis* (s. s. 163-177). Oslo: Universitetsforl. (14 s.)

Nome, D. (2009). Steinerskolens didaktiske modell (utdrag av artikkel) 5 s.

Steiner, R. (1994). *Barnets oppdragelse*. Oslo: Antropos Forlag (30 s.).

6.-8.klasse

Innledning

Emnet 6.-8.klasse i 3.studieår bygger på det som studentene har opparbeidet av fagdidaktisk og pedagogisk kunnskap og erfaring. Målet er å sammenholde forskjellige aspekter og fordype dem gjennom praksisnær refleksjon og oppgaveløsning.

I klassetrinnene 6-8 møter elevene på steinerskolen en bredde av fag som hver på sitt vis kan åpne nye dører til interesse for og kunnskap om verden. Øvelse, med sikre ferdigheter i kjernefag som mål, står også sentralt i 6.-8.klasse. Fra 7.klasse blir metodikken i alle fag tydelig rettet mot at elevene øver

evner til å oppdage årsakssammenhenger og opparbeider allmenne begreper via et mangfold av karakteristiske enkeltfenomener. Bredden av fag gir dessuten muligheter til tilpasset opplæring fra lærernes side og kunnskap om egen læring fra elevenes side. Sentralt i emnet 6.-8.klasse står de fagdidaktiske innsiktene og pedagogiske evnene som utfordres når læreren skal legge til rette for varierte læringsprosesser som beskrevet ovenfor.

Hånd i hånd med god læring går godt miljø; klasselæreren har et sentralt ansvar for begge deler. 6.-8.klasse er viktige år hva gjelder rusforebygging, og studentene setter seg inn i drøfter forskning og programmer knyttet til temaet. Seksualitet og seksualundervisning er også et anliggende for klasselæreren i 6.-8.klasse og er således et tema i dette emnet.

Mål

Studenten skal

- kunne reflektere over og drøfte mangfoldet i alderstypiske og individuelle styrker og behov i 11-14årsalderen
- opparbeide og vise innsikt i hvordan ulike faglige innhold og arbeidsmåter i 6.-8.klasse kan møte de alderstypiske og individuelle styrkene og behovene
- kunne sammenholde momentene ovenfor med kompetansemålene i de ulike fagene
- kunne omsette innsikten i planlegging av opplæringsarbeid
- kunne drøfte veier til styrking av klassemiljø og jevnaldningsstøtte i læringsarbeidet
- kjenne til aktuell forskning og kunnskap om rusforebyggende arbeid i skolen
- opparbeide innsikt i veier til god samtale om seksualitet med unge ungdommer

Innhold

- 11-14årsalderen; alderstypiske og individuelle trekk i kognitiv og emosjonell utvikling
- Steinerpedagogiske læreplaner og kompetansemål for 6.-8.klasse
- Læringsmåter og læringsinnhold i ulike fag i 6.-8.klasse som kan inspirere elevene til innsats og innsikt gjennom:
 - variert mengdetrening og ferdighetsøvelse
 - å finne veier fra enkeltfenomener til allmenne begreper
 - å finne årsakssammenhenger mellom fenomener
 - å øve varierte uttryksmåter i språk, bilde, bevegelse, samhandling
- Planlegging av hovedfagsperioder gjennom et år; begrunnelse for valg
- Planlegging av innhold, struktur og arbeidsmåter i én hovedfagsperiode på 3-4 uker; begrunnelse for valg
- Veier til styrking av klassemiljø og jevnaldningsstøttet læring
- Rusforebyggende arbeid; kunnskapsbaserte prinsipper og programmer
- Seksualitet i et allmennmenneskelig perspektiv; kjærlighetsevne som menneskelig egenskap

Organisering og arbeidsmåter

- Forelesninger og litteratur
- Drøfting og oppgaveløsning i grupper og i plenum

Oppgaver og arbeidskrav

- Utarbeidelse av begrunnet årsplan for en 6., 7. eller 8.klasse
- Utarbeidelse av begrunnet plan for en hovedfagsperiode i 6., 7. eller 8.klasse

- Bearbeidelse og presentasjon av avtalte oppgaver innen temaet rusforebyggende arbeid
- Presentasjon av gruppearbeid omkring seksualitet og seksualundervisning

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til fremmøte og gjennomføring av oppgaver og arbeidskrav.

Litteratur

Steinerskoleforbundet (2007): Læreplan for Steinerskolene.

Kvalvaag, Jakob (red.) (2004): Idé og innhold. En læreplan for Steinerskolene.

Kompendium med aktuelle tekster om rusforebyggende arbeid.

Praksisoppgaver

Muntlige og skriftlige oppgaver gis i tilknytning til 6 ukers undervisningspraksis i 3. studieår.

Oppgaver og arbeidskrav

Forarbeid

Muntlig presentasjon

Før praksisperioden gir studenten en muntlig presentasjon av den planlagte perioden, med konkrete eksempler for medstudenter og høyskolelærer.

Skriftlig forberedelse

Hovedfagsperiode

Studenten leverer en beskrivelse av den planlagte hovedfagsperioden. Innleveringen skal inneholde en kort presentasjon av emnet med sine faglige og pedagogiske målsetninger og en beskrivelse av hvordan studenten vil arbeide konkret med elevene for å oppfylle målsetningene.

Momenter som skal være med:

- lærerens fremleggelse av lærestoffet, fortellerstoff
- elevenes bearbeidelse av lærestoffet, fortellerstoff
- rytmisk del
- rytmen i timene
- elevdeltagelse
- individualisering
- lekser
- en fortegnelse over kildemateriale
- en skisse over hele undervisningsperioden
- detaljert plan for de første 3 dagene

Øvelsesfag

Plan for en fagtime i henhold til hva – hvorfor - hvordan

Etterarbeid

Muntlig presentasjon

Etter endt praksis skal studenten sammenholde plan og intensjoner med hva som i virkeligheten skjedde. Tilhørere er medstudenter og mentorer ved høyskolen.

Skriftlig etterarbeid

Etter praksis leverer studenten

- et tilbakeblikk på undervisningen

På grunnlag av dette sammenholdes erfaringene fra undervisningen med plan og intensjoner som ble skissert før praksisperioden

- en beskrivelse av karakteristiske trekk ved klassen som helhet, klassens sosiale liv, deltagelse og arbeidsinnsats, interesser, holdninger og stemninger
- et innlegg som er brukt på foreldremøte

Innlegget skal fortelle noe om fagets egenart og om elevenes allmenne utviklingsstadium.

Innlegget bør belyse hvilke læringsmål som ligger til grunn for undervisningen hvordan faget kan virke fremmende på elevenes utvikling i den aktuelle alderen.

Evaluerings

Bestått/ikke bestått i henhold til fremmøte og gjennomføring av oppgaver og arbeidskrav vurdert i helhetlig sammenheng med praksisperioden.

Litteratur: Individuelt i tilknytning til det aktuelle undervisningsfaget i praksisperioden.

Egenutvikling i læreryrket

Innledning

Studentene i 3. året har allerede lagt bak seg en rekke praksisopphold i forskjellige klassetrinn. De har dermed opparbeidet seg både studiebasert og yrkesbasert erfaring innenfor steinerpedagogikken.

Undervisningen retter seg nå i større grad mot det som har å gjøre med selvutvikling og yrkesprofesjon/rolle. Undervisningen reiser viktige spørsmål rundt det å være menneske i sin alminnelighet og pedagog i særdeleshet. Ulike aspekter ved yrkesrollen blir inngående behandlet. Det samme gjelder hvilke utfordringer og forventninger pedagogen møter i dagens samfunn. En helt vesentlig del av den antroposofiske pedagogikken handler om selvutvikling med stor relevans for lærerrollen. Deler av denne litteraturen legges til grunn for perioden.

Mål:

Studenten skal

- ha kunnskap om deler av den antroposofiske selvutviklingslitteraturen, og hvordan denne kan være til hjelp med å utvikle selvrefleksjon, integritet og sikkerhet i det pedagogiske arbeidet.
- ha innsikt i hva en lederrolle og lærerprofesjonalitet innebærer
- ha kunnskap om empatiens betydning i arbeidet
- ha innsikt i betydningen av selvrefleksjon og selverkjennelse som nødvendige evner i arbeidet med mennesker
- kunne videreutvikle sine kunnskaper, ferdigheter og forståelse gjennom videre studier og yrkesliv
- kunne reflektere over sin egen yrkesrolle
- ha innsikt i relevante yrkesetiske problemstillinger
- ha innsikt i nødvendigheten av egenutvikling som et grunnlag for lærerprofesjonalitet

Innhold

- studie av litteratur om antroposofi og selvoppdragelse

- samtale om aspekter ved å være menneske og pedagog i dagens samfunn
- samtaler om yrkesrollen ut fra erfaringer studentene har høstet i løpet av praksistiden

Arbeidsmåter

Forelesninger, gruppearbeid, samtale.

Oppgaver, arbeidskrav

Arbeide frem relevante spørsmål og formulere dem muntlig.

Evaluering

Muntlig deltakelse, samt ordinære krav i forhold til fravær.

Litteratur

Steiner, Rudolf (1991): Hvordan når man til erkjennelse av de høyere verdener? Oslo:

Antropos forlag, 1. kapittel.

Køttker, Ellen Fjeld: "Egenutvikling i læreryrket" kompendium, (korte artikler, vers, bilder 12 sider)

Klasseledelse og kvalitetsarbeid

Innledning

Som lærer i en steinerskole har man flere funksjoner som skal ivaretas. Hovedoppgave er planlegging, gjennomføring, etterarbeid og evaluering av undervisning. Læringsmiljøet i den enkelte klasse og i skolen som helhet er av avgjørende betydning for både trivsel og faglig fremgang. Dessuten er samarbeid med kolleger og foreldrearbeid et viktig arbeidsfelt. Kvalitetsutviklingsarbeid er sentralt i alle områdene.

Mål

Studenten skal:

- kunne tilrettelegge klasse/skolemiljøet slik at elever får mulighet til helhetlig utvikling
- kunne lede med omsorg, innsikt og respekt for den enkelte elev, foreldre/foresatte og øvrige medarbeidere
- opparbeide kunnskap om hva som kan fremme godt klasse- og læringsmiljø
- ha innsikt i hvordan god klasseledelse kan minske mobbing
- vite hvordan man tilrettelegger en god kommunikasjon med foreldre
- kjenne til lovverk og felles retningslinjer på fagområdet
-

Innhold

- Lovmessigheter i gruppedannelse og samspill
- Lærerautoritet på ulike alderstrinn
- Overordnet ansvar for foreldrearbeid
- Kvalitetssystem, dokumentasjon

Arbeidsmåter

Forelesninger og samtaler i plenum og i grupper.

Oppgaver

Muntlig presentasjon fra gruppearbeidet.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til fremmøte og gjennomførte oppgaver.

Litteratur:

Ogden, Terje (2009): "Sosial kompetanse og problematferd i skolen". Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, s. 123 – 166.

Steinerskoleforbundet (2007): Minste felles multiplum – største felles mål. Steinerskolenes kvalitetsplan

Yrkesetiske perspektiver

Innledning

Etiske spørsmål knyttet til læreryrket berøres flere steder i løpet av utdanningen, for eksempel i emnene foreldrearbeid, barn med spesielle behov, oppdragelse og selvoppdragelse, kvalitetsarbeid og klasseledelse.

Mot slutten av det siste studieåret oppsummeres og kompletteres temaet gjennom en behandling av yrkesetiske perspektiver og mulige dilemmaer i møtet mellom lovverk og etikk og mellom steinerpedagogikk og etikk.

Emnet er felles for 3.år av førskolelærerutdanningen og lærerutdanningen.

Mål

Studenten skal

- ha kunnskap om FNs Barnekonvensjon
- ha dagsaktuell kunnskap om lover og forskrifter som forplikter til etisk refleksjon og handlingskompetanse i yrkesutøvelsen som lærer
- ha aktualisert kunnskap om etiske perspektiver knyttet til steinerpedagogisk teori og praksis
- kunne drøfte og reflektere over yrkesetiske perspektiver og dilemmaer

Innhold

- Yrkesetiske utfordringer med utgangspunkt i bestemmelsene om brukermedvirkning; § 9a i Opplæringsloven
- Etiske utfordringer i forhold til barns rett til medvirkning i henhold til Barnehagelovens § 3
- Etikk, juss og steinerskole
- Etikk og steinerpedagogikk

Arbeidsmåter, oppgaver og arbeidskrav

- Litteratur; presentasjon og drøfting av spørsmålsstillinger
- Forelesninger, samtale og presentasjon av gruppearbeid

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til deltakelse i undervisning og obligatorisk oppgavearbeid.

Litteratur

Aldenmyr, Sara I., Ann Paulin, Kirsten Grønlien Zetterqvist (2009): *Profesjonsetikk for lærere*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. Kap. 1 – 4 og kap. 7, til sammen 75 sider..

Språk- og samfunnsfag

Religionsundervisning

Innledning

Religioner og livssyn gjenspeiler menneskets dypeste spørsmål og har til alle tider bidratt til å forme individ, fellesskap og samfunn. Kunnskap om religioner og livssyn er vesentlig for enkeltmennesket, for å kunne tolke tilværelsen og for å forstå kulturer i ens eget samfunn og i samfunn verden over. Barn og unge i dag møter et mangfold av kulturpåvirkninger og verditradisjoner.

Kristen tro og tradisjon har gjennom århundrer preget europeisk og norsk kultur. Det gjelder blant annet høytider og skikker, moral og rett, språk og litteratur, musikk og kunst. Samtidig har impulser fra humanistisk tenkning (både religiøs og ikke-religiøs) og ikke-vestlige religioner gitt kulturarven et videre tilfang.

Religiøst og livssynsmessig mangfold setter i stadig større grad preg på samfunnet. Kjennskap til ulike religioner og livssyn, etikk og filosofi er en viktig forutsetning for livstolkning, etisk bevissthet og forståelse på tvers av tros- og livssynsgrenser i det flerkulturelle samfunnet.

Religionsfaget skal gi kunnskaper om religioner og livssyn og om den funksjon disse har, både som tradisjon og som levende kilde til tro, moral og livstolkning. Faget skal bygge opp under felles verdier og samtidig fremme toleranse, forståelse, respekt og aksept for ulikhet.

Mål

Studenten skal:

- tilegne seg en forståelse av utviklingsaspektet relatert til barn/ungdom og religiøsitet
- vurdere religionens betydning for individ, skole, kultur og samfunn.
- Belyse spørsmålet: trenger vi som mennesker ritualer i hverdagen, høytider, livsavsnitt?
- utvikle kyndighet, dyktighet og gode menneskelige forutsetninger for å gå inn i oppgaven som lærer i faget
- tilegne seg innsikt i sentrale kristendomsfaglige, religionsfaglige og livssynsfaglige emner med norsk virkelighet som referanseramme
- bli fortrolig med lærerens rolle som kultur- og verdiformidler og som forbilde og omsorgsperson i skolen
- utvikle kompetanse i å skape et undervisningsmiljø som fremmer forståelse og respekt, åpenhet og evne til dialog mellom mennesker med ulik livsoppfatning

Innhold

- Studiet utdyper kunnskaper om kultur, religion og livssyn som er nødvendige for å forstå forskjellighet og evnen til å fungere sammen i et flerkulturelt samfunn. Hovedfokus i faget er å gi innsikt på det flerkulturelle området. Fagets profil er tverrfaglig med vekt på verdier, etikk fortellinger slik dette nedfelles i ulike religions- og livssynstradisjoner.
- Faget aktualiserer dilemmaer i forholdet mellom minoritet og majoritet knyttet til begreper som kulturarv og pluralitet, identitet og dialog.. Faget vil synliggjøre og drøfte disse dilemmaene.
- Sentralt i studiet står religionene kristendom, jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og sikhisme. Det legges vekt på å synliggjøre religionenes globale perspektiv.

Arbeidsmåter

- Studiet tar i bruk arbeidsformer som er relevante for studiets egenart.
- Arbeid i kollokviegrupper gir studentene mulighet til å reflektere over fagstoffet og til å sette søkelys på egne holdninger gjennom konstruktiv og saklig diskusjon.
- Det legges til rette for samtale, klasse- og gruppediskusjoner.
- Gruppearbeid
- Forelesninger
- Selvstudium er grunnleggende for god innsikt i faget
- Faget har mange tilknytningspunkter til andre fag i Steinerskolens lærerplan. Den estetiske dimensjon, konkretisert gjennom f. eks. bildekunst, fotografi, arkitektur, sang og musikk, vil være integrert i fagstoffet. Den estetiske siden av faget åpner for samarbeid med andre estetiske fag.

Oppgaver, arbeidskrav

- Fremleggelse av gruppe arbeid
- Arbeide frem relevante spørsmål og formulere dem muntlig

Evaluering

- Perioden evalueres som godkjent/ikke godkjent basert på tilstedeværelse og fremlagt og godkjent gruppearbeid

Litteratur

Egge, Chr. (2007). "Intervju med Heinz Zimmermann om etikk og religion i det flerkulturelle samfunn". I: *Steinerskolen* 4/2007: 30 – 35.

Steiner, Rudolf (1986). *Oppdragelsen og tidens åndsliv*. Oslo: Antropos, kap.1, 8 og 11

Steinerskoleforbundet (2007). Læreplan for fagområdet Religion og livssyn.

Tellmann, M. (2007). "Religionsundervisning i steinerskolen". I: *Steinerskolen* 4/2007: 2 – 9.

Øgaard, A. (2007). "Hva er religion?". I: *Steinerskolen* 4/2007: 16 – 22.

Selvvalgt litteratur om religionene som danner utgangspunkt for gruppearbeid.

Dramaarbeid og skuespill

Innledning

Arbeid med dramatisering er del av en steinerskoleklassers arbeid, fra små eventyrspill i 2.klasse til store oppsetninger i ungdomstrinnet og videregående trinn. Improvisasjon, dramatiske øvelser og fremførelser av skuespill brukes i norsk- og fremmedspråkundervisningen, men også i forbindelse med kulturhistorieundervisningen i 4.-7.klasse. Det er derfor viktig at studentene blir kjent med grunnleggende arbeidsmåter for dramaarbeid.

13.årsstudentene på førskolelærer- og lærerutdanningen setter opp et skuespill til avslutningen av studieåret. Tidsrammen for innstuderingen er en forberedende uke på høsten før 3-4 uker avslutter arbeidet i mai/juni. Viktige elementer er: lyst og vilje til samarbeid, lyst og vilje til å prøve noe nytt, lyst og vilje til å gi av det man allerede kan. I løpet av innøvingen arbeider studentene med dramaøvelser for senere undervisningsbruk.

Mål

Studenten skal

- få kunnskap om et scenisk samarbeid med kolleger
- ta ansvar for en del av en produksjon, praktisk og i innstudering av en rolle
- bli kjent med og delta i dramaøvelser
- få kjennskap til de ulike delene av en teaterproduksjon

Innhold

- Dramaøvelser.
- Gjennomlesing av skuespill.
- Presentasjon av oppgaver forbundet med et skuespill.
- Stadier i utarbeidelse av et regikonsept.
- Fordeling av roller og andre oppgaver for gjennomføring av skuespillet.
- Innstudering av forestillingen.
- Avslutning med minimum to forestillinger.

Arbeidsmåter

Arbeidet foregår i mindre og større grupper og i plenum.

Forestillingen blir til på en måte som tar vare på flest mulig av de innspill og ferdigheter studentene presenterer og realiserer selv (eks. musikalsk, lydmessig, scenografisk med mer), under veiledning av ansvarlig lærer.

Oppgaver og arbeidskrav

Fremmøte og deltagelse i henhold til intensjonen med prosjektet:

Evaluering

Fremmøte i henhold til evalueringsordningen og aktiv deltagelse i henhold til oppgaver og arbeidskrav.

Bacheloroppgave – skrivekurs

Innledning

Fagskriving i ulike formater øves gjennom de tre årene i lærerutdanningen. I det tredje studieåret velger studenten et tema som utvikles til en problemformulering for en bacheloroppgave som inngår i eksamen. Innføring, øvelse og veiledning i fagskriving på bachelornivå får studenten i to skrivekurs som gjennomføres høst og vår.

Mål

Studenten skal

- finne et relevant tema for bacheloroppgaven og utarbeide problemstilling
- lære å mestre de formelle og akademiske krav for fagskriving på bachelornivå
-

Innhold

- Hva kan være et relevant tema for en bacheloroppgave i steinerpedagogikk
- Utvikling og formulering av problemstilling.
- Litteratursøk, litteraturvalg og litteraturliste.

- Andres tekst i egen tekst; referere, sitere, reflektere og diskutere.
- Språk i fagtekst
- Disponering og fremdrift i skrivearbeidet, bruk av veileder.

Arbeidsmåter

Forelesninger, skriveøvelser, responsgrupper og veiledning

Oppgaver, arbeidskrav

Muntlige og skriftlige oppgaver.

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til fremmøte og gjennomføring av oppgaver.

Litteratur

Garsjø, Olav (2005). Studiemetodikk og oppgaveskriving. Om mappeevaluering og veier til god eksamen. Oslo: Cappelen akademisk, kap. 2 & 3.

Natur- og realfag

Matematikk

Innledning

Matematikk er et fag som gir læreren anledning til å utfordre og berike alle deler av elevers personlighet; både fantasi, tankeklarhet, konsentrasjon og vilje.

I 3.studieår sammenfattes og fordypes arbeidet med matematikkfaget i de to første studieårene, med spesiell vekt på overgangen fra praktisk-konkret til begrepsmessig-abstrakt matematikk på mellomtrinnet, 6.-8.klasse.

Mål

Studenten skal

- vise god innsikt i læreplanen for matematikk i grunnskoletrinnet i steinerskole
- kunne anvende sine kunnskaper og ferdigheter i undervisningssituasjoner og beherske steinerpedagogisk metodikk for barnetrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn
- utvikle et faglig og didaktisk grunnlag for å kunne planlegge, gjennomføre og vurdere matematikkundervisning etter læreplanen
- beskrive muligheter og utfordringer forbundet med matematikkundervisning i flerkulturelle klasser

Innhold

- Gjennomgang av steinerskolens læreplan og kompetansemål i matematikk i grunnskolen
- Fordypning av kunnskap om den matematiske utviklingen gjennom barndom og ungdomstid
- Matematikkfagets pedagogiske utviklingsmuligheter
- Metodiske og pedagogiske grep, spesielt i 6.-8.klasse

Arbeidsmåter

- Utvikling av profesjonskunnskap i matematikk er basert på en dynamisk veksling mellom samtale, diskusjon og forelesning. Dette forutsetter at studentene er til stede og aktivt deltagende.

- Forelesninger
- Samtaler
- Gruppearbeid og kollokvier
- Muntlige presentasjoner
- Praktiske og pedagogiske øvelser
- Studentenes skal få anledning til planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisningsopplegg
- Studentene skal få erfaring med å lage matematikkoppgaver og å vurdere elevbesvarelser
- Arbeid med og erfaringer fra praksis i matematikkundervisningen skal eksplisitt trekkes inn som en del av undervisningen

Oppgaver, arbeidskrav

- Muntlige presentasjoner og skriftlige tekstbaserte oppgaver.

Evaluering

- Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.

Litteratur

Breiteig, Trygve og Rolf Venheim (2005). *Matematikk for lærere 1*. Oslo: Universitetsforlaget (side 55-224; 169 sider).

Marstrander, Erik (1997). *Matematikk og geometri i 6. klasse*. Eget forlag (141 sider).

Marstrander, Erik (1997). *Matematikk og geometri i 7. klasse*. Eget forlag (153 sider).

IKT i undervisningen

Innledning

Digitale informasjons- og kommunikasjonsteknologier utgjør et sentralt kunnskapsfelt for lærere. I de aller fleste områder innenfor lærerens profesjonsvirksomhet vil IKT enten være et sentralt arbeidsredskap eller et tema for undervisning og elevenes læring. Gode pedagogisk rettede kunnskaper innenfor IKT omfatter teknisk kompetanse og generell brukerferdighet, kunnskaper om nettvett og etisk ansvarlighet, kunnskaper om pedagogisk programvare samt innsikt i elevers bruk og læring av IKT. IKT-faget tar sikte på å gjøre læreren i stand til å gi begynnerundervisningen i dette faget.

Mål

Studenten skal

- øke sin egenkompetanse innen bruk av datamaskin og programvare
- få en oversikt over typer av digitale hjelpemidler og deres bruksområder
- få en oversikt over typer av pedagogisk programvare og deres bruksområder
- få innsikt i nettvett og etiske utfordringer ved bruk av IKT
- kjenne og forstå innholdet i steinerskolenes læreplan i IKT
- kunne legge opp et praktisk, pedagogisk undervisningsopplegg for IKT-undervisning
- ha et innblikk i datamaskinens historiske og tekniske utvikling samt hovedelementene for hvordan den fungerer
- kunne planlegge, lede og evaluere undervisningsopplegg der bruk av IKT inngår

Innhold

- Datamaskinens historiske og tekniske utvikling
- Datamaskinen og programmeringens hovedelementer / byggestener
- Programvare; digitale hjelpemidler, læremidler og verktøy
- HTML-programmering og design av nettsider
- Generell filbehandling og bruk av digitale medier
- Læreplan og pedagogisk anvendelse av IKT
- Etikk og IKT for klasserom og foreldremøte

Arbeidsmåter

- Forelesing
- Diskusjon/samtale
- Individuelle oppgaver
- Gruppeoppgaver, inkludert presentasjon

Oppgaver, arbeidskrav

- Gruppeoppgave: lage en nettside som presenterer et gitt fagområde (eks. historie, matematikk, norsk osv.). Lage og fremføre en presentasjon av denne for resten av klassen.

Evaluering

- Bestått/ikke bestått i henhold til bestemmelsene i evalueringsordningen om fremmøte og gjennomføring av gitte oppgaver.

Litteratur

Petzold, C. (2001). *Datamaskinens skjulte verden*. Oslo: Gyldendal Microsoft Press.

Brøyn, T., & Schultz, J. H. (2005). *IKT og tilpasset opplæring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Fysikk, kjemi og biologi

Innledning

I ungdomsalderen baseres naturfagsundervisningen i steinerskolen på en metodikk som på mange måter særpreger steinerpedagogikken. Tilnærmingen er fenomenologisk og er tilpasset de enkelte fasene i førpubertet og pubertet med de skiftende kognitive og emosjonelle forutsetningene dette medfører. Integrert i arbeidet med de naturfaglige innholdene og målene i steinerskolens læreplan, tar emnet fysikk, biologi og kjemi sikte på å forstå og å øve denne metodiske tilnærmingen.

Mål

Studenten skal

- forstå prinsippene i en fenomenologisk tilnærming i naturfagsundervisningen
- skaffe seg en oversikt over sentrale motiver i delemnene som er nevnt ovenfor
- kjenne til læringsmålene i naturfagsundervisningen på tilsvarende alderstrinn i offentlig skole og forstå steinerskolens metodikk i sammenligning med en mer tradisjonell naturfagsmetodikk
- kunne foreta en fenomenologisk tilnærming til de nevnte delemnene
- kunne legge opp en undervisningsperiode i fysikk, kjemi eller biologi på ungdomstrinnet
- utvikle et undrende og engasjert forhold til naturfagene
- forstå sammenhengen mellom ulike naturfaglige emner og elevenes utviklingstrinn

Innhold

Ut fra den skisserte metodikken behandles i løpet av perioden følgende aspekter.

Fysikken går i løpet av ungdomsårene gjennom de seks grunnfenomener lys, lyd, mekanisk kraft, magnetisme, elektrisitet og varme. Kjemien begynner med fenomener rundt forbrenning, kalk, polariteten syre-base, dernest næringskjemi (sukker, stivelse, cellulose, fett, proteiner) og til slutt fotosyntese og, i grenseland til biologien, de store økologiske kretsløpene. Biologi dreier seg i denne aldersfasen hovedsakelig om mennesket: fysiologi, anatomi og embryologi. Økologien er et sentralt emne i 10. klasse.

Organisering og arbeidsmåter

Undervisningen gis gjennom forelesninger og felles eksperimenter. Også ekskursjoner kan inngå i perioden.

Oppgaver og arbeidskrav

Besvare skriftlige fagdidaktiske oppgaver.

Evaluering

Perioden evalueres som godkjent/ikke godkjent basert på tilstedeværelse, innlevert og godkjente oppgaver.

Litteratur

Natur- og realfag generelt

Keller, Godi (2003): ”*Den skjulte livssynsundervisning*”. I: Steinerskolen 4/2003 (8 sider).

Hugo, Aksel (2002): *Når faget vokser ut av fenomenene*. Naturen som historieforteller. Ås, Norges Landbrukshøgskole (nå: UMB) (26 sider).

Fysikk

Holtmark, Torger (1962): ”*Fysikk og menneskedannelse*”. I: Steinerskolen 2/1962, (4 sider).

Mackensen, Manfred von (1992): ”*A Phenomena based Physics*”, 3 bind. Kassel, Pädagogische Forschungsstelle beim Bund der Freien Waldorfschulen. (185 sider).

Kjemi

Håkonsen, Jan (1983): ”*Kjemi på ungdomstrinnet*”. I: Steinerskolen 1/1983, (12 sider).

Mitchell, David S. (2004): *The Wonder of Waldorf Chemistry*: Fair Oaks: The Association of Waldorf Schools of North America (AWSNA), (side 108-271, 163 sider)

Biologi

Sand, O., Sjaastad, Ø., Haug, E. & Bjålie, J. (2006). *Menneskekroppen - fysiologi og anatomi*. Oslo: Gyldendal. Kapittel 5, 7, 9, 15 og 18 (ca 180 sider).

Litteratur til temaet økologi ikke fastsatt pr. 20.10.2011.

Kunst- og håndverksfag

Musikk

Innledning

Musikkundervisningen i en steinerskole vil i hovedsak være en del av hovedfagsundervisningen på barnetrinnet og blir vanligvis ivaretatt av klasselæreren. På ungdomstrinnet fortsetter klasselæreren å arbeide med musikk i hovedfag og dessuten underviser musikk lærer i egne fagtimer.

Gjennom de to første studieårene grunnlegges forståelse og ferdigheter for musikkfaget hva gjelder studentenes faglige egenutvikling og formidling. I 3.år arbeides det mer spesifikt med musikalske elementer som er rettet mot ungdomstrinnet.

Mål

Studenten skal

- ha innsikt i musikkfagets metodikk og karakter på ungdomstrinnet
- ha kunnskap om polyrytmikk
- forstå musikk som middel til personlig og ferdighetsmessig utvikling for den enkelte elev
- mestre profesjonsinnrettet instruksjon og formidling av musikk med vekt på ungdomstrinnet
- konsolidere sine grunnleggende musikkferdigheter i sang og spill
- øve refleksjon over musikkens rolle i pedagogisk sammenheng
- øve refleksjon over egne pedagogiske erfaringer med musikk i undervisningspraksis

Innhold

- analyse av musikkens oppbygning i utvalgte musikkseksempler
- praktisk øvelse i ulike metodiske tilnærminger
- fokus på i innstudering av flerstemmighet og polyrytmikk samt enkel dirigering

Arbeidsmåter

Praktisk trening i grunnleggende musikkaktiviteter innen samspill, vokale aktiviteter, komponering og dans/bevegelse. Metodisk vinkling vil gi studentene erfaring med musikkmetodiske opplegg og trening i selv å gjennomføre slike. Det forutsettes omfattende selvstudium og egen øving med sikte på å utvikle studentenes egne musikalske ferdigheter samt å styrke deres metodiske og didaktiske kompetanse.

Oppgaver, arbeidskrav

- individuell øvelse og refleksjon over metodiske tilnæringsmåter
- instruere gruppe i sang, instrument og dans

Evaluering

- instruksjon av gruppe evalueres av gruppedeltagere og faglærer

Litteratur

Bjørkvold, Jon-Roar (2005). *Det musiske menneske*. Oslo: Freidig Forlag (s 117- 256) 139 sider

Musikk fordypning

Innledning

I musikkfordypning bearbeides de musikalske elementene videre, utover den obligatoriske musikkundervisningen i samme studieår. Fokus ligger på ungdomstrinnet, samt på egen fordypning.

Mål

- innsikt i og praktisk kunnskap om nøkkelbegrepene stemme, rytme, bevegelse og samspillet mellom disse

- fordypet forståelse av musikk som middel til personlig og ferdighetsmessig utvikling for den enkelte elev

Innhold

- sang, dans og rytmer
- funksjonsharmonikk knyttet opp til bruk av xylofon og andre instrumenter
- solmisasjon med fokus på intervall – og melodiforståelse
- sang – og pusteteknikk

Arbeidsmåter

- kunstneriske og pedagogiske øvelser, individuelt og i gruppe
- forelesninger og samtaler

Oppgaver, arbeidskrav

- fortløpende musikalske øvelser
- praktisk/kunstnerisk og teoretisk oppgave med muntlig presentasjon

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav

Litteratur

Utvalg av sanger og danser

200 sider valgfri litteratur knyttet til skriftlig oppgave

Maling

Innledning

Det billedkunstneriske element står sentralt i Steinerpedagogikken gjennom alle 12 år.

I 3. studieårs maleundervisning bearbeides enkelte emner av undervisningsstoffet i grunnskolen og ungdomskolen til en malerisk fordypning ut i fra klassetrinnes egenart.

Tidligere øvelser fra kunstundervisningen i 1. og 2. studieår brukes som erfaring hvor nå fargen og formen settes direkte inn i fagfeltene, da ikke som en illustrasjon, men en utvidet forståelse for temaet som blir behandlet.

Mål

Studenten skal

- ha innsikt i Steinerskolens lærerplan for kunstoffagene fra 2. til 10 klasse.
- være fortrolig med den didaktiske delen av Goethes fargelære
- kunne arbeide selvstendig med Goethes fargesirkel, og de ulike fargeklanger til det stoffet som skal bearbeides kunstnerisk.
- utvikle dømmekraft i forhold til iakttagelse av elevenes arbeider
- mestre ulike teknikker innfor akvarell og tempera

Innhold

- Barn og unges billedkunstneriske utvikling relatert til steinerpedagogiske perspektiver.
- Moderne kunsthistorie og estetikk relatert til steinerpedagogiske perspektiver.

Arbeidsmåter

Forelesninger, samtaler og kunstneriske øvelser.

Oppgaver, arbeidskrav

Praktiske og kunstneriske oppgaver i henhold til emnene i faget.

Evaluering

Bestått / ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.

Litteratur

Sällström, Pehr (1996): *Goethes fargelære*. Järna: Kosmos forlag.

Maling fordypning

Innledning

I 3. studieårs fordypning i maling bearbeides stoffet videre utover den obligatoriske kunstundervisningen samme år. Oppgavene består av en ren kunstnerisk fordypning i fargenes og formenes verden. Hver oppgave relateres til pedagogikken i billedkunstfag med utgangspunkt i en kunstnerisk tilnærming.

Mål

Studenten skal

- utvikle kunnskaper og ferdigheter i sentrale områder innenfor fargelære
- kjenne til forskjellige teknikker i behandling av billedflaten, og virkningen av fargene i forhold til motiv
- øve innlevelse i og forståelse for det kvalitative i form og farge

Innhold

- Barn og unges billedkunstneriske utvikling, relatert til steinerpedagogikkens innhold.
- Moderne kunsthistorie og estetikk, relatert til steinerpedagogikkens innhold

Arbeidsmåter

Forelesninger, samtaler, kunstneriske øvelser og felles betraktninger.

Oppgaver, arbeidskrav

Fortløpende maleøvelser samt en kunstnerisk og teoretisk oppgave, med muntlig presentasjon.

Evaluering

Bestått / ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og utførte arbeidskrav.

Litteratur

Sällström, Pehr (1996). *Goethes Fargelære*. Kosmos Forlag – Järna (158 sider)

Galatius, Inger – *Ord om farger - Fra Goethe til Steiner* (artikkel) (15 sider).

Jünemann, M. & Weitmann, F. (1996). *Drawing and painting in Rudolf Steiner Schools* Stroud: Hawthorn Press. (utdrag ca 70 sider)

200 sider valgfri litteratur til skriftlig oppgave

Eurytmi

Innledning

Eurytmi er en danseform, og et fag som er inkludert i alle steinerpedagogiske virksomheter. Det er derfor viktig at studentene får kunnskap om faget og hvilke praktisk/pedagogiske og kunstneriske muligheter som ligger i denne bevegelsesformen. Musikkens og språkets grunnelementer danner utgangspunktet for eurytmisk bevegelse. Gjennom arbeid med eurytmien kan studentene øve bevegelse og smidighet, samarbeid, og utvide kunnskapene om språk og musikk

Mål

Studenten skal

- få kunnskap om hvilken betydning eurytmi/bevegelse/dans har for barn i læringssituasjon
- få innsikt i det kvalitative samvirke mellom bevegelse, språk og musikk
- opparbeide et bevisst og differensiert bruk av eget kroppsspråk
- øve evnen til å delta i enkle gruppekoreografier, med dynamisk/musikalsk bevegelsesflyt
- utvikle bevegelse og smidighet, fysisk og psykisk (*sjelelig?*)
- styrke evnen til samarbeid

Innhold

- fordypning av språklig – musikalske grunnelement
- gruppeformer/koreografier som uttrykk for helheten av musikkstykker og dikt

Organisering og arbeidsmåter

Praktisk – kunstneriske øvelser i gruppe og individuelt

Oppgaver og arbeidskrav

- øve gruppeprosesser
- aktiv holdning og deltakelse

Evaluering

Bestått/ikke bestått i henhold til obligatorisk fremmøte og aktiv deltakelse

Bacheloroppgave

I 3. studieår skal studentene levere en bacheloroppgave over et selvvalgt emne med tilknytning til steinerpedagogikk.

Studenten har en veileder oppnevnt blant kollegiet på lærerutdanningen.

Arbeidet med bacheloroppgaven starter med et skriveseminar i høstsemesteret og skal leveres til fastsatt tid i vårsemesteret og legges frem ved en muntlig presentasjon der medstudenter, representanter for lærerkollegiet og sensorene skal være tilstede. Oppgaven blir vurdert av én intern og én ekstern sensor. På vitnemålet oppføres oppgavens tittel og karakter A – E.

Hvis oppgaven vurderes til karakteren F, ikke bestått, kan studenten levere ny oppgave til angitte frister. Hvis ikke studenten leverer oppgaven til fastlagt tid, eller ved ikke bestått oppgave, gjelder reglene som er gjengitt i Rudolf Steinerhøyskolens forskrift som kan finnes på nettsiden www.lovdato.no (søk under Kunnskapsdepartementet, Rudolf Steinerhøyskolen).

Fag og emner, tildeling av studiepoeng¹³

Hver enhet som er notert med et antall studiepoeng er et emne med tilhørende fagplan.

Noen emner undervises i andre semestre enn angitt i studieplanen. Poengtildelingen etter 3 år tilsvarer oversikt

1.studieår høstsemester 30 studiepoeng

Pedagogikk og elevkunnskap 8

- Barns utvikling 2
- Barndom og oppvekst 2
- Pedagogisk idéhistorie 2
- Antroposofi og steinerpedagogikk 2

Språk- og samfunnsfag 9

- Litteraturhistorie 2
- Fortelleøvelser 2
- Norsk 2
- Språkforming og skuespill 3

Natur- og realfag 6

- Kjemi 2
- Matematikk 4

Kunst- og håndverksfag 5

- Kunsthistorie 2
- Maling 1
- Modellering 1
- Musikk 1

Eurytmi, kor, studietur, andre fag /oppmøte 2

1.studieår vårsemester 30 studiepoeng

Pedagogikk og elevkunnskap 4

- Antroposofi og steinerpedagogikk 2
- Semesteroppgave 2

Språk- og samfunnsfag 8

- Historie 2
- Fortellestoff 3
- Fortelleøvelse 1
- Norsk 1
- Språkforming 1

Natur- og realfag 8

- Matematikk 3
- Teknologi 1
- IKT 1
- Botanikk 2

¹³ Ikke alle emner tas i det semesteret som er angitt i studieplanen. Over tre år er fordelingen av studiepoeng som angitt i oversikten.

- Hagebruk 1

Kunst- og håndverksfag 8

- Formtegning 2
- Maling 2
- Modellering 1
- Formforvandling 1
- Musikk 2

Eurytmi, kor, andre fag/oppmøte 2

2.studieår høstsemester 30 studiepoeng

Pedagogikk og elevkunnskap 5

- Sansene 2
- Antroposofi og pedagogikk 2
- Foreldrearbeid 1

Språk- og samfunnsfag 6

- Norsk 3
- Språkforming 1
- Engelsk 2

Natur- og realfag 11

- Matematikk 4
- Geografi 3
- Zoologi 3
- Astronomi 1

Kunst- og håndverksfag 6

- Maling 2
- Musikk 4

Eurytmi, studietur, kor, andre fag/oppmøte 2

2.studieår vårsemester 30 studiepoeng

Pedagogikk 13

- Barn med spesielle behov 5
- Bilde-rytme, metodikk 1
- Samarbeid 1
- Elevvurdering 1
- Fådelte skole 1
- Antroposofi og pedagogikk 1
- Utviklings- og læringsteorier 1
- Semesteroppgave 2

Språk- og samfunnsfag 9

- Norsk 5
- Historie 3
- Språkforming 1

Natur- og realfag 4

- Matematikk 4

Kunst- og håndverksfag 2

- Maling 1
- Musikk 1

Eurytmi, kor, studietur, andre fag/fremmøte 2

3.studieår høstsemester 35 studiepoeng

Pedagogikk 9

- Ungdomstidens pedagogikk 4
- 2.-4.klasse 2
- 6.-8.klasse 2

Språk- og samfunnsfag 4

- Religionsundervisning 2
- Norsk 1
- Språkforming 1

Natur- og realfag 11

- Fysikk, kjemi, biologi 5
- Matematikk 3
- IKT i undervisningen 3

Kunst- og håndverksfag 9

- Musikk 2
- Maling 2
- Musikk/maling valgfag 5

Eurytmi, kor, andre fag/oppmøte 2

3.studieår vårsemester 25 studiepoeng

Pedagogikk 6

- Praksisarbeider 3
- Klasseledelse og kvalitetsarbeid 1
- Yrkesetiske perspektiver 1
- Egenutvikling i læreryrket 1

Språk- og samfunnsfag 4

- Dramaarbeid, skuespill 4

Bacheloroppgave 15

Samlet poengtildeling innen de forskjellige fagområdene over 3 år

Pedagogikk og elevkunnskap 45 studiepoeng

Språk- og samfunnsfag 40 studiepoeng

Natur- og realfag 40 studiepoeng

Kunst- og håndverksfag 30 studiepoeng

Bacheloroppgave 15 studiepoeng

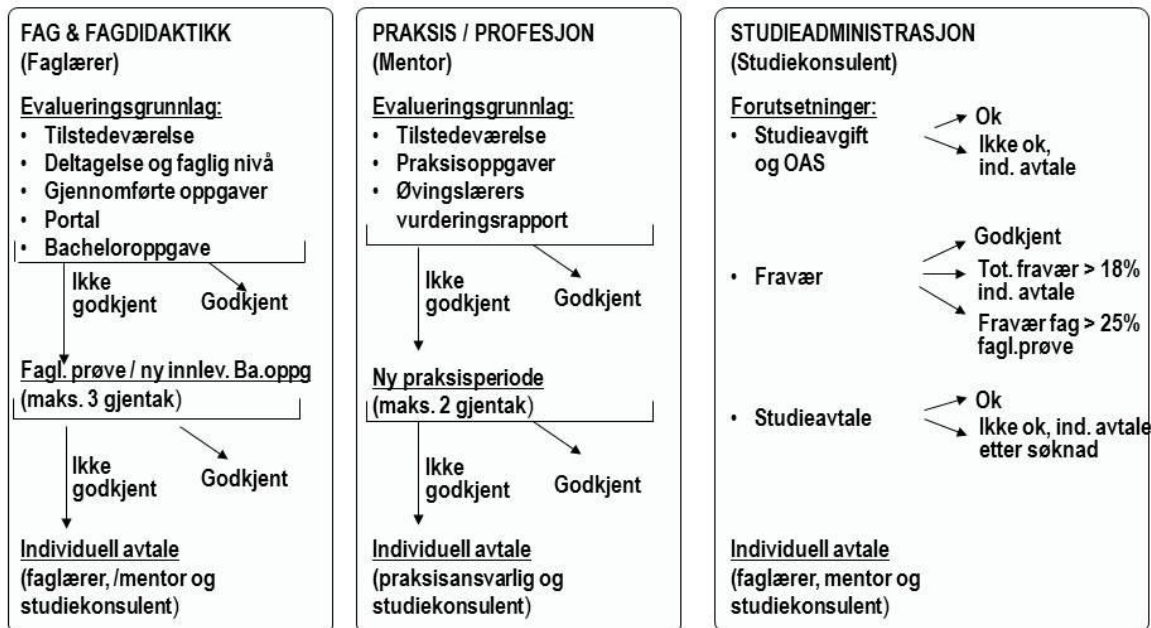
Eurytmi, kor, studieturer, prosjekter, andre fag/fremmøte 10

Evalueringsordning for lærer- og førskolelærerutdanningen

Studiegjennomføring - flytskjema

Rudolf Steinerhøyskolen

Studiegjennomføring - flytskjema

Godkjent studiegjennomføring:

Fullførte semestre / 1. studieår, tilsammen 60 studiepoeng
Fullførte semestre / 2. studieår, tilsammen 60 studiepoeng
Fullførte semestre / 3. studieår, tilsammen 60 studiepoeng

180 studiepoeng og ferdigstilt praksis gir vitnemål

Ikke godkjent studiegjennomføring av semestre eller studieår kan påklages.

Fremmøte

Høyskolen har obligatorisk fremmøte til all undervisning og praksis. Alle skriftlige, muntlige og kunstneriske oppgaver tilhørende dette er obligatorisk.

Fravær føres for hvert fag av ansvarshavende lærer, ved opprop eller på annen måte. Hvis studenten kommer for sent til undervisning noteres antall minutter. En student som har mer enn 18% fravær fra undervisningen innenfor ett halvår har ikke bestått semesteret og vil ikke få full uttelling i studiepoeng. Studentene må bestå 6 semestre på til sammen 180 studiepoeng for å få godkjent profesjonsutdanningen og bli tildelt bachelorgrad (gjelder ikke ved innpassing). Det presiseres at 18% fravær skal romme alle typer fravær: sykdom, syke barn, en trafikkstreik (av rimelig lengde) osv. Studentene oppfordres også til å følge med på eget fravær slik at fraværsgrensen ikke overskrides. Eventuelle sykmeldinger leveres studiekonsulent og vil ha en viktig rolle i forbindelse med evt. gjentak av fag eller praksis.

Ved for høyt fravær vil det bli gjort en individuell avtale mellom Steinerhøyskolen og studenten om hvordan studiet kan slutføres. Dersom studenten ikke kan dokumentere fravær ved sykmelding eller lignende, vil det påløpe nye studieavgifter etter gitte satser pr. uke.

Høyskolen er pliktig å melde studentstatus til Lånekassen hvert semester.

Faglig prøve

Dersom det oppstår tvil om studentens faglige kvalifikasjoner eller dersom fraværet overskrider 25% innenfor en definert fagenhet, kan faglig prøve kreves avlagt, for å bestå faget og få tildelt tilhørende studiepoeng.

25% fraværsgrense i hver fagenhet

Midtveis i semesteret får studenter ved bachelorutdanningene informasjon om fraværstatus og eventuelle overskridelser av fraværsgrenser. Fravær under praksisperiodene for begge utdanningene, beregnes separat.

Dersom fraværsgrensen innenfor en fagenhet er overskredet, må studenten selv ta initiativ til å gjennomføre faglig prøve i gjeldende fag, innen semesteret er omme. Dersom frist for innlevering av faglig prøve ikke overholdes, eller studenten ikke inngår avtale om en slik oppgave, vil man ikke bestå faget og det må tas igjen i sin helhet. Dersom det ikke foreligger sykmelding/legeattest som dokumenterer fraværet vil det tilkomme kostnad for gjentak etter gitte satser pr. uke.

Dersom det oppstår tvil om studentens faglige kvalifikasjoner eller dersom fraværet overskrider 25 % innenfor en definert enhet av teoretiske eller praktisk-kunstneriske fag, kan høyskolen innkalle studenten til en faglig prøve. Ved avlegging av den faglige prøven får studentene anledning til å vise sine kunnskaper og ferdigheter innenfor de gjeldende fagområdene. Dersom prøven ikke viser tilfredsstillende kunnskaper eller ferdigheter, gis studenten anledning til en fornyet prøve. En ny sensor tas med i avgjørelsen før høyskolen bedømmer den fornyede faglige prøven. Dersom prøven ikke blir bestått, trekkes studenten i studiepoeng. Semesteret er bestått når studenten har blitt tildelt fullt antall studiepoeng.

Skriftlige oppgaver

Studentene gis en rekke obligatoriske skriftlige oppgaver. Oppgavene gis korte skriftlige vurderinger av høyskolens lærere. Evalueringen av disse skriftlige oppgavene føres ikke opp på vitnemålet. For at studiet skal vurderes som bestått, må alle skriftlige oppgaver være levert, tekstene skal være gjennomarbeidet og av god kvalitet både når det gjelder innhold og form og følge høyskolens formelle kriterier til oppgaveskriving som finnes i denne håndboken. Dersom en skriftlig oppgave ikke har en tilfredsstillende innholdsmessig eller formmessig kvalitet i forhold til de angitte målene, gis studenten anledning til å levere en forbedret tekst. Studenten tilbys veiledning. Dersom høyskolen bedømmer en oppgave som ikke godkjent, etter ny innlevering, skal ny sensor tas med i avgjørelsen.

Levering og utførelse av oppgaver til fastsatte frister

Tilfredsstillende utførelse av oppgaver er del av grunnlaget for å bestå et emne i utdanningen (jfr. evalueringsordning og flytskjema). Oppgavene blir gitt av faglærer i det aktuelle emnet, og faglærer gir frist for innlevering/utførelse. Man kan ved skriftlig søknad om dette, få inntil 1 ukes utsettelse på en oppgave. Søknad rettes til den aktuelle faglærer og sendes (gjerne på e-post) før den angitte fristen for levering er utløpt.

- Frist for innlevering/utførelse må overholdes for å bestå emnet som oppgaven er knyttet til.

- Hvis sykdom eller annen tungtveiende grunn gjør det umulig å levere en skriftlig oppgave, eller utføre en muntlig oppgave, til tiden, må det søkes skriftlig om utsettelse.

- Faglærer svarer skriftlig på søknaden og gjør avtale om ny frist, eller presiserer den gitte fristen.
- Hvis en student er syk på dagen for en avtalt presentasjon (se avsnitt om muntlig og kunstnerisk fremstilling), må det gis beskjed (via sms/epost) senest samme morgen for senere å få tildelt ny tid for presentasjon.
- Hvis en oppgave ikke leveres/utføres til tiden uten at det gis beskjed og gjøres avtale som beskrevet ovenfor, er emnet ikke bestått. Dette vil medføre trekk i antall opptjente studiepoeng og gjentak av faget.

Muntlig og kunstnerisk fremstilling

Studentene gis ulike oppgaver der evnen til muntlig og kunstnerisk fremstilling blir øvet. Disse oppgavene kan være av pedagogisk, faglig eller kunstnerisk art. Oppgavene blir gitt individuelt og i gruppe. Det forutsettes at studentene forbereder seg grundig og at oppgavene blir utført tilfredsstillende i forhold til de angitte målene. Det forutsettes at alle muntlige og kunstneriske oppgaver blir gjennomført og/eller levert, samt at oppgavene skal være gjennomarbeidet og av god kvalitet. Dersom en oppgave ikke har en tilfredsstillende innholdsmessig eller formmessig kvalitet i forhold til de angitte målene, gis studenten anledning til å levere en forbedret oppgave. Studenten tilbys veiledning. Dersom høyskolen bedømmer en muntlig eller kunstnerisk oppgave som ikke bestått eller godkjent, etter ny gjennomføring, skal ny sensor tas med i avgjørelsen.

Evalueringsordning for videreutdanningsstudenter

Videreutdanningsstudentenes evalueringsordning tar utgangspunkt i den overnevnte evalueringsordning for høyskolens bachelorstudenter (s.15-16), men ikke alle punkter er aktuelle for videreutdanningsstudenter.

- All undervisning er obligatorisk. For å få tildelt studiepoeng (15 studiepoeng hvert semester) må det samlede fraværet i semesteret være under 18 %. Foreleserne har ansvar for å føre fravær.
- I tillegg skal oppgaver og andre angitte arbeidskrav være utført tilfredsstillende for å få tildelt studiepoeng. Foreleseren som har gitt en oppgave er ansvarlig for å vurdere dette og ved behov be studentene om å gjenta/forbedre oppgaver.
- Ved stort fravær i et emne (selv om det samlede fraværet er under 18 %) og/eller når det er ”tvil om studentens faglige kvalifikasjoner”, kan faglærer gi studentene en faglig prøve. Den enkelte lærer har ansvar for å vurdere dette, i samråd med kurskoordinator.

Praksis, lærerutdanningen

Studentenes praksisoppgaver er spesifisert i læreplanen, praksishåndboken og timeplanen. Praksisperiodene skal foregå på Steinerskoler. Det forventes at studentene utfører oppgitte undervisningsmessige og skriftlige oppgaver til hver praksisperiode. Studenten får en kortfattet skriftlig evaluering av sitt arbeid i forhold til praksisperiodens oppgavestillinger. Det legges vekt på følgende momenter: gjennomføring av undervisningsmessige og skriftlige oppgaver, pedagogisk adferd og fremmøte. Dersom studentens pedagogiske bidrag ikke kan anses som tilfredsstillende, vil høyskolens ledelse, i samarbeid med øvingslæreren, gi vurderingen ikke bestått i forhold til praksisperioden. Skriftlige oppgaver skal være gjennomarbeidet og av god kvalitet både når det gjelder innhold og form. Dersom fraværet under praksis overstiger 18% i løpet av ett studieår, må fraværet tas

igjen ved et nytt praksisopphold for at praksis skal bestås. Utdanningen som helhet er ikke bestått dersom én eller flere av praksisperiodene ikke er godkjent. En student som ikke har bestått en praksisperiode, kan søke om å få gjenta den.

Bacheloroppgaven i 3. studieår, lærer- og førskolelærerutdanningen

I 3. studieår skal studentene levere en bacheloroppgave over et selvvalgt emne med tilknytning til steinerpedagogikk. Arbeidet med bacheloroppgaven starter med et skriveseminar i høstsemesteret og skal leveres til fastsatt tid i vårsemesteret og legges frem ved en muntlig presentasjon der medstudenter, representanter for lærerkollegiet og sensorene skal være tilstede. På vitnemålet oppføres oppgavens tittel og vurderingen legges ved. Oppgaven blir vurdert av én intern og én ekstern sensor. Studenten får en samlet skriftlig evaluering fra sensorene. Evalueringen konkluderer med om oppgaven er bestått eller ikke bestått. Hvis oppgaven ikke er bestått, kan studenten levere ny oppgave til angitte frister. Hvis ikke studenten leverer oppgaven til fastlagt tid, eller ved ikke bestått oppgave, gjelder reglene som er gjengitt i Rudolf Steinerhøyskolens forskrifter som kan finnes på nettsiden www.lovdato.no (søk under Kunnskapsdepartementet, Rudolf Steinerhøyskolen).

Skikkethetsvurdering

Skikkethetsvurderingen skal være en helhetsvurdering av studentens faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger for å kunne fungere som lærer og førskolelærer. Mentor er ansvarlig for skikkethetsvurderingen av den enkelte student underveis i studiet.

Hvis det er begrunnet tvil om en student er skikket, skal det foretas en særskilt skikkethetsvurdering. Skikkethetsnemnda vil vurdere studentenes skikkethet for et fremtidig lærer og førskolelæreryrke på bakgrunn av faglige, sosiale, motivasjonsmessige og etiske kriterier.

Vitnemål

Studenten tildeles vitnemål etter endt studium (jfr. evalueringsordningen), det vil si etter at alle fagenheter, obligatoriske oppgaver og all undervisningspraksis med tilhørende oppgaver er bestått. Vitnemålet inneholder:

- Navn og fødselsdato
- Årsangivelse for gjennomført grad: 20xx-20xx
- Oppnådd grad og antall studiepoeng
- Bestått/ikke bestått i forhold til høyskolens evalueringsordning
- Praksissteder
- Tittel på bacheloroppgaven
- Tema for fordypningsfag i 3. studieår (kun lærerutdanningen)
- Redegjørelse for innholdet i utdanningen
- Vitnemålsgrunnlag med karakterbedømmelse av bacheloroppgaven
- Utvidet vitnemålstillegg på engelsk (Diploma Supplement).

En student som har gjennomført deler av utdanningen får en bekreftelse hvor det spesifiseres hva som er fullført og antall opptjente studiepoeng.

Informasjon om høyskolens øvrige rutiner og reglement

Klageadgang

Klage på sensorvedtak eller andre forhold ved evalueringen behandles etter regler som svarer til ordningen for statlige universitets- og høyskoleeksamener. (Se forvaltningsloven, kapittel VI.) Klagefristen er på 3 uker. Studenten har krav på ny sensur med ny sensor hvis klage er fremsatt innen

fristen. Klagen skal rettes til høyskolens studiekonsulent. Vurdering av praksisperioder kan ikke påklages, bortsett fra klage på saksbehandling eller formelle feil. Klage på høyskolens saksbehandling i forhold til sensorvedtak, andre forhold ved evalueringen, bortvisning eller opptak i et studieprogram, rettes til høyskolens klagenemnd.

Bruk av forelesningsmateriale

Det er ikke lov å ta opp forelesningene på bånd eller referere til disse direkte i en skriftlig tekst, de er dermed ikke gyldige som kilde.

Studieavtale

Den enkelte student og Rudolf Steinerhøyskolen underskriver en gjensidig avtale med bindende forpliktelser i forbindelse med studieløpet ved Rudolf Steinerhøyskolen i begynnelsen av studiet.

Taushetsplikt

Under praksis gjelder følgende taushetsplikt:

”Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

- 1) noens personlige forhold, eller
- 2) tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår. Som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Kongen kan ellers gi nærmere forskrifter om hvilke opplysninger som skal regnes som personlige, om hvilke organer som kan gi privatpersoner opplysninger som nevnt i punktumet foran og opplysninger om den enkeltes personlige status for øvrig, samt om vilkårene for å gi slike opplysninger. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.”

Tilføyd ved lov 27.mai 1977 nr. 40, endret ved lov 11. juni 1982 nr.47 Forvaltningsloven av 10. feb. 1967, med endringer 1. aug. 2003 § 13. (taushetsplikt).”

Studentmedvirkning, ansvar og rettigheter – kvalitetssikring og -utvikling

Den følgende informasjonen gjennomgås med studentene i begynnelsen av høstsemesteret, med rom for spørsmål og tilbakemeldinger. Formålet er å oppnå en større bevissthet og kjennskap til Steinerhøyskolens systematiske kvalitetsutvikling, kvalitetsplan og dens betydning for studentene.

Åpne dører og direkte kontakt

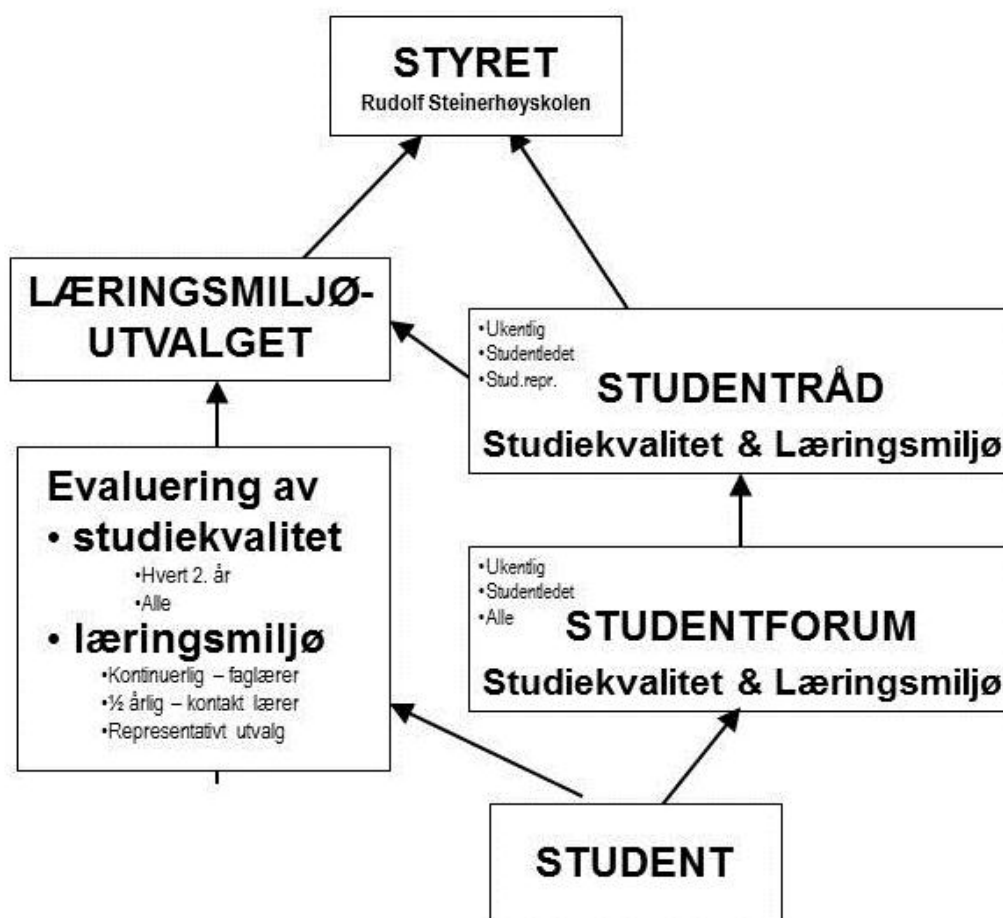
Steinerhøyskolen vektlegger direkte kontakt og god kommunikasjon mellom den enkelte student og høyskolens medarbeidere. Dette gir studentene en unik mulighet til stor grad av deltagelse og medvirkning med hensyn til den kontinuerlige videreutviklingen av høyskolen.

Gjennom direkte kontakt med kontaktlærer, faglærer, mentor og studiekonsulent samt systematiske evalueringer av høyskolens virksomhet, har studenten flere arenaer for å gi tilbakemelding på høyskolens studietilbud og læringsmiljø. Samtidig ivaretas studentenes behov for informasjon og veiledning knyttet til egen profesjonsutvikling og studiegjennomføring. Dette er verdsette og vesentlige deler av høyskolens målsettinger og gir mange viktige bidrag i arbeidet med forbedring og utvikling. Like fullt er det nødvendig med formaliserte ansvarsforhold og prosedyrer for å ivareta forutsigbarhet og innsyn i arbeidet med å videreutvikle studiekvalitet og læringsmiljø.

Kvalitetsplanens formål

Kvalitetsplanen er høyskolens sikkerhetsnett – et verktøy for å ivareta oppnådd studiekvalitet og for systematisk og kontinuerlig forbedring. Rutiner skal sikre at relevante tilbakemeldinger og erfaringer blir gjort tilgjengelige slik at de aktivt kan anvendes i arbeidet med å videreutvikle Steinerhøyskolen.

Oversikt, studentmedvirkning og kvalitetsutvikling

Studentens rolle er sentral

Kvalitetsplanen gir rom for studentenes medvirkning til forbedring og sikrer nåværende og fremtidige studenters rettigheter på følgende måter:

Gjennom representasjon i høyskolens organer

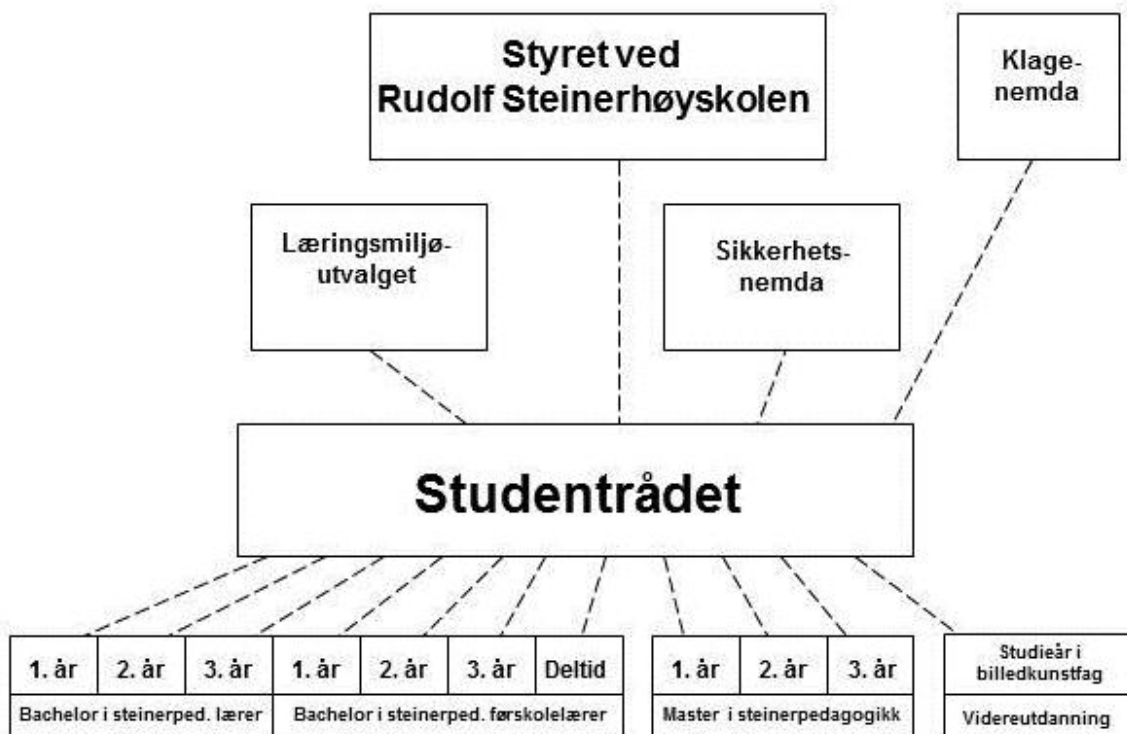
Studentene er representert i flere av høyskolens sentrale organer. Gjennom dette systemet sikrer høyskolen at studentenes tilbakemeldinger innen ulike områder kommer frem og anvendes i det videre arbeidet. Dette forutsetter imidlertid at studentene har kjennskap til muligheter for tilbakemeldinger; hvordan de kan få brakt sine synspunkter til rette organ – og en oversikt over hvilke områder organene ivaretar.

Gjennom kontinuerlige evalueringer

I løpet av året gis studentene rom for å komme med ulike former for evalueringer. Kvalitetsplanen sikrer at det tilrettelegges for evaluering og at innsamlet informasjon anvendes hensiktsmessig.

Studentenes organisasjon og studentrepresentasjon i Steinerhøyskolens besluttende organer

Organisasjonskart

Studentforum

Studentene på hvert årskull ved de ulike studieprogrammene på Rudolf Steinerhøyskolen, det vil si på bachelorgrad i steinerpedagogikk og Studieår i billedkunstfag, møtes jevnlig i eget Studentforum. Her behandles blant annet saker knyttet til studiekvalitet og læringsmiljø for de ulike studieprogrammene, og resultatene av denne behandlingen bringes videre til Studentrådet, læringsmiljøutvalget og

studiekvalitetsutvalget. Studentene på mastergradsprogrammene og deltidsstudiet i (bachelorgrad i steinerpedagogikk, førskolelærerutdanning) møtes etter behov når de er samlet. Studentforum ved de ulike studietilbudene velger representanter til Studentrådet ved urnevalg.

Studentrådet

Studentrådet møtes jevnlig og skal blant annet:

- velge representanter blant høyskolens studenter til Steinerhøyskolens styre, læringsmiljøutvalget, skikkethetsnemnda og klagenemnda for ett år av gangen med mulighet til gjenvalg
- bringe relevant informasjon fra studentene til studentrådet og fra studentrådet tilbake til studentene
- forberede og gjennomføre allmannamøter
- delta i planlegging og gjennomføring av høyskolens årlige kulturarrangementer
- arrangere aktivitetsdager
- arrangere sosiale og kulturelle treffpunkter for å styrke samhold og trivsel blant studentene
- organisere og delta i felles dugnader
- organisere og følge opp renholdet i undervisningsrommene

Rudolf Steinerhøyskolens styre

Styret er Rudolf Steinerhøyskolens øverste organ. Styrets oppgaver er fastsatt i Lov om universiteter og høyskoler. Styret står ansvarlig for at Rudolf Steinerhøyskolen arbeider systematisk for å oppfylle sitt formål, ivareta sin egenart og oppnå overordnede mål slik de er beskrevet i loven. Høyskolen skal:

- gi utdanning av høy internasjonal kvalitet med samfunnsrelevans
- formidle og publisere studenters og tilsattes resultater, bidra i samfunnsdebatten og samarbeide med nasjonale og internasjonale fagmiljøer
- drive forskning og bidra til utviklingsarbeid på internasjonalt nivå

Samtidig skal styret sørge for at høyskolen holder høy kvalitet og har en sunn økonomi. Styrets mandat og sammensetning er fastsatt i egne styringsdokumenter.

Styret skal behandle alle saker som går ut over vedtatte planer og daglig forretningsdrift, samt gi retningslinjer for den daglige drift.

Studentene har to representanter i styret. De velges av studentrådet for ett år av gangen.

Læringsmiljøutvalget

Styret har det overordnede ansvar for at læringsmiljøet ved Steinerhøyskolen er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studenters helse, sikkerhet og velferd, se Lov om Universitet og høyskoler, § 4-3.

LMU har ansvar for å sikre at Steinerhøyskolen arbeider kontinuerlig og systematisk for å ivareta god studiekvalitet og studenters rett til et læringsmiljø som tilfredsstillende fysiske og psyko-sosiale behov.

Læringsmiljøutvalget ved Steinerhøyskolen rapporterer direkte til styret.

Sammensetning

Læringsmiljøutvalget skal være sammensatt av et likt antall representanter fra studentene og fra høyskolens medarbeidere. Det er Studentrådets ansvar at det velges studentrepresentanter til læringsmiljøutvalget.

Blant høyskolens medarbeidere skal ledelse og medarbeidere være likt representert.

Oppgaver

Læringsmiljøutvalget skal:

- holde tett kontakt med studenter og medarbeidere om spørsmål som angår kvalitet i studentenes utdanningstilbud, og studentenes sikkerhet og velferd
- innhente informasjon fra fagmiljøene og gjøre seg kjent med eksterne krav og aktuelle evalueringer som er gjort av studenter
- holdes orientert av høyskolens ledelse om klager og om eventuelle pålegg, eksempelvis fra NOKUT, Arbeidstilsynet, klagenemnda eller lignende.
Læringsmiljøutvalget kan avgi uttalelser i slike tilfeller.
- delta i planlegging og oppfølging av tiltak for bedre studiekvalitet og læringsmiljø
- bidra til å styrke det sosiale miljøet ved høyskolen
- følge opp kvalitetsplanen ved å forberede og gjennomføre spørreundersøkelser angående studiekvalitet og læringsmiljø – utforme rapport og foreslå tiltak som, overleveres høyskolens ledelse
- følge opp kvalitetsplanen og avgi en årlig rapport over arbeidet til styret som gir:
 - en vurdering av fysisk og psykisk læringsmiljø
 - en vurdering av situasjonen i forhold til lokaler og utstyr
 - en oversikt over gjennomførte og foreslåtte tiltak for å forbedre studiekvalitet og læringsmiljø

Utvalget ledes vekselvis av en representant fra studentene og en representant fra høyskolens medarbeidere som velges for ett år av gangen.

Skikkethetsnemnda

(Se FOR 2006-06-30, nr 859: Forskrift om skikkethetsvurdering)

Hvis det er begrunnet tvil om en student er skikket til yrket som lærer eller førskolelærer, skal det foretas en særskilt skikkethetsvurdering. Skikkethetsnemnda skal avgi en innstilling til styret etter behandling i skikkethetsnemnda. Styret skal fatte vedtak i saken. Forvaltningslovens regler om saksbehandling kommer til anvendelse ved særskilt skikkethetsvurdering.

Studentrepresentasjon og funksjonstid

Styret selv skal oppnevne en skikkethetsnemnd. Studentrådet foreslår to studenter som styret kan oppnevne som studentrepresentanter i skikkethetsnemnda.

Medlemmer oppnevnes for tre år av gangen. Studentrepresentantene oppnevnes for ett år. Faglig leder for avdeling eller fakultet eller tilsvarende funksjon, er nemndas leder.

Minst to tredjedeler av nemndas medlemmer skal være til stede ved saksbehandlingen.

Institusjonsansvarlig

Styret oppnevner en ansatt ved institusjonen som institusjonsansvarlig for skikkethetsvurderingen. Institusjonsansvarlig kan oppnevnes blant skikkethetsnemndas medlemmer.

Klagenemnda

Universiteter og høyskoler skal opprette en klagenemnd, se Lov om universitet og høyskoler, §5-1, som skal behandle klager over enkeltvedtak og, etter styrets bestemmelse, andre klagesaker for studentene. Klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. To av medlemmene skal være studenter. Styret skal oppnevne klagenemnda etter innstilling fra studentråd og forvaltning.

Aktuelle lover og forskrifter er tilgjengelige på høyskolens nettside under ”Linker”.